

הדרך היומית

מסכת עירובין דף כז

כד בניסן התשע"ג

(ז) **גמ'**, והא איכא כמיהין ופטירות. הרמב"ם (פ"א מעירובין ה"ח) פסק, דאין מערבין בכמיהין ופטירות ואפילו מבושלין, וכן פסק בשולחן ערוך (שפ"ו ס"ה) והטעם כמו שכתבו הרשב"א והריטב"א, דאין אדם רגיל לסמוך עליהן, לא מחמת סעודה ולא מחמת לפתן, ואינם באין אלא באקראי. אמנם הגר"א (שפ"ו סק"ט) כתב, דראית הגמ' מסיפא דמעשר ולא מעירוב (וחסר בגמ' תיבת וכו') (וכתב החשק שלמה דכעין זה איתא בביצה לא). דהיינו דכמיהין ופטירות אינן נקחין בכסף מעשר (וכדאיתא בתורת כהנים כ"א פיסקא ח'), ועיין מה שכתב בהגהות מהר"ב רנשבורג, דלענין עירוב ממה נפשך, אם בישלן הוי מאכל ומערבין בהן, ואם חיינ מצי להוכיח מתבואה שאין מערבין בה כדלקמן (כ"ט), אמנם בתוס' (ד"ה מאן) מבואר דכמיהין ופטירות נקחין בכסף מעשר.

(י) **רש"י ד"ה מים ומלח**. מוזן הן לטבל בהן פתו. כתב בדברי נחמיה, דלכאורה לפי זה גם מים וגם מלח ראויין כל אחד בפני עצמו לערב בהן, ומאי טעמא בעינן לתרוייהו.

(יב) **תוס' ד"ה אי דיתבי**. כתב השפת אמת דתוס' סבירא להו, דבמרכב אף ליושב עליו אין דין מושב, אך מפשט הגמ' ומרש"י מבואר, דדוקא התפוס עליו יש לו דין מרכב, וכל מה דראוי לשיבה מושב הוא, וכדתניא דהאוכף טמא מושב ורק התפוס טמא מרכב. וכן ביאר הברטנורא אך התוס' יום טוב הביא דשיטת הרמב"ם כתוס'.

(יג) **גמ'**, אמר רב יוסף לא נצרכה אלא שנותן לתוכן שמן. הקשה הקרן אורה דלשיטת תוס' (ד"ה אבל) דמאן דמתני אעירוב נמי איירי בנתן לתוכן שמן, אם כן היאך אמרינן דמאן דמתני אמעשר כל שכן אעירוב, שמא שאני מעשר דמותר בהבלעה, אך לעירוב אפשר דאין מים ומלח מצטרפין לשמן, ובעינן משמן לחוד כדי שיעור, ותירץ דלמסקנא רבי אליעזר ורבי יוסי ברבי חנינא לא פליגי, דחד מיירי בעירוב ואפילו ללא שמן, וחד במעשר ובנתן לתוכו שמן. וכתב דכן נראה מדעת הרי"ף דבעירוב לא בעינן נתינת שמן.

(יד) **שם**. שיטת תוס' ד"ה אבל, דאין מערבין במים ומלח אלא אם נתן לתוכן שמן. וכן כתב הריטב"א (בעמוד ב'), והוסיף, דכן מוכח בירושלמי. אמנם דעת הרי"ף והרא"ש ושאר הראשונים דסגי לעירוב במים ומלח ללא שמן הואיל ודרך לפת. וכן כתב הגאון יעקב דאפילו אם הניח מים ומלח בפני עצמן לשם עירוב, מהני, הואיל ויכול לערבן יחד, אך בשער הציון (סימן שפ"ו סקכ"ט) פליגי עליה וסבירא ליה דבעינן דוקא שעירבן יחד.

דף כ"ז ע"ב

(טז) **גמ'**, מלמד שלוקחין בקר על גבי עורו וכו'. כתב הריטב"א, דיש אומרים דדוקא בלקחן חיים התיר הכתוב עור וגיוזה, דבכה"ג טפלין הן לו. דבשלמא עור אפשר דמיירי בשחוט, ולוקחו עם הבשר כדי שישמרנו, אבל גיוזה לשם מה לוקחה, ועל כרחך דמיירי כשהן חיים, ומותר משום דהכל טפל לבהמה, והריטב"א פליגי עליהו, דלגמרי שרא רחמנא גם כשאפשר ליקח הבשר ללא עור וגיוזה, דלא פליגי רחמנא בהא כדי שיקח בריוח. ומדברי תוס' ד"ה הוה אמינא מבואר כהריטב"א דמיירי אפילו כהופשט. וכתב הגאון יעקב דדוקא במחובר מותר, או בדמינטר דומיא דיין, אבל בשר בכלי או כלכלה מלאה פירות, אסור.

(טז) **גמ'**, שנתן לתוכו שמן. כתב השפת אמת דאף על פי שלא נתבאר שיעור נתינת שמן, מכל מקום נראה דבעינן רוב שמן. אך הוסיף דמלשון שנתן לתוכו, משמע דאפילו בכל שהוא. ובשער הציון (שפ"ו סקכ"ח) כתב, דמדברי תוס' ד"ה אבל מבואר, דשיעורן בכדי שיאכל בהן מזון ב' סעודות כמבואר בתוספתא (פ"ו). אך הוסיף דמסוגיא דלקמן משמע דבעינן רביעית, ולא נתבאר אם שיעור ב' סעודות הוא שיעור רביעית, או דשני שיעורין הן. ובריטב"א כת דסוגיין מיירי דלא היה בשמן רביעית וגם אין בו כדי ללפת מזון ב' סעודות, ומבואר דהרכיב השיעורין יחד. וכתב בשער הציון דכוונתו צ"ע.

(יז) **גמ'**, מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ. כתב הרמב"ם (פ"ח ממעשר שני ה"ג) דמה דיצא הקנקן לחולין היינו כשלוקח ממי שאינו תגר דאין מוכר אלא יין, אבל בלוקח מתגר לא יצא הקנקן לחולין.

(יח) **גמ'**, וגידולי קרקע, כתב הרש"ש דהכא מבואר דבהמה הויא גידולי קרקע, וסמך לזה מהכתוב בברכות ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך (דברים כ"ח ד'), ובקללות (שם) לא חשיב קללת פרי הבהמה, ועל כרחך דכלול הוא בקללת פרי האדמה וקיצר בקללה, כדאיתא בבבא בתרא (כ"ח): בירכן בכ"ב וקיללן בח'. והוסיף, דאף על פי כן אם בירך על בשר בהמה בורא פרי האדמה לא יצא, כיון דבלשון בני אדם לא נקרא פרי האדמה.

(יט) **גמ'**, ומי אמר אבוי דגים גידולי קרקע נינהו. הקשה המהרש"ם הא רש"י ותוס' (ביצה כ"ג) כתבו דדגים אוכלים עפר, ואם כן מאי פרכינן. ותירץ על פי דברי הר"ן (פרק א' דסוכה) דעפר אינו גידולי קרקע.

(כ) **רש"י ד"ה אגב גיזותיה**. אף על גב דאיכא תרתי וכו'. הקשה הרש"ש הא אמרינן לקמן דלאו גופיה הוא, וכתב דשמא כונת רש"י לפרש הראיה דמייתי מהכא לענין הבלעת מים ומלח בשמן דתרתיה הן.

(כא) **גמ'**, השתא צאן על גבי גיזתה מיזדבנא. כתב השפת אמת דיש לתמוה מאי טעמא דשמיט הרמב"ם דינא דצאן על גבי גיזתה דהוא הרבותא הגדולה שבכולן, ושמא לא סבר הרמב"ם כלל לברייתא דבן בג. מכל מקום מאי טעמא דחאה הרמב"ם לברייתא דבן בג, הא אע"ג דרבי יוחנן הקשה עלה, מכל מקום לא דחאה מהלכתא. אמנם יין על גבי קנקנו ובקר על גבי עורו הביאן הרמב"ם (פ"ח מהלכות מעשר שני ה"א) משום דמשנה היא במסכת מעשר שני. (פ"א מ"ג).

(כב) **תוס' ד"ה הוה אמינא מאי**, ועוד הקשה מורינו הרב שמואל ביאר המהרש"א קושייתם על פי דברי התוס' ביומא (עו). דמאי טעמא בעינן קרא דשכר לדבילה קעילית, הא מיין על גבי קנקנו נפקא וכל שכן לדבילה קעילית.

(כג) **תוס' ד"ה הוה אמינא דאין**. הקשה המהר"ם מאי טעמא לא הקשו כן התוס' לעיל דקאמר, בבקר מלמד שלוקחין בקר על גבי עורו, ותירץ דלעיל היה אפשר דהיא גופא מה דהוקשה לרבי יוחנן דקאמר מאן דמתרגם לי, אך השתא קשה.

(כד) **גמ'**, ואהני כללא קמא למעוטי וכו'. ביאר רבינו חננאל דמהא נתמעטו נמי כמיהין ופטירות דאינן פרי מפרי, וכך כתב הגר"א (סימן שפ"ו סקט"ז). ובירושלמי (בפירקין ה"א) איתא להדיא, דהנפקא מינה להני תנאי בכמיהין ופטירות, ובקרן אורה (כו): הקשה מאי טעמא הבבלי לא קאמר כן.

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף כז- דף כח

כד בניסן - כה בניסן התשע"ג

ה"י, דלעולם אין הזרע גורר את הירק להתעשר אחר הבאת שליש, וכן הירק לא גורר את הזרע להתעשר אחר לקיטה, כיון דהזרע גדל על רוב מים, והירק גדל על כל מים, ומתרץ את קושית התוס' דנקט התנא לא זו אף זו, והיינו דכשזרעו לזרע וגדל זרע כמו שחשב מתעשר כזרע, ואף בגדל ירק דלא כמו שחשב מתעשר כירק.

דף כ"ח ע"ב

(לב) גמ', שכן ראשונים שלא היה להן פלפלין. מבאר החזון איש (מעשרות סימן א' ס"ק כ"ט), דצ"ל דגם בזמן האחרונים יש מיעוט ששוחקים אותם, דאם לא כן בטלו מתורת אוכל, א"נ הבא לשחוקן חייב לעשרן ולא אמרינן בטלה דעתו דהרי הם ראויין לכך.

(לג) תוס' ד"ה ראשונים, והריטב"א מתרץ דהכא מיירי בפלפלים לחים, ובגדה מיירי בפלפלים יבשים, ולכן אינם מטמאין טומאת אוכלים, אך אית בהוא ערלה וחייבים במעשר דכיון דהתחייבו כשהיו לחין לא פקע חיובם כשיבשו, והמצפה איתן מציין לסוף פ"א דטבול יום, דמפורש שם דפלפלין טמאים בטבול יום, ואין צריך לומר בכל הטומאות.

(לד) בא"ד, השפת אמת תירץ את קושית התוס', דזרע גרגיר חייב במעשר כיון דהגרגיר עצמו הוא אוכל, וממילא גם הזרע שלו נחשב אוכל בצירוף מה שאפשר להטביל בו, מה שאין כן בפלפלין שגוף הפרי לא הוא אוכל, ועל כן לא מתחייב במעשר משום שמטבילין בו.

(לה) בא"ד. התוס' נדה (נ"א): ד"ה אם תירצו, דקור אחר ששלקן מטמא טומאת אוכלין ולכן אף קודם ששלקו נקח בכסף מעשר, ודומיא דבהמה דאף קודם שחיתתה נקחת בכסף מעשר, כיון דראויה לאחר שחיטה, אבל אין לה טומאת אוכלים קודם שחיטה, והוא הדין לקור, דאינו מטמא קודם שליכה, מה שאין כן בקושט דיכול לתקנו בקל, והקשו דיטמא טומאת אוכלין גם קודם תיקון, והסיקו דגם אינו נקח בכסף מעשר, כיון דאף אחר התיקון אינו ראוי לאכילה בפני עצמו. ומוסיף החזון איש (מעשרות סימן א' סק"ז) דלפי התוס' בגדה צריך לומר, דעור אף שראוי אחר שליכה, אינו נקח בכסף מעשר קודם שליכה, דשאני קור דנקח בכסף מעשר קודם שליכה כיון שגם קודם שליכה נחשב אוכל.

(לו) גמ', אלא לעולם לאו בדניסחני. הריטב"א מבאר, דלמסקנת הגמ' אין נפקא מינה בין דניסחני ללאו דניסחני, אלא דלענין טומאת אוכלין ומעשר נחשבים לפרי כיון דראויין למתקן, ולענין עירוב אפילו דניסחני לא נחשבים פרי, כיון דאינם נאכלים בלא תיקון. וכתב הרשב"א בשם הראב"ד, דכפניות שכבר מיתקן על ידי האור מערבין בהם כיון דהם אוכל.

(לז) גמ', כדאמר רבי יוחנן הואיל וראוי למתקן על ידי האור. הקשה הרשב"א א"כ אפילו במעשר ליחייבו מהאי טעמא, דההיא דרבי יוחנן לענין מעשר היא, וא"כ היכי קאמר רבי יהודה שפטורות מן המעשר. וי"ל דלרבנן הכי נמי דחייבות במעשר מההיא טעמא דראוי למתקן, אבל רבי יהודה סבירא ליה בשקדים המרים זה וזה לפטור, דלענין מעשר דבר הראוי מצד עצמו בעינן דומיא דדגן תירוש ויצהר, אבל טומאת אוכלין כיון שמצניעין אותן למתקן ע"י האור ולאכלן מטמאות.

(לח) גמ', שקדים המרים קטנים חייבים. מבאר החזון איש (מעשרות סימן א' סק"ז) דקטנים מרים אינם ראויים לאכילה יותר מקטנים

(כה) רש"י ד"ה נמלה. העיר הרש"ש דרש"י כתב הפסוקין שלא כסידרן, דקרא דוכל השרץ מוקדם בפרשה.

(כו) רש"י ד"ה צירעה, והאי דכתיב אל תשקצו בבהמה. הקשה הרמב"ן בספר המצוות (שורש תשיעי) דאם כן בבהמה וחיה טמאה ילקה שמונים ועל כרחך דאינו לוקה אלא ארבעים.

(כז) תוס' ד"ה צירעה, הריטב"א תירץ קושיתם, דקרא דוכל חיה הרומשת על הארץ מיירי בנחש קודם שנתקלל, שלא היה הולך על גחונו, וכתב בנימוקי הגרי"ב דתוס' הקשו כן לשיטתם נדה (כג.) ד"ה ליתני, דנחש קודם שנקצצו רגליו היה נקרא חיה סתם, ועל שם העתיד נקרא חיה הרומשת.

דף כ"ח ע"א

(כח) גמ', מי לא תנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה. הקשה הרש"ש דאין הוכחה לגודגדניות, כיון דמשמע לקמן (ל:) דהטעם שמערבין לנזיר משום שיכול להישאל על נזירותו, וכן בתרומה יכול להשאל עליה ולהפריש עליה מתוכה בבין השמשות, מה שאין כן בחשוכי בנים דאין סברא זו, ותירץ דהמשנה דיברה בכל ענין אף כשיש לו רק מזון ב' סעודות דאם יפריש עליה מתוכה הרי לא ישאר לו שיעור עירוב, ועל כרחך דטעמא דמתניתין כפשוטו, דכיון דחזי לאחרים מערבין אף לנזיר וישראל, והוא הדין לחשוכי בנים, והטעם דיכול להשאל דאיתא לקמן דווקא אליבא דסומכוס.

(כט) שם. מבאר הריטב"א דבעצם יש לחלק, דבנזיר היין ראוי לו אלא דאריה דאיסורא רביע עליה, מה שאין כן גודגדניות אינו ראוי לו כיון דהם קשים לגוף, אך הגמ' לא חלקה ביניהם, אמנם לאב"א דהעמידו דברי רב בגודגדניות הראויות לאכילה, כגון הנדקוקי, אם כן בשאר גודגדניות אין מערבין, בקשים ואפילו למרובי בנים, או ברכים לחשוכי בנים, ולא דמי לנזיר.

(ל) רש"י ד"ה בבבל, וחזא דאכלי להו אמר מערבין. דייק הנימוקי הגרי"ב, מהא דלא אמר רש"י דמעיקרא רב לא היה בבבל, ולאחר שהגיע לבבל הורה לאנשי בבל שמערבין, שמע מינה דסבירא ליה לרש"י, דקודם לכן רב לא ידע דבבבל אוכלים חזיו, ולכן סבירא ליה דאין מערבין בכל העולם, אבל כשראה שאוכלים בבבל חזיו, פסק דמערבין לכל העולם, וכן הוא משמעות דברי רב, ולפי זה לא קשה קושית התוס' מפרק חבית דאתרא שאני, כיון דזו שיטת רבי אליעזר דהמקיים קוצים בכרם קדש, אבל לחכמים לא קדש, אך שיטת תוס' דרב הורה דמערבין בחזיו רק לבני בבל, (דלא מסתבר שרב לא ידע לפני כן שאוכלים בבבל חזיו), ובזה גם חכמים מודים לרבי אליעזר דהוי מנהג, ולכן הקשו תוס' מפרק חבית דאתרא שאני משום דלבני בבל כו"ע מודו דמערבין, [אך עיין בריטב"א דבתחילה פירש דהקושיא מדוע מערבין בכל העולם משום שאוכלים בבבל ובכל זאת הקשה מפרק חבית דאתרא שאני, וקשה דהא לגבי כל העולם דעת חכמים דרבי אליעזר דלא מתחשבים באתרא, ויש לומר דהריטב"א מפרש הקושיא איך מערבין בכל העולם משום בבל והרי אף לבני בבל אי אפשר לערב (וכך צריך לומר כדי שהריטב"א לא יסתור דבריו), אי נמי סבירא ליה לריטב"א דהלכה כרבי אליעזר בקוצים וכדכתב כן לגבי שחיטה עיין שם (א.ב.).].

(לא) תוס' ד"ה לזרע, ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק בין ירק בין זרע. החזון איש (מעשרות סימן א' ס"ק ט"ז) מדייק מהראב"ד (מע"ש פ"א

הדרך היומית

מסכת עירובין דף כה – דף כט

כה בניסן – כו בניסן התשע"ג

הא דתנן שאר כל הפירות כדי שימכרם, שהרי בעירוב בעינן ראוין לאכול ממה שמניח.

(מו) רש"י ד"ה וּמַאי אֹלַמְיָה דְהַאי מַהֲךְ וְכוּ'. ולא סתן אהדדי וכו', וכתב הרשב"א דשיטת רש"י בביאור הגמ' דלרב יוסף כל אותן השנויין נמי במשנתינו כשיעור חלוקתן בגורן כך שיעורן לעירוב, וה"ה נמי לאותן השנויין בברייתא דמאי שנא, דהא מתניתין וברייתא לא פליגן, אלא במאי דאיירי במתניתין לא איירי בברייתא, ומאי דאיירי בברייתא לא איירי במתניתין, ועד כאן לא קאמר רב יוסף שרא ליה מריה, אלא בשלא אמרה על אותה ממש שאמרה רב, אע"ג דלא נפיק מינה מידי לענין דינא.

(מז) שם, ורבינו פרץ הקשה דאם כן מה הוכיחו משתי רביעיות יין, הא אכתי אין סתירה, ואפשר לומר וכן לעירוב גם על הברייתא ומדוע הקפיד רב יוסף, ותירץ דדין שתי רביעיות יין הווי חידוש, כיון דבעלמא סגי ברביעית יין, נואין להקשות דבעי ב' רביעיות אטו ב' סעודות, דהא בפירות מצינו שיעורים אחרים וסגי בחשיבות, וא"ת הא רש"י ד"ה בחמרא מבושל פירש דשתיית שתי רביעיות משום שתיית שתי סעודות, וא"כ לכאורה א"א לבאר דברים אלו ברש"י, אמנם י"ל דהוא החידוש דאינו משום חשיבות עצמון ומשום הכי הקפיד רב יוסף להעמיד את דבריו רב "וכן לעירוב", על המשנה, כדי שנלמד מזה דין שתי רביעיות יין, ולא סגי במאי דאמר רב שתי רביעיות יין, כיון דרב לא אמר כך בפירוש אלא מעשה בא לידו ופסק כן.

(מח) תוס', מאי אולמיה דהאי מהאי, א"כ שמע מינה וכו' דאי אברייתא מנא ליה וכו' דהא פשיטא דאין ללמוד זה מזה מדלא אמר כל שיעורי עירוב כשיעורי מתנות עניים. נראה פירוש דבריהם ד"וכן לעירוב" דאמר רב היינו דוקא איין. והרשב"א כתב כן בשם הראב"ד דאיין דוקא קאי רב, אבל אשאר דילמא לאו חד שיעורא אית להו, והיינו נמי דקאמר רב יוסף שרא ליה מריה, דדילמא רב אהני דמתניתין בלבד אמרה ולא אהני דברייתא, וכתב שכדבריו נראה מהירושלמי (ה"א) וכן נראה עיקר, וכך דייק מלשון הגמ' דלא אמר אלא איין בלחוד, דאי אכולה מתניתין הוה ליה למימר כי אמר רב אמתניתין אמר.

(מט) גמ', ותבלין לאו בני אכילה נינהו וכו'. משמע דלמסקנא אין מערבין בתבלין וחטים ושעורים כיון דאינם בני אכילה. וכן פסק השלחן ערוך (שפ"ו ס"ה) דאין מערבין בחטים ושעורים אמנם כתב דדעת הרמב"ם (עירובין פ"א ה"א) דמערבין בתבלין, והביאור הלכה (שם ד"ה וי"א) הוכיח דדעת הרמב"ם דמערבין אף בחטים ושעורים, ולפי זה כוונת הגמ' דאי סלקא דעתך דאין מערבין בתבלין כיון דאינן בני אכילה, אם כן מדוע מערבין בחטים ושעורים, אלא על כרחך דאין צריך לערב דוקא בדבר הראוי לאכילה מיד, אלא סגי בדבר שהוא מין מאכל והוא הדין לתבלין שמתבל המאכלים. ועיין במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ה) דהביא דעת הרשב"א שמערבין בקליות. (נ) רש"י ד"ה יין כדי לאכול בו. לשרות בו פת מזון ב' סעודות. אך הבית יוסף פליג וסבירא ליה דסגי בשיעור כדי שיביא ממנו לקינוח שתי סעודות.

דף כ"ט ע"ב

נא גמ', תנו רבנן לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו. עיין רש"י

המתוקים, אלא דהחילוק ביניהם, דבמרים הדרך להשתמש בקטנותם, ומשום הכי התחייבו במעשר, מה שאין כן במתוקים, וכן משמעות רש"י ד"ה קטנים חייבים, ובוה פליגי אם חייבים במעשר כיון שנגמר פריים אף דהם מרים, ומוסיף החזון איש דשיעור מרים קטנים הוא משעה שראויים לאכילה, עד עונת המעשרות של המתוקים.

(לט) רש"י ד"ה ברכה, דלתנא קמא בורא פרי האדמה, ולרבי יהודה שהכל. והרשב"א כתב בשם הר"ח, דלתנא קמא שהכל, ולרבי יהודה בורא פרי האדמה, זאת על מנת לאוקמי תנא קמא אליבא דהלכתא, והקשה הא רבי יהודה סבירא ליה דהרי הוא כעץ לכל דבריו, וכן בשלכו וטיגנו אינו מטמא טומאת אוכלין, ודלא כתנא קמא דמטמא טומאת אוכלין, ואם כן על כרחך דגם לענין ברכה לתנא קמא בורא פרי האדמה, ולרבי יהודה שהכל.

דף כ"ט ע"א

(מ) גמ', וכי מערבין בתפוחים. הקשה התוספות הרא"ש מאי ס"ד דרבא, הא תפוחין נקחין בכסף מעשר, ומטמאין טומאת אוכלין, דהווי אוכל גמור ומאי טעמא אין מערבין בהם, ותירץ דאיירי בתפוחי היער, שהם מרים ושוהים עד שיהיו ראויים לאכילה, אי נמי כדפירשו התוס' לעיל (כ"ז:): ד"ה מאן, דרבא אמר כך לחדודי לההוא מרבנן ובאמת מערבין בהם, ודחו את הפירוש דאיירי בתפוחי היער, דאם כן מה הקשו מכל האוכלים מצטרפין וכו' דכיון דאינם ראויים לאכילה אינם מטמאין טומאת אוכלין, והרשב"א כתב דאיירי בסתם תפוחים, ורבא סבר דאין מערבין אלא בדבר הבא מחמת סעודה ממש, או לפתן שמלפת בו את הפת, אבל תפוחים הם רק קינוח סעודה, ולמסקנא מערבין בתפוחים, ושאני כמהין ופטירות דאין מערבין בהם כיון דאינם באים אלא באקראי.

(מא) גמ', כל האוכלין מצטרפין וכו' ובמזון שתי סעודות לעירוב. הקשה הרש"ש הא בעירוב אין שיעורן שווה, ואיך יצטרפו הא קיימא לן דכל שאין שיעורן שווה אין מצטרפין, ותירץ דאולי לענין עירוב הקילו.

(מב) שם, דעת הרמב"ם (עירובין פ"א ה"א) דמצטרפין אף לשיתופי מבואות, אך דעת הראב"ד (שם) דמצטרפין רק לעירובי תחומין, אבל לא לשיתופי מבואות.

(מג) גמ', והני נמי בני טמויני. הקשה הרשב"א דאיתא לעיל (כ"ח:): דכפניות מטמאות טומאת אוכלין ואין מערבין בהם, ותירץ דהכא איירי בפירות הראויין עכשיו לאכילה כמות שהם וכדתנן כל האוכלים, ובוה דימו עירוב לטומאת אוכלין.

(מד) רש"י ד"ה רבי שמעון בן אלעזר, דכתיב ונתת וגו' ובציר מהכי לא הווי נתינה, אך הרמב"ם (מתנות עניים פ"ו ה"ז) כתב מדכתיב ואכלו בשעריך ושבעו כדי שביעה. וביאר המשנה למלך (שם) הנפקא מינה, דלרש"י דיליף מונתת הוא הדין לכל מתנות כהונה ולויה שנאמר בהם נתינה בעינן שיעור דמעשר עני, אך הקשה על רש"י דהיכן מרומז השיעורים דמעשר עני בפסוק ונתת, והרי שיעור נתינה אפשר בכזית או בשווה פרוטה, ועוד דאיתא בירושלמי דנלמד מהפסוק ושבעו תן להם כדי שביעה.

(מה) גמ', ושאר כל הפירות וכו' כדי שימכרם. פירש התפארת ישראל (פאה פ"ח מ"ה בבוז) דודאי הא דאמר רב "וכן לעירוב" לא קאי על

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף כט - דף ל

כו בניסן - כז בניסן התשע"ג

ביין חי דהוא רבע מהשיעור משום דהוא חשוב שאפשר למוזג, (וכעין הסברא דראוי לכוס של ברכה המבואר בשבת ע"ו: תוס' ד"ה אף), ומה שחישבו בגמ' דשכר יותר מייין על חד ארבע, היינו דשיעור שכר ראוי לשתייה שווה לשיעור יין ראוי לשתייה, ולסלקא דעתך היינו גם לענין עירוב דומיא דהוצאה, ודחו דלענין הוצאה בעינן שיעור חשוב ולכן שיעור שכר דראוי לשתייה כשיעור יין מוזג דראוי לשתייה, מה שאין כן בעירוב השיעור בשכר דראוי לשתייה הוא רבע משיעור יין מוזג דראוי לשתייה כיון דעבידי אינשי דשתו כסא דשכרא והיינו רביעית הלוג (א.ב.).

(נט) **גמ', בשר חי כדי לאכול הימנו.** מבאר הריטב"א, כגון בשר חי ומלוח, או כשצלו קצת, אבל לא כל צרכו. וכתב המשנה ברורה (שפ"ו ס"ק ל"ד) דבשר מבושל דינו כצלי.

(ס) **גמ', בגדי עניים לעניים.** הקשה הרשב"א בשם הראב"ד, הא מצינו בשבת דשיעור לעשירים נלמד משיעור דעניים, כגון שעני אוכל פתו בלא כתישה, או בעיסה בלוסה, ומאי טעמא השיעור לבגדי עשירים לא נלמד מהשיעור דעניים, ותירץ הראב"ד דשיעור דעשירים נלמד מדעניים היינו בביונויים, דדוקא כלפי עשירים הם נחשבים לעניים ואינהו רובא דעלמא, אבל הכא איירי בעניים ממש ומה דחזי להו הווי למיעוט, ולא ילפינן מינייהו לשיעורא דעשירים.

(סא) **תוס' ד"ה בגדי עניים.** דבעניים תנן וכו' בגדי עניים אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס, במשניות הגירסא שלש על שלש, וביאר הר"ש (שם), דמדובר בבגד גדול שבלה במקומות רבים, עד שאין במקום אחד שלש על שלש, ומשום הכי חשוב חיבור, מה שאין כן בגד שמתחילה לא היה בו כשיעור אינו חיבור, ולפי זה לא קשיא לרש"י, דהמשנה דפרק כ"ז מ"ב מכלים איירי דבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס וכו' איירי בעניים, דאף לעניים בעינן למדרס שלשה על שלשה, אבל למת סגי בשלש על שלש, ודוקא לעניים אבל לעשירים בעי למת שלשה על שלשה.

דף ל' ע"א

(סב) **רש"י ד"ה והתניא, בסוה"ד** וגבי רעבתן דאכיל טפי סגי בביונונית, אלמא לקולא אזלינן. משמע מדבריו דהראיה גם מרעבתן, אך הריטב"א מפרש, דהראיה רק מוזק וחולה דלא אזלינן בתר רובא דעלמא לחומרא, קל וחומר דאין משערין לכל העולם בתר פרסאי לחומרא, אבל מרעבתן אין ראיה לפרסאי, משום דרעבתן משונה טפי מפרסאי, ובטלה דעתו, ועוד דרעבתן גברא ופרסאי אתרא.

(סג) **רש"י ד"ה בהוא מרווח וכו',** אבל כולן שוין בדי' או בעשרה אמות כולן טמאין, העיר הרש"ש הא לא בעינן כולן שוין, אלא אף כשכולן מד' ומעלה, טמאין.

(סד) **שם,** או חישב עליו להוציאו וכו', דעת רש"י דלא מהני מחשבה בדלא חזי ליה, אך הריטב"א הביא את דעת הראב"ד דאפילו אם היה אחד גדול והשאר קטנים, וחישב על אחד מהקטנים, הוא לבדו טמא דכיון דחישב עליו בו מרווח.

(סה) **רש"י ד"ה באומר כל הזן עלי,** דודאי לא מיקרי מוזן אלא ה' מינין. הקשה רבינו עקיבא איגר הא על אורז נמי מברכים בורא מיני מוזנות, ואם כן גם אורז הוי מוזן ויאסר גם באורז. נויש ליישב דרש"י איירי אליבא דרב ושמואל, אך להלכה אין הכי נמי דגם אורז ודוחן נחשבים מוזן ויאסר בהם. (ש.ב.).

ותוס', והריטב"א כתב בשם יש שפירשו, כי נחש של בצל הוא תולעת שנעשה בו שהוא סכנה כארס של נחש, וכדרך שאמרו קפא תאיני וקפא דחסא.

(נב) **גמ', ובקשו חביריו רחמים עליו.** מבאר הריטב"א שהיו שלשה, ואף על פי שחב בעצמו כיון שעבר על דברי חכמים.

(נג) **גמ', שכר מערבין בו ופוסל את המקוה בשלשת לוגין.** פירש הריטב"א דאיירינן בתמד של חרצנים, ופוסל בג' לוגין מקוה שאינו שלם וכדין מים שאובין, והקשה דמדמעריבין בו על כרחך דכבר החמיץ ונחשב אוכל, ואם כן מאי שנא מתמד דשמרים דתנן במקואות (פ"ז מ"ב) דמשהחמיץ אינו פוסל את המקוה, ותירץ בדוחק, דטעמא דמתניתין דהתם, דמשהחמיץ לא מצטרף היין שבתמד אל המים שבתמד לשיעור ג' לוגין, ובסוגיין דפוסל את המקוה, היינו כשיש בתמד ג' לוגין מים מלבד היין. והחזון איש (מקואות תנינא סימן ה' סק"י) מדייק בריטב"א דכשלא החמיץ אף היין מצטרף למים להשלים לג' לוגין, והקשה דהא קיימא לן כרבנן (מקואות פ"ז מ"ה) דג' לוגין מים חסר קורטוב, ונפל לתוכן יין או חלב לא פסלו את המקוה אפילו כשמראיהן מים, והוסיף החזון איש, דדעת כל הפוסקים, דבהחמיץ נחשב יין, ואף דיש בו ג' לוגין מים אינו פוסל את המקוה, ולכן מבאר החזון איש דסוגיין בשכר של שעורים ותמרים, ולא דמי כלל לתמד. והגאון יעקב כתב, דאף דלעיל (כ"ז:) מבואר, דשכר היינו תמד שהחמיץ וכפירוש הריטב"א, יש לומר דאינו ביאור הפסוק, אלא ריבוי דהתרבה משכר תמד, ועוד דיש לחלק בין לשון תורה ללשון חכמים.

(נד) **תוס' ד"ה כדי,** עיין רש"י (ברכות נ"א). דתירץ, דחי היינו להביא מן החבית לשמו.

(נה) **גמ', בתרין רבעי שכרא.** והיינו ב' לוגין כמבואר לקמן דעל חדא ארבע, וביין השיעור חצי לוג כדלעיל בברייתא, הקשה הגאון יעקב דלמבואר בתוס' ד"ה ויעמוד דרביעית היינו רביעית הלוג, אם כן תרין רבעי שכרא משמעותו חצי לוג, ולא ב' לוגין.

(נו) **גמ', מדהתם על חד ארבע.** לכאורה משמע דהא דמעריבין על ב' רביעיות יין מיירי ביין חי דומיא דהוצאה דאיירי ביין חי, אך בפוסקים לא משמע כן, ומבאר הרש"ש, דלמסקנא דאמרינן בשכר דעבידו אינשי דשתו כסא, מהאי טעמא ביין נמי סגי בב' רביעיות יין מוזג. אך ברמב"ם (עירובין פ"א ה"א) מבואר דשיעור ב' רביעיות הוא ביין חי וצריך עיון.

(נז) **רש"י ד"ה הכא נמי,** מעריבין בשני רביעיות יין, והיינו ב' רביעיות הלוג כמבואר בסוגיא דלעיל, וצריך ביאור דשיטת רש"י בסוגיא דרביעית היינו רביעית הקב ומדוע נקט רבא לעיל עמוד א' ב' רביעיות יין על חצי לוג הרי לשיטת רש"י המושג רביעית היינו רביעית הקב..

(נח) **גמ', התם הוא דבציר מהכי לא חשיב וכו'.** הקשה הגאון יעקב דהשיעור בהוצאת שכר אליבא דתוס' היינו רביעית הלוג, וכן השיעור בכל סעודה לענין עירוב למסקנא, ואם כן גם בעירוב בציר מהכי לא חשיב, [אמנם לרש"י ד"ה וקתני דהשיעור בהוצאת שכר הוא לוג אתי שפיר], אלא דקושיית הגמ', דאי נימא דלא כרב יוסף, אם כן מדוע בהוצאה שיעור יין הוא רבע משיעור דשכר, ובעירוב שיעורן שווה ועל זה לא תירצו. [ונראה לבאר דעיקר השיעור ביין בין בהוצאה ובין בעירוב הוא ביין מוזג הראוי לשתייה, אלא דסגי

הדרך היומית

מסכת עירובין דף ל

כז בניסן התשע"ג

סגי בשיעור ב' סעודות דקטנים.

עד) **שם**, הקשה המהר"ץ חיות, מנלן לבית הלל דמודים בית שמאי דמערבין ביום הכפורים. ותירץ על פי הגמ' ביומא (ס"ז.) דמערבין עירובי תחומין לאנשים המלוים את המוליך שער המשתלח.

עה) **שם**, הרי"ף בביצה (ו'. מדפי הרי"ף) הוכיח מסוגיין, דיש דין עירובי חצרות ושיתופי מבואות ביום הכפורים. והקשה הבית יוסף (סימן תרי"א) מנלן דמייירי בערובי חצירות ושיתופי מבואות, דלמא בערובי תחומין, והוסיף המהר"ץ חיות דהרי המקור דמודים ב"ש דמערבין, משעיר המשתלח דמייירי בעירובי תחומין. (מובא באות הקודמת).

ותירץ, על פי סברת הרמב"ם דהוכיח, שאיסור תחומין אסור רק מדרבנן, מהא דטלטול על פני המים אסור רק מדרבנן, דהוי למעלה מעשרה, ואי אפשר דתחומין חמור מטלטול על פני המים, ומבאר דאי סברי בית הלל, דתחומין ביום הכפורים דרבנן, אם כן אין להקשות לבית שמאי מעירוב ביום הכפורים, דכיון דהאיסור מדרבנן הם אמרו דסגי בעירוב אף דאינו ראוי, מה שאין כן בשבת דתחומין דאורייתא בעינן עירוב דחוי ליה, ועל כרחך דסברי בית הלל, דגם ביום הכפורים תחומין דאורייתא, ואם כן קל וחומר דטלטול ביום הכפורים דאורייתא כסברת הרמב"ם דלעיל, ויש ביום הכפורים דיני שיתופי מבואות וערובי חצרות. והחשק שלמה מבאר דהרי"ף גרס בסוגיין כגירסת רבו הר"ח, שמערבין לגדול ביום הכפורים ערובי תחומין וערובי חצרות.

עו) **גמ'**, התם איכא סעודה הראויה ובעוד יום. הרשב"א והריטב"א מבארים דבית שמאי סבירא להו כמאן דאמר דסוף היום הקודם קונה עירוב, ואף דתוספת יום הכפורים דאורייתא, מכל מקום סוף היום היינו סוף הזמן דהיתר אכילה. אך המאירי מבאר דבית שמאי מחלקים בין נזיר דהוא איסור חפצא, לבין יום הכפורים דהוא איסור גברא ולכן מערבין.

עז) **גמ'**, אי הכי תרומה נמי אפשר דמיתשיל עליוהי. מבואר דלסומכוס בעינן חזי לדידיה ודלא כרבנן דסגי בחזי לאחריני, והקשה רבינו עקיבא איגר (לעיל כ"ו:) דתקשי לסומכוס כדקשו לבית שמאי לעיל, מאי שנא מהא דמערבין לגדול ביום הכפורים, והיינו משום דחזי לקטנים אף על גב דלא חזי לדידיה, ואין לתרץ כדתרצו לבית שמאי דשאני יום הכפורים דאיכא סעודה הראויה מבעוד יום, דהרי גם תרומה ראויה מבעוד יום לישראל אי מתשיל עליה ומפריש מיניה, ותירץ בדוחק, דביום הכפורים העירוב ראוי לכתחילה מבעוד יום, מה שאין כן בתרומה דאינו ראוי לכתחילה אלא אי מתשיל עליה, ומשום הכי יום הכפורים דאיכא תרתני, א. דחזי לאחריני ב. דראוי מבעוד יום מערבין בו, מה שאין כן בתרומה, דאין מערבין בו אלא אם כן היה ראוי גם בבין השמשות, אי בעי מתשיל עליה. והאחיזר (ח"ג סימן פ"א ס"ק ט"ו) תירץ, דשאני יום הכפורים דהווי איסור גברא, ומשום הכי מערבין בו, מה שאין כן תרומה דהווי איסור חפצא. (ועיין באות הקודמת ולפי"ז לא קשיא כלל)

עח) **תוס' ד"ה ולפרוש**. ומיהו איכא הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן לה וכו'. הקשה רבינו עקיבא איגר מה הראיה מהרישא, דהא דנקט ומערבין בדמאי היינו אף בהניח ב' סעודות מצומצמות, ולאפוקי טבל בכה"ג, אבל בהניח יותר, סלקא דעתך דמערבין בטבל, ועוד דאין ראייה מהרישא כיון דאירי בישראל, וקא

(סו) **גמ'**, כבר זו עלי אין מערבין לו בה. פירש רש"י דהחילוק, דבשבועה אסר אכילה ובנדר אסר הנאה, ומבאר הריטב"א דאין לחלק דבאיסור אכילה נחשב אוכל כיון דהאיסור אגברא, ובאיסור הנאה אינו נחשב אוכל כיון דהאיסור אחפצא, דהרי מערבין לנזיר בין אף על פי שהוא איסור חפצא, ועל כרחך משום דחזי לאחריני, אלא החילוק, דבאיסור הנאה אין מערבין משום דנהנה מהעירוב, והרי אסר עצמו בהנאה. [ועיין לקמן אות (עא) דדעת הרשב"א, דאין לנזיר אינו איסור חפצא אלא איסור גברא, אבל באיסור חפצא אין מערבין, ואם כן לדעתו יש לבאר, דהחילוק הוא דבאיסור הנאה הוא איסור חפצא ואינו נחשב אוכל, ומשום הכי אין מערבין בו.].

סז) **תוס' ד"ה כבר**, תימה לר"י אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר וכו', הריטב"א תירץ, דאורחא דמילתא קתני, דרוב שבועות באיסור אכילה ורוב קונמות באיסור הנאה.

סח) **בא"ד**, ועוד דאמר לקמן לכ"ע אין מערבין וכו'. הרשב"א תירץ, דלקמן הוצרכו לומר כך משום דאם לא כן רב יוסף אתי כרבי יהודה דהוא יחידאה, ודלא כרבנן, אבל הכא דסבירא ליה כרבנן ודלא כרבי אליעזר נחא. אך לפירוש א' ברש"י דבאסר בפירוש הנאה לכ"ע אין מערבין, עדיין קשה קושית התוס', דהרי על כרחך לכולי עלמא או דמערבין לדבר הרשות, או דמצוות ליהנות ניתנו.

סט) **גמ'**, ליפלוג וליתני בדידה. לפירוש א' ברש"י דנחלקו האם כוונתו לאסור הנאה, ומשמע דבאסר הנאה בפירוש לכולי עלמא אין מערבין, אם כן הוה ליה למימר ולטעמיה לפלוג וליתני בדידה, במה דברים אמורים דלא אסר הנאה בפירוש, אבל אסר הנאה בפירוש אין מערבין.].

ע) **גמ'**, בית שמאי אומרים אין מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה. מבאר הרש"ש, דבתרומה סברי ב"ש כסומכוס דאין מערבין, משום דלא חזי ליה אפילו אם ישאל עליו, וכמו כן בין לנזיר אין מערבין לבית שמאי, משום דסבירא ליה דנזירות בטעות הוי נזירות, ואי אפשר להשאל עליה, ואין מערבין בו משום דלא חזי ליה.

דף ל' ע"ב

עא) **גמ'**, שמערבין לגדול ביום הכפורים. פירש רש"י הואיל וחזי לקטן. והרשב"א הוסיף דאינו איסור חפצא, אלא איסור היום רביע עליה, אבל כל דבר דאסור לגדול מצד עצמו אין מערבין בו. משמע מהרשב"א דגם יין לנזיר אינו איסור חפצא אלא איסור גברא דאם יין לנזיר חשוב איסור חפצא אם כן קשה מדוע מערבין בו, ודלא כדעת הריטב"א הובא לעיל אות (סו).

עב) **שם**, איתא בגמ' לקמן (ל' ע"ב) דאין מערבין אף בטבל דרבנן. והקשה הרשב"א הא איסור דרבנן מותר להאכיל לקטן בידים, ומאי טעמא אין מערבין בטבל דרבנן, הא ראוי לקטנים דומיא דמערבין ביום הכפורים, ותירץ דיום הכפורים אינו איסור חפצא, אבל טבל דרבנן הוא איסור חפצא לגדול, ולכן אין מערבין בו אף דראוי לקטנים. אך הריטב"א סבירא ליה דגם באיסור חפצא מערבין (הובא לעיל אות סו) ולכן הוכיח מכאן, דאסור להאכיל בידים איסור דרבנן לקטן, ומשום הכי אין מערבין בטבל דרבנן. והרש"ש (לקמן ל"א:) תירץ קושית הרשב"א דטבל אסור בהנאת כילוי, ולכן אסור להאכילו לקטנים ואינו נחשב ראוי.

עג) **שם**, הקשה הרש"ש כיון דההיתר משום שראוי לקטנים, אם כן

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף ל – דף לא

כז בניסן – כח בניסן התשע"ג

משמע לן בסיפא דאין מערבין בטבל אף בשל כהן, דאי מפריש עליה כולה דידיה.

(ט) גמ', ולכהן בבית הפרס דאמר ר"י א"ש מנפח אדם בית הפרס והולך. שיטת רש"י ותוס' (לעיל כ"ו ע"ב במשנה) דההיתר להניח עירוב לכהן בבית הפרס, משום דיכול ליטלו על ידי ניפוח. אך דעת הריטב"א, דרבנן התירו לכהן ליטול העירוב מבית הפרס אף שלא על ידי ניפוח.

(פ) גמ', מ"ס אהל זרוק לא שמייה אהל, כתבו התוס' ד"ה ומו, דנחלקו דוקא כשמונח, אבל בשעת זריקה לכולי עלמא אינו אהל, ומבאר המהרש"א את דבריהם, דלאו דוקא כשמונח, אלא הוא הדין כשמהלך, ורק לאפוקי כשהוא באויר. והרשב"א כתב בדעת רש"י, דבגוונא שהאהל נח, לכולי עלמא שמייה אהל, ופליגי דוקא בזמן הזריקה. עוד כתב הרשב"א דהר"ח פליג על רש"י וסבירא ליה, דבזמן הזריקה לכולי עלמא לא שמייה אהל ורק בזמן דנח פליגי אם שמייה אהל, וכגון שגלגל שידה גדולה המגעת מתחילת בית הקברות ועד מקום העירוב ואחר כך נכנס בה למקום העירוב. והקשה הרשב"א על הר"ח כקושית תוס' מה מועילים הדלתות שתחת התינוקות מפני קבר התהום, והוסיף דלפירוש הר"ח אין לתרץ כתירוץ רבינו תם דשוורים רחמנא קרינהו אהל. [נדבריו צרכים עיון, דמאי שנא משיטת רש"י אליבא דרבנן דלאו שמייה אהל ומתרץ הרשב"א כתירוץ רבינו תם דשוורים רחמנא קרינהו אהל, והווי אהל אף בשעת זריקה].

(פא) רש"י ד"ה שמייה אהל, בסוה"ד ובין לר"י ובין לרבנן כסומכוס סבירא ליה, הרא"ש פליג ארש"י וס"ל, דרבנן וסומכוס פליגי דוקא היכא שהנדון לגבי אפשרות אכילת העירוב, אם ראוי לאחר, אבל כולי עלמא מודו דבנדון אי העירוב במקום המערב, בעינן ראוי למערב, ולא סגי בראוי לאחר. וכ"כ התוס' לעיל (כ"ז). ד"ה מפני.

(פב) תוס' ד"ה ומו סבר, דוקא כשמונח הוי אהל, אבל בשעת זריקה אפילו ר"י בר"י מטמא. מבאר המשנה למלך (פ"א מטומאת מת ה"א ד"ה ודע שראיתי) את דבריהם, דדוקא כשמונח ע"ג בהמה או אדם הנושאין אותה פליגי, וסבירא ליה לרבי דלאו שמייה אהל, אבל כשמונחת ונגררת על גבי הקרקע, לכו"ע שמייה אהל.

דף ל"א ע"א

(פג) בא"ד, וא"ת וכו', מה היו מועילים דלתות שתחת התינוקות. הפני יהושע (סוכה כ"א). מיישב קושייתם, דמדאורייתא לכולי עלמא אהל זרוק שמייה אהל, ומחלוקת רבי ורבי יוסי ברבי יהודה מדרבנן ומשום חומרא בעלמא, והא דהועילו הדלתות, היינו להציל מחשש טומאה דאורייתא, אבל לחומרא דרבנן דאהל זרוק לא חששו, כיון דאי אפשר בענין אחר.

(פד) בא"ד, ורשב"א מפרש דלתות ע"ג שוורים לכו"ע הוי אהל. הריטב"א מתרץ (בעין תירוץ התוס') דפליגי דוקא גבי כלים שטהורים מפני גודלם, משום דעשויים לנחת, [וכ"כ רש"י ד"ה שמייה אהל] ומשום הכי סבירא ליה לרבי, דכשהוא מיטלטל ואינו עשוי לנחת, הרי הוא ככל הכלים, אבל בפשוטי כלי עץ דאינם ברי טומאה כלל, גם כשהן זרוקים אינם חוצצים.

(פה) בסוה"ד, משמע דבענין זה הוי אהל לכו"ע. הקשה המהרש"א דאם כן מאי טעמא לרבנן לא מהני עירוב המונח לכהן בבית

הקברות, הרי יכול ליטלו על ידי דלתות שעל גבי שוורים, ותירץ, דדוקא על ידי שידה התירו, כיון דהווי דבר מצוי, מה שאין כן דלתות שעל גבי שוורים דלא שכיח. ומבאר בנמוקי הגרי"ב, דיש ליישב דרבנן סבירא להו דגזרו אשבות בבין השמשות, ולכן אי אפשר לרכוב על גבי בהמה דהיא מוקצה ולא חשיב צדדים, אך קושית המהרש"א לפי סוגיין דהתירו אליבא דרבי יהודה להכנס בשידה גדולה יותר מב' כור, והרי היא מוקצה, על כרחך דסבירא ליה כרבי, דלא גזרו על שבות בבין השמשות, ואם כן הוא הדין לרבנן יכול להכנס על ידי דלתות שעל גבי שוורים.

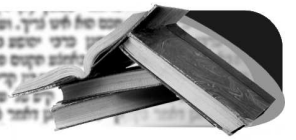
(פו) רש"י ד"ה בפשוטי, וטמא אסור בתרומה טהורה וכו'. הר"ן פירש דרש"י לא פירש משום דהכהן נטמא, אלא משום שהתרומה נטמאת, כיון דהאיסור לכהן להטמא היינו דווקא מהמת עצמו, ולא מחפץ שנטמא מהמת.

(פז) רש"י ד"ה והא קא מאהיל, קס"ד וכו' או בהקיפו טפח. הקשה הגאון יעקב דמבואר בשבת (י"ז). דדוקא בדבר ששייך בו טומאה קלה גזרו בהקיפו טפח אטו טומאת שבעה, מה שאין כן הכא דאיירי בפשוטי כלי עץ דאינם מקבלים טומאה כלל, דבכה"ג לא גזרו על היקפו, ואם כן קושית הגמ' דוקא מכלי פותח טפח.

(פח) רש"י ד"ה אי הכי, בסוה"ד אבל הכא יכול לעמוד על שפתו ויביאנו אצלו. (וכ"כ לעיל ד"ה היכי אויל), ותוס' ד"ה היכי פירש דמצי אויל בשידה תיבה ומגדל, נמשמע דפליגי אי יכול להתקרב עד הקבר, ולכאורה קשה, דבשבת (קמ"ו:) סבירא להו איפכא, דדעת רש"י ד"ה פרוץ, דד' אמות סביב הקבר טמאים, ודעת תוס' (שם), דטהורים, וצריך עיון].

(פט) גמ', אסור לקנות בית באיסורי הנאה. הקשה היעב"ץ דהא איסור הנאה דוקא בקבר שבבנין, אבל בקבר שבקרקע ליכא איסור הנאה, והכא משמע דבכל קבר אסור להניח עירוב, ותירץ, דהגדרת פעולת העירוב, דנחשב כאילו שם ביתו, וכיון דאם יבנה שם ביתו הרי נהנה מבית הקברות, לכך לא מהני עירוב שם. ותירוצו צ"ע דהא איתא בסנהדרין (מ"ח.) נפש שבנאו לשם חי מותר בהנאה, דהיינו דדוקא בנין לשם מת אסור בהנאה, ואם כן בנין לשם עירוב מותר בהנאה, ומה שהקשה דבקרקע ליכא איסור הנאה, עיין בטור (יו"ד שס"ד) דפליגי בזה, דדעת ה"ר ישעיה דדוקא החופר כוך בסלע נחשב קרקע עולם ומותר בהנאה, אבל החופר עפר ומכסה בו את המת, העפר אסור בהנאה דנחשב כקבר בנין, אבל דעת הרא"ש, דבכה"ג מותר בהנאה, ורק בנין ממש שעל גבי הקרקע אסור בהנאה, ואם כן לדעת ה"ר ישעיה לא קשיא מידי, ולדעת הרא"ש דמתיר, מבאר המגן אברהם (או"ח ת"ט, א) דאיירי הכא בקבר של בנין.

(צ) גמ', קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו. פירש רש"י דאין מערבין אלא לדבר מצוה כגון ללכת לבית האבל או לבית המשתה, הקשה השער המלך (לולב פ"ח ה"א ד"ה ולדעת הר"ן) הא כשאוכל בבית המשתה הוי הנאת הגוף, ולדעת הר"ן בהנאת הגוף אמרינן מצות ליהנות ניתנו, עוד הקשה, לדעת הר"ז"ה דבדרבנן מצות ליהנות ניתנו, לילך לבית המשתה הוי מצוה דרבנן, ובזה אמרינן מצות ליהנות ניתנו, ותירץ, דדוקא כשגופו נהנה מעצם המצוה כגון המודר הנאה משופר, דנהנה מהתקיעה עצמה, אמרינן מצות ליהנות ניתנו, אבל הכא דאינו נהנה בגופו מבית הקברות, אלא מבית המשתה, אלא

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף לא – דף לב

כה בניסן – כט בניסן התשע"ג

צו) בא"ד, וההיא דמעילה דנתנו על הקוף דהוי עירוב, מייירי נמי בעומד ורואהו. מבאר המהר"ם, דהיינו עומד ורואהו מתחילה ועד סוף, ומשום הכי מהני אף כשהניח הקוף, מה שאין כן בסוגיין דאינו עירוב אף בעומד ורואהו, היינו דווקא שרואהו רק לבסוף כשהגיע לאדם שמקבלו, ולכן צריך שאחר יניח.

צח) גמ', אמר רב חסדא כותאי. מבאר הגאון יעקב דכיון שהכותי אינו מאמין בעירוב, אינו עושה כדעת המשלח ולא מקנה לו השביתה, מה שאין כן בתלמידי בית שמאי, אף דסבירא ליה דלא מהני עירוב אלא בעינן שיוציא כלי תשמישיו לשם, מ"מ אם ישלח בידם הרי הם יקנו השביתה כדעת המשלח דסובר כבית הלל ומהני. צט) גמ', וליחוש דילמא לא שקיל מיניה וכו' חזקה שליח עושה שליחותו. משמע דאין צריך שיראה המשלח דהשליח נוטל מהחש"ו, אלא סגי ברואה דהגיעו לשליח וחזקה על השליח שיטול אך בטור ובשולחן ערוך (סימן ת"ט ס"ח) איתא, דצריך שהמשלח יראה גם כשהחש"ו נותנים לשליח. והקשה הביאור הלכה (שם ד"ה ונתנו) דמסוגיין לא משמע כן.

דף ל"ב ע"א

ק) תוס' ד"ה רב ששת, ואומר ר"י וכו' אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו וכו' ולכך בגט אין השליח חושש ליתן גט. הקשה הרשב"א הא בגט נמי אתי לידי עבירה, כגון דהיא ערוה ליבם, ויחשוב היבם שכבר התגרשה ויבא ליבם את צרתה, ותיירץ דהשליח חושש דווקא אם המשלח יבוא לידי עבירה, ואינו חושש אם אחר יבא לידי עבירה.

קא) בא"ד, דלא אמר וכו' אלא ליישב דברי רב וכו' אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים. הקשה הרש"ש דעדיין קשה מדוע במחוסר כפורים הוצרך לטעם דחוקת כהנים, ולא סגי בחזקה דשליח עושה שליחותו, ותיירץ דחזקה דשליח עושה שליחותו אמרינן דוקא על לשעבר ולא על העתיד, וכדמצינו בגטין (כ"ה:). שמה מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן, ומשום הכי בקרבן פסח לא סמכינן על החזקה דיטבול דהוי לעתיד. ועוד תירץ על פי המבואר בסוגיין, דלרב ששת אמרינן חזקה רק בסוף היום, ומבואר לעיל בתוס' דרק במקום עבירה אמרינן חזקה, ולפי זה יש לומר דבקרבן פסח אין לומר חזקה, כיון דאפשר שעד זמן אכילת קרבן פסח דהיינו בערב, כבר יודיעו הכהן שלא הקריב קרבנותיו, והוא מחוסר כפורים ואסור באכילת קדשים, ולא יעבור איסור.

קב) בסוה"ד, דליכא למיחש דלמא פשע כדרב שמעיה. התוס' בפסחים (צ:). ד"ה מחוסר הקשה דגם מחוסר כפרה צריך טבילה, ואם כן מאי שנא מחוסר כפורים מטמא שרץ דחיישינן דלמא פשע ולא טביל, ותיירצו, דמדאורייתא אין צריך טבילה אלא מדרבנן, ועוד תירצו דטבילה דמחוסר כפורים אינה צריכה הערב שמש, ומשום הכי לא שייך שיפשע ולא יטבול.

קג) גמ', והא חדש דאורייתא הוא. מבואר בתוס' במנחות (ה:). ד"ה האיר, דמעיקר הדין החדש מותר משהאיר המזרח, ורק למצוה מן המובחר יש להמתין עד הקרבת העומר. והקשה הפורת יוסף, דלפי זה איך הוכיחו בסוגיין דאף בדאורייתא אמרינן חזקה מאיסור חדש, הא חדש אינו אלא למצוה מן המובחר.

קד) גמ', ואיכא דאמרי אמר רב נחמן מנא אמינא לה. הקשה רבינו

שהעירוב שבבית הקברות גורם להנאה זו, אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו אף לדעת הר"ן והר"ז, והמהרש"ם תירץ, לשיטת הר"ז, דדווקא בהשוואה לאיסור דאורייתא סבירא ליה לר"ז דמצוה דרבנן נחשב הנאה, אבל בהשוואה לאיסור דרבנן מודה הר"ז דמצוה דרבנן לא חשיב הנאה, וסבירא ליה להר"ז כשיטת המהרש"ם, דאיסור הנאה מקבר הוי איסור דרבנן.

צא) שם, הרש"ש מוכיח מכאן, דאפילו אם עירב לדבר מצוה אסור לו ללכת לשם לדבר הרשות, דאם לא כן הרי נהנה. אך הקהילות יעקב (סימן י"א) דחה דבריו, דכאן האיסור הנאה הוא רק עצם הנחת העירוב בקבר, דבמעשה זה הוא משתמש לצרכיו, אבל כלפי ההנאה דהולך למחרת לדבר הרשות, אין זה בכלל האיסור הנאה כיון דהוי גרמא.

צב) גמ', ומר סבר נוחא ליה דמינטרא. עיין ברמב"ם (פ"ו משבת ה"ז) דמהאי טעמא אף אם הניח בדיעבד, אין עירובו עירוב. והקשה רבינו עקיבא איגר דכוונת הגמ' דאסור להניח העירוב, כיון שרוצה להשאירו אחר כך, אבל מנלן דאף בדיעבד אינו עירוב, הרי האיסור דנהנה אינו קשור למצות הנחת העירוב, וכן הקשה הפורת יוסף.

דף ל"א ע"ב

צג) תוס' ד"ה ומה ראית, אבל לא יתכן וכו' דאין זו סברא. ואמנם כך פירש רש"י ד"ה ומה ראית וכו', וקרא דפטור בהקדימו בשבילים, והריטב"א פירש כרש"י, ומיישב, דמלשון עליך אמר קרא משמע דיש הוכחה מהפסוקים להעמיד החיוב בכרי, ולכן הקשו איך משמע בפסוקים, ותיירצו, דאין משמעות מהפסוקים אלא מסברא נראה כך. והשפת אמת תירץ דברי רש"י, דמצינו סברא זו בלוקח, דאם לקח בשבילים חייב במעשר, ואם לקח בכרי פטור ממעשר, וסלקא דעתך דהוא הדין הכא שיחול חיוב על הלוי בשעה דאידיגן.

צד) גמ', ומה ראית האי אידגן. בשבת (קכ"ז:). ע"ב ד"ה האי הקשו התוס' מאי טעמא נקט אידגן, הא לא מחייב בתרומה אלא באידגן וראה פני הבית, ותיירץ דבלאו קרא דוהרמותם ממנו, אפילו לא אידגן חייב בתרומה, ולכן העמידו את הפסוק דוהרמותם ממנו, למעט החידוש דהיינו רק בלא אידגן, ועוד תירצו, דנקט אידגן וככל דינו, דהיינו שראה פני הבית, ונקט אידגן משום מאן דאמר דלא צריך ראיית פני הבית אלא לזיתים וענבים.

צה) גמ', כאן בעירובי תחומין. פירש רש"י דאקנויי שביתה הוא, וקטן לא אלים למיקני, וכ"כ רבינו יהונתן, והוסיף, דבעירובי חצירות אין צריך אמירה, מה שאין כן בעירובי תחומין דצריך השליח לומר "במקום עירובי זה תהא שביתתו של פלוני" וקטן לאו בר דעת הוא. והרשב"א מבאר את החילוק, דבעירובי חצירות, מהני על ידי קטן כיון דאיכא דעת אחרת מקנה, מה שאין כן בעירובי תחומין דליכא דעת אחרת מקנה.

צו) תוס' ד"ה כאן, וקשה וכו'. ותיירץ השפת אמת דברי רש"י, על פי התוס' במעילה (כ"א.). ד"ה נתנו בשם רבי אפרים, דהתם איירי שאמר לאדם ליטלו מעל גבי הקוף דמהני. עוד כתב, דאף לתירוצם השני (שם) דמייירי שהמשלח עומד ורואהו מתחילה ועד סוף, וכשמניח אומר המשלח תיקנה לי פת, לא קשה כלל לרש"י, דכשהמשלח אומר גם רש"י מודה דמהני, אלא על כרחך דשיטת תוס' הכא דכשעומד ורואהו מתחילה ועד סוף מהני אף באינו אומר כלום.

שמוטר ולא חשיב חטא כלל.

קיא) גמ', אילימא דנתכוון לשבות למעלה הוא ועירובו במקום אחד הוא. מבאר הריטב"א, דלפי זה יתפרש הסיפא, דלמטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, היינו שהתכוין לשבות למטה, דאם לא כן אכתי תקשי מאי טעמא למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, הא הוא למעלה ברשות היחיד ועירובו ברשות הרבים.

קיב) גמ', והא קא משתמש באילן, הקשה הרשב"א דאף דאסור להשתמש באילן, מכל מקום נטילת חפץ המונח מערב שבת על גבי אילן אינו נחשב משתמש, וכן עצם הימצאות החפץ על האילן לא נחשב להשתמשות, ואף דעל ידי זה קונה שם ביתו ושבתתו, משום שרק נתינת חפץ על אילן נחשב להשתמשות ונשאר בצריך עיון. והריטב"א תירץ דנטילת חפץ מאילן נאסרה בשבת, מחשש דלפעמים בשעת הנטילה ישען על העץ, והרי משתמש בו, וכדמצינו שאסור להניח נר על גבי דקל מערב יום טוב, מחשש שישען עליו כשיטלנו משם ביום טוב.

קיג) גמ', שם. לקמן (ל"ח ע"ב) דנו האם סוף היום הקודם, או תחילת היום הבא קונה העירוב, ולכאורה קושיית הגמ' דאסור להשתמש באילן היינו דווקא אם נאמר דתחילת היום קונה עירוב, אך אם סוף היום הקודם קונה עירוב, הא באותו זמן עדיין מותר להשתמש באילן, ולא קשה מידי, ודומיא דכבר זו היום חול ולמחר קודש דמערבים בה, למאן דאמר סוף היום קונה עירוב (כמבואר לקמן ל"ו).

תוס' ד"ה מאי, ועיין בתוספות הרא"ש (לקמן ל"ח ע"א ד"ה מאי שנא) דמבאר, דגם למאן דאמר סוף היום קונה עירוב, היינו דבעינן נמי דסוף היום יקנה, וקל וחומר דתחילת היום קונה, דהיינו דבעינן שניהם, ולפי דבריו קושיית הגמ' דאסור להשתמש באילן בזמן קניית העירוב היא גם למאן דאמר סוף היום קונה עירוב.

קיד) רש"י ד"ה והא משתמש באילן. והוא הדין דמצי למיפרך והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים. מבאר הרשב"א דעדיף להקשות מאילן, דאף דאינו רחב ד' אסור להשתמש בו, מה שאין כן בדין כרמלית דאינו אלא ברחב ד'.

קטו) גמ', ורבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. כתב הריטב"א בשם הראב"ד, דלרבי נמי כל השבותים אסורים בבין השמשות, אלא דלגבי עירוב הקילו להחשיבו כאילו מותר לעשות שבותים בבין השמשות, ואף בזה לא הקילו בכל השבותים להחשיבם כמותרים. ותוס' לעיל (ל'): בד"ה ולפרוש פליגי על הריטב"א וסברי, דלרבי מותר לעשר וודאי בבין השמשות.

קטז) גמ', הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות. הקשה הרשב"א כיון שעירובו מחוץ לד' אמות, הרי הוא במקום אחד, ועירובו במקום אחד ולא מהני, ותירץ הריטב"א, דכיון ששובת באילן וגם עירובו באילן, יכול להביאו אליו פחות פחות מד' אמות, ואם כן האילן נחשב למקום אחד, אך הרשב"א דחה פירושו, דכיון שאינו שובת באילן עצמו אלא תחתיו, ועירובו באילן עצמו, אי אפשר להחשיבם מקום אחד. והרשב"א תירץ על פי רבי ירמיה לקמן (ל"ג): דשאני כלכלה הואיל ויכול לנטותה ולהביאה בתוך עשרה, והוא הדין בסוגיין, דכיון שיכול לעקם העץ ולהביאו אצלו נחשב מקום אחד, והוסיף הרשב"א, דאף דאיתא לקמן (ל"ד) דגזרו שהעירוב יונח במקום השביתה, ולא סמכינן על הואיל ויכול להביאו אצלו, ומשום

עקיבא איגור (תשו' תנינא סוסי" ק"ג), איך הוכיח רב נחמן מאיסור חדש דבדאורייתא לא אמרינן חזקה שליו עושה שליחותו, דלעולם אימא לך כרב ששת דגם בדאורייתא אמרינן חזקה, אך החזקה אינו בירור גמור דיעשה שליחותו אלא כעין רוב, ולכן בחדש דהוי דבר שיש לו מתירין דמותר למחר, לא סמכינן על החזקה. (ועיין באות הבאה).

קה) תוס' ד"ה תאנים, אף על גב דמעשר פירות מדרבנן וכו'. השפת אמת מבאר דחזקה דשליח עושה שליחותו, למאן דאמר דמהני מדאורייתא הווי בירור גמור (ועיין באות הקודמת), ואף דאפשר לברר, אין צורך לשאול, אבל למאן דאמר דמהני מדרבנן, לא הווי בירור גמור ומשום הכי במקום דאפשר לברר לא סמכינן על החזקה, ולפי זה תירץ השפת אמת את קושיית התוס', דמשמע מלשון הגמ' "אין צריך לעשר", דאף לא בעינן לשאול אותו, ומוכח כרב ששת דאמרינן חזקה מדאורייתא, דאי כרב נחמן דהוי חזקה, אם כן אף במעשר דרבנן יש לברר ואין לסמוך על החזקה אלא במקום שאי אפשר לברר.

קו) גמ', אבל כולי עלמא חזקה שליח עושה שליחותו. מבאר הריטב"א, דאף על גב דהחבר אינו שליח, מכל מקום כיון שנתן לו רשות לאכול, הרי זה כאילו הבטיחו שהפירות מתוקנים, וקל וחומר דאם עשאו שליח בפירוש, דחזקה שיעשה שליחותו.

דף ל"ב ע"ב

קז) גמ', רבי סבר נחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא וכו' כתב הרמ"א (י"ד של"ד ס"א) דבית דין מחויבין לנדות מי שחייב נדוי, ואפילו שיש לחוש שעל ידי כך ייצא לתרבות רעה, והט"ז (שם סק"א) הביא בשם האגודה, דהמקור לדין זה מדעת רבי בקידושין (ע"ב), והקשה המהר"ץ חיות דכאן סבר רבי דעדיף שיעשה איסור קל כדי להציל חבריו מאיסור חמור, ואילו בנדוי דעתו דרבי דלא אמרינן דיעברו בית דין איסור קל ולא ינדוהו כדי להצילו מאיסור חמור דתרבות רעה. והוכיח מסתירה זו דדוקא באיסור דרבנן כגון לתרום שלא מן המוקף אמרינן חטא כדי שיזכה חברך, ולא בחיוב דאורייתא כגוונא שבית דין מצווין לנדות. ונדבריו צ"ע דמבואר להדיא בתוס' ד"ה ולא, דגם בדאורייתא אמרינן חטא כדי שיזכה חברך בכהנים. ונראה לתרץ הסתירה בדעת רבי, על פי המבואר בתוס' (שם) דהכא שאני, שהוא גורם לו לעבור כשאומר לו לקוט, ומשום הכי מחויב להצילו, אבל בנדוי הרי אין הכרח שעל ידי הנדוי יצא לתרבות רעה. ומשום הכי אין לבית דין לעבור איסור בעבורו.

קה) תוס' ד"ה ולא, הדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, הריטב"א מחלק, דדוקא להציל את חברו ממעשה דחטא אמרינן חטא כדי שיזכה חברך, אבל כשעשה כבר המעשה ורוצה להצילו מקרבן וחייב חטאת, בזה לא אמרינן חטא כדי שיזכה חברך.

קט) בא"ד, ומיהו קשה דבפרק תמיד נשחט וכו', הריטב"א תירץ, דשאני כהנים דהתירו להם כדי שיוכלו לשרת בבית ה'.

קי) בא"ד, והא דשרי בחציה שפחה וכו' לשחררה. הריטב"א תירץ דעשה דלעולם בהם תעבודו הוי עשה קל, דהרי בשביל עשרה בבית הכנסת מותר לשחרר, דהיינו דהתורה הקפידה רק שלא ישחרר בחינם בלי טובת הנאה כלל, אבל כשמשחררו לצורך מצוה, בודאי

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף לב – דף לג

כט בניסן – ל בניסן התשע"ג

גזירה אטו יום טוב שחל לאחר השבת, דאינו יכול להביאו אצלו, הכא סמכינן על הואיל ויכול לנטותו, כיון דהוי דרבנן ורבי לא גזר על זה גם בבין השמשות דמוצאי שבת, ונראה בביאור דבריו, דכיון דרבי לא גזר על שבות בבין השמשות דמוצאי שבת שחל בחול, לא גזר נמי בבין השמשות דתחילת יום טוב שחל בחול, והוא הדין דלא גזר גם בבין השמשות דמוצאי שבת שהוא ליל יום טוב, ולא אמרינן ממה נפשך אסור, כיון דאין גזירה כלל על בין השמשות, ודלא כתוס' לקמן (ל"ד). ד"ה גזירה, דסבירא להו דביום טוב שאחר השבת אסור ממה נפשך אף בדרבנן. ועיין לקמן אות (קלג).

דף ל"ג ע"א

ק"ו) גמ', ומאי למעלה ומאי למטה. עיין פירש"י, והבעל המאור פירש דקושית הגמ' מאי נפקא מינה אם עירובו נמצא למעלה או למטה, הא עירובו מחוץ לד' אמותיו, ויכול להביאו רק על ידי שיעביר ד' אמות ברשות הרבים, ונחשב דעירובו במקום אחר, ותירצו בגמ' דהדר זקוף, דהיינו דלמטה מעשרה הענפים רכים, ויכולים לנטות אליו ברוח מצויה לתוך ד' אמותיו, ועל כן נחשב הוא ועירובו במקום אחד, אבל למעלה מעשרה הענפים קשים כיון שהוא כבר אילן גדול, ולא מצי שינטה אליו ברוח מצויה, על כן נחשב עירובו במקום אחר.

ק"ח) רש"י ד"ה כשרבים מכתפין, וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים וכו', המבואר ברש"י דמקום שבינתו למעלה מעשרה, הוי רשות היחיד, ובביאור הדבר כתב הגאון יעקב דעיקרו של האילן גבוה עשרה טפחים, וכיון דשובת לידו בתוך ד' אמות נחשב ששובת ברשות היחיד, והחזון איש (סימן ס"ב סעיף י"ט ס"ק ג') מבאר בדעת רש"י דאין האילן גבוה עשרה טפחים, אלא דמניח ידו למעלה מעשרה טפחים ונחשב כרשות היחיד, ועיין שם דהאריך בביאור הענין.

ק"ט) תוס' ד"ה והא, יש סבורים שגם האויר שהוא למעלה מעשרה אפילו כנגד הנטיה וכו' אלא כרמלית. הגירסא שלפנינו על פי המהרש"ל, והקשה היעב"ץ הא למעלה מעשרה טפחים אין האויר נחשב כרמלית אלא מקום פטור, ולכן גורס שגם האויר שהוא למעלה מן הנטיה הוי רשות היחיד וכו' אלא כרמלית, ואתי שפיר דהיינו אויר דלמטה מעשרה.

ק"ק) בא"ד, ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות. מבאר החזון איש (סימן פ' על התוס') דעיקר החילוק בין מושיט למעביר, דמושיט, היינו דהאדם נשאר עומד באותו מקום, ומעביר, היינו שהאדם הולך ברגליו עם החפץ למקום השני, וכוננת תוס' דבתוך ד' אמות הדרך להושיט, אך חוץ לד' אמות, אי אפשר להושיט משום המרחק ובעי לילך לשם ברגליו.

קכא) בא"ד, המוציא משוי למעלה מעשרה חייב, שכן משא בני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רשות היחיד. הקשה הרשב"א דכשהיו חונים היו בני קהת מניחים את כלי הקודש בחוץ, והכהנים היו מכניסים אותם פנימה, וכן כשהיו נוסעים הכהנים היו מוציאים את הכלים לחוץ למחנה לוייה דהוי רשות הרבים, אבל לבני קהת אסור להכנס פנימה, דנאמר ולא יבואו לראות כבעל את הקודש וגו', ובעיקר הדין חולק הרשב"א על תוס' וסובר, דאין איסור מדאורייתא להעביר חפץ מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים,

ומשום הכי מבאר את תירוץ הגמ' דרבים מכתפין עליו, אם כן הוי שבות דקרוב לדאורייתא, ובוזה אפילו רבי לא התיר. ומה שהקשה הרשב"א דאסור לבני קהת להכנס כדי לשאת את כלי הקודש, עיין בפירושו רש"י (במדבר פ"ד פסוק ה' כ') דהאיסור רק שלא יראו כבלע את הקודש, דהיינו שמכניסים את הכלים לכיסויים, אבל אחרי שכיסו את הכלים באים בני קהת ונוטלים את הכלים מבפנים.

קכב) בא"ד, בעיקר שיטת התוס' דמעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים חייב. מבאר רבינו עקיבא איגר (לעיל ל"ב: ד"ה לכאורה) דהעקירה וההנחה אינם בכלל החיוב כלל כיון דהם ברשות היחיד, ועיקר החיוב דווקא משום דמעביר ד' אמות ברשות הרבים, ולפי זה הקשה דדבריהם סותרים למה שכתבו לעיל (ל"ב: ד"ה הכא, דהעוקר מכרמלית ומניח ברשות הרבים פטור, ואפילו שהעבירו ד' אמות ברשות הרבים לא מתחייב משום העברה. ועיין

בבעל המאור (שבת צ"ו:) דהא דזריקה והעברה ד' אמות ברשות הרבים הוי תולדה דהוצאה מרשות לרשות, משום שד' אמות של אדם קונות לו והוי רשות היחיד, וכשוורק חוץ לד' אמות הוי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים.

קכג) בא"ד, והואיל ואי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה וכו'. ביאר החזון איש (סימן פ' על התוס') דמקום השביתה הוא דוקא במקום המצאו בדיוק, אבל ד' אמות שסביבותיו אינם נחשבים מקום השביתה, אלא דאם העירוב נמצא בתוך ד' אמותיו נחשב כאילו הוא ועירובו במקום אחד ממש, וכן אם יכול להביאו למקום שבינתו ממש הוי עירוב, אבל אם יכול להביאו רק לתוך ד' אמותיו לא מהני, כיון דד' אמותיו אינם מקום שבינתו.

דף ל"ג ע"ב

קכד) רש"י ד"ה וסבר לה כרבי מאיר, דאמר וכו' מיהו רשות היחיד גמורה לא הוי, כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ד'. והריטב"א מבאר בשם הר"ח, דרבי סובר כרבי מאיר דחוקקין להשלים דוקא בדרבנן לענין עירוב, אבל לא בדאורייתא להחשיבו רשות היחיד.

קכה) תוס' ד"ה ורבי, ויש לומר וכו' והעירוב מונח בשולי הכלכלה. הקשה רבינו עקיבא איגר דאם העירוב מונח בשולי הכלכלה ולמטה מג' טפחים, מה הקשו בגמ' לעיל (בע"א), ואי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי, והיינו דנחשב שעירובו ברשות היחיד, הא אינו מניח על האילן אלא בכלכלה, והכלכלה אינה רשות היחיד לרבנן דרבי מאיר דלית להו חוקקין להשלים.

קכו) גמ', אדרבא הוא ועירובו במקום אחד. כתב הרשב"א דיש גורסים, דהקושית הגמ' ארישא נמי, דלמעלה מעשרה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, והיינו כששובת בריחוק ד' אמות, ותירצו דאיירי כשאין בעיקרו ד' טפחים, ומשום הכי למעלה מעשרה עירובו עירוב דאינו רשות היחיד.

קכז) רש"י ד"ה אלא, בסוה"ד דכל למטה מעשרה קלוטה כמה שהונחה דמיא. הקשה הרשב"א דכשיש מקום מסוים למעלה מג' ברשות הרבים לכולי עלמא לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא, דאם לא כן בטל דין כרמלית ומקום פטור ברשות הרבים, אלא ודאי דרק כשאינו מקום מסוים כגון שזרק באויר, או הדביק דבילה בכותל אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא, ומשום הכי ביאר, דלמטה מעשרה נחשב למקומו של האדם, ועל כן עירובו עירוב, מה שאין כן

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף לג - דף לד

ל בניסן - א אייר התשע"ג

למעלה מעשרה דנחשב רשות אחרת ואין עירובו עירוב.

קבח) רש"י ד"ה רבי ירמיה אמו, לעולם וכו' וסיפא ברוחב ד'. הקשה החזון איש (סימן פ' לוף ל"ג): דגם אם יטה הכלכלה למטה מעשרה, עדיין לא נתישבה קושית הגמ' לעיל, כי נתנו בכלכלה מאי הוי, דהיינו דהכלכלה נחשבת לחורי רשות היחיד כמבואר בתוס' שם ד"ה אי, וכשהכלכלה למטה מעשרה נמי עדיין חורי רשות היחיד היא.

קבט) תוס' ד"ה הואיל, ומיהו אפילו לא שמייה אגד וכו'. והריטב"א פירש דבעינן הנחה על גבי מקום ד' טפחים, וכיון דהכלכלה בהטיה אם כן ההנחה אינה על גבי מקום ד' טפחים ולא חשוב הנחה.

דף ל"ד ע"א

קל) תוס' ד"ה ואמאי, נחלקו רש"י ותוס' אי קושית הגמ' דוקא על הולכת עירוב ביום טוב, או בשבת נמי. הקשה הריטב"א, דאין לדמות דינו דרבי ירמיה דהואיל ויכול לנטותה, לכל הולכת עירוב, דדוקא כשהעירוב מונח קרוב למקום השביתה אמרינן הואיל, כיון דהחסרון רק משום חילוק רשויות שהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, אבל באיכא אלפיים אמה בין עירובו למקום השביתה ודאי דלא אמרינן הואיל, ועל כן פירש הריטב"א בשם הראב"ד דקושיית הגמ' דווקא איום טוב שחל בערב שבת, דכיון דכבר הוליק את העירוב בערב יום טוב למקום השביתה, אם כן הוקבע שם מקומו גם לצורך מחר לענין דסגי בהואיל ויכול להביאו למחר, ואין צורך להוליקו בפועל שנית לצורך שבת, ובוזה השוו לדין הואיל דרבי ירמיה משום דהווי חסרון קל.

קלא) תוס' ד"ה ואמאי, ועוד נראה לר"י וכו', דמודה רבי שיש להחמיר בשבות בפחות מארבע אמותיו. הקשה החזון איש (סימן פ') דלעיל (ל"ג). תניא, בתוך שלשה מותר ליטלו, והיינו אף דהעירוב מחוץ לד' אמותיו כדאוקימנא ברישא, ועל כרחך דרבי התיר לטלטל פחות מד' אמות בבין השמשות, ותירץ דדווקא לעיל התיר רבי בטלטול פחות פחות מד' אמות אל מקום שביתתו, כיון דאית ליה פחות מד' אמות עד לד' אמות הסמוכים למקום שביתתו.

קלב) רש"י ד"ה א"ר זירא, הא דאצרכו וכו' דאי בעי לאמטווי בשבת לערב וכו' לא מצי. הקשה רבינו פרץ, הא סוגיין אליבא דרבי דמתיר שבות בבין השמשות, ואם כן הרי יכול בבין השמשות דמוצאי שבת להוליקו פחות פחות מד' אמות עד מקום השביתה, ותירץ בדוחק, דדווקא בבין השמשות דערב שבת התיר רבי שבות ולא בבין השמשות דמוצאי שבת. (ועיין באות הבאה).

קלג) תוס' ד"ה גזירה, דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן. השער המלך (שבת פכ"ד ה"י) דייק מדבריהם דבבין השמשות של מוצאי שבת שחל בחול התיר רבי שבות, ורק כשחל המוצאי שבת ביום טוב אסר רבי ממה נפשך, ולפי זה פשוט את ספיקו דהמגן אברהם (סימן שמ"ב), האם רבי התיר גם בבין השמשות דמוצאי שבת או אסר, כיון דמספק לא פקע הקדושה, וכן הוכיח השער המלך מדברי הרשב"א לעיל (ל"ב ע"ב בסופו).

קלד) גמ', והניח עירובו בכותל למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב. הקשה הרשב"א (לעיל ל"ב ע"ב בסופו) מאי טעמא עירובו עירוב אף שהוא חוץ לד' אמותיו (כדכתב רש"י ד"ה למטה), הרי העירוב אינו במקום השביתה, ומאי נפקא מיניה אם הוא רחוק ה' אמות או

אלפיים אמות, והריטב"א (כאן) פירש דיש דף ממקום השביתה ועד הכותל, והדף מצרף את שני המקומות להיות אחד וכדפירש לעיל (ל"ב): גבי אילן שהאילן מצרף.

קלה) רש"י ד"ה ואמאי, דהא על כרחך רבי היא מדתני רישא הניח עירובו בכותל למטה מעשרה עירובו עירוב וכו'. הרשב"א בשם הראב"ד דחה את הוכחת רש"י מהרישא, ומבאר, דברישא אף לרבנן דרבי הוי עירוב, כיון דהברייתא סוברת כאביי דחורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו, ואם כן הוא ועירובו במקום אחד, אך הריטב"א מקיים פירוש רש"י, כיון דקיימא לן כרבא דחורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים.

קלו) רש"י ד"ה ל"א שמעתי ועיקר, ונמצא מעבירו ד' אמות ברשות הרבים. כתב הריטב"א דרש"י שאוסר כאן להעבירו פחות מד' אמות בבין השמשות, חזר בו מדבריו לעיל (ד"ה למטה) דמותר אליבא דרבי, והמהרש"א דייק בתוס' ד"ה הכי נמי, דכתבו, אי נמי אינו עירוב כדפירש הקונטרס, משמע דהפירוש הראשון דאסר להוליק פחות מד' אמות אינו מדברי רש"י, אך המהר"ם כתב דאין סתירה בדברי רש"י, דלעולם מותר אליבא דרבי להוליק פחות מד' אמות בבין השמשות, אך תרתי הואיל לא אמרינן, דהיינו הואיל ויכול להטות את המגדל, והואיל ויכול אחר כך לטלטל פחות מד' אמות, ומשום הכי במגדל למטה מעשרה אינו עירוב.

דף ל"ד ע"ב

קלז) רש"י ד"ה גזירה שמא יקטום, לאו שבות וכו' איידי דרכיכא מיקטמא. דייק הריטב"א ברש"י דהחשש שיתלש שלא בכונה, והקשה הא אינו פסיק רישא, ואם כן הוי אינו מתכוין ומותר, ועוד הקשה דמבואר לקמן גבי עוזרדין, דכשהם רכים הווי טעם להתיר, ומשום הכי פירש דדרך לקטום קנה כדי ליטול בו, ולכן חששו שיקטום מדעת.

קלח) גמ', עבירו כבושי כבשי באגמא, פירש רש"י ד"ה כבושי כמין כסאות לישב עליהם, ומבאר הריטב"א דבעינן מעשה הכנה מבעוד יום, כיון שהם מחוברים, עוד פירש בשם הראב"ד, דכפו הקנים מבעוד יום כדי שישברו הנוחים להישבר, וכשישבו עליהם בשבת לא יחשב פסיק רישיה.

קלט) גמ', אלא שמע מינה כאן בעוזרדין כאן בשאין עוזרדין. פירש רש"י ד"ה עוזרדין, דכשכבר הוקשו הרי הם כאילן, וכשעדיין רכים הרי הם כירק, והקשה הרשב"א דלפי זה מאי טעמא בקידה לא תירצו הסתירה, דכשהוא רך הרי הוא כירק, וכשהוא מתקשה הוא כאילן, ומשום הכי כתב דאיכא שני מיני קנים, אחד של עוזרדין והוא קשה, ואחד שאינו של עוזרדין והוא רך.

קמו) גמ', ואי ביום טוב מה לי שדה, הקשה הרש"ש, הא איירינן אליבא דר"א ורבי אליעזר שמותי הוא מתלמידי בית שמאי. והא בית שמאי סבירא להו (ביצה יב). דליכא היתר הוצאה ביום טוב אלא לצורך אוכל נפש בלבד. ומבואר בירושלמי דבית שמאי אסרי במפתח של אוכלין דרק אוכל נפש ממש מותר. ואמנם יש לומר דר"א לשיטתו בשבת (קל). דאף מכשירי אוכל נפש הותרו ביום טוב, אולם בתוס' לעיל (ל): ד"ה לא מוכח, דלצורך מצוה כעירוב, לא חשיב לצורך שבת עיין שם, ולכן כתב דהכא גרסינן ר"א ב"י.

קמא) תוס' ד"ה ואמאי, והא דשרי לשבור החבית הא מוקי לה

הדרה היוזמי

מסכת עירובין דף לד – דף לה

א אייר – ב אייר התשע"ג

עירוב, והקשה הט"ז הא שדה כרמלית היא ואיסורו מדרבנן, וקיי"ל כרבי דלדבר מצוה לא גזרו בין השמשות, ועיין קרבן נתנאל (אות ש ברא"ש סימן ה) דמשום הכי פירש דמיירי בשדה שהיא רשות הרבים. ואם כן לא שייך לפרש כהרש"ש.

קמו) גמ', ומר סבר אהל הוא. תוס' רבינו פרץ ביאר דודאי מיירי במגדל המחזיק יותר ממ' סאה, דאם לא כן מאי טעמא דמאן דאמר דהווי אהל, ומכל מקום נחלקו בו, דלת"ק הוי כלי כיון דאינו מחובר לקרקע.

קמו) רש"י ד"ה הקיש וכו' טמאים וכו'. ברש"י משמע דהנידון על טומאת השידה תיבה ומגדל גופיהו. ועיין ברש"ש שהוכיח מהתוספתא, והביא כן בשם הר"ש, דמתניתין מיירי לענין שידה תיבה ומגדל שהיה עליהם ככר של תרומה ונפל מחמת הקשתו. והתוס' הרא"ש האריך להוכיח ממתניתין (כלים פט"ז מ"א, ואהלות פ"ח מ"א) דשידה תיבה ומגדל אם יש בהן מ' סאה טהורים וחוצצין בפני הטומאה, ואף שהכלי עצמו ודאי טהור, מכל מקום נחלקו לענין האוכל שהיה מונח עליו ונפל מחמת היסטו, דר"נ ור"ש מטהרים כיון דסבירא להו דכל דבר שהוא כבד ואינו ניסט בקל, לא מיקרי היסט אם הוסט מה שעליו מחמת הכאת הזב, ודוקא בדבר קל מיקרי היסט. והיינו דקאמר דמר סבר כלי הוא ובקל מיטלטל, ומר סבר אהל הוא ואינו נוח ליטלטל, והלכך חשוב כקרקע דשייך בו בנין וסתירה.

קמוח) רש"י ד"ה אלא לצורך תשמישן, ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא וכו'. **תוס' שבת (לו.) ד"ה הא ר"נ,** הקשה לרש"י דלצורך תשמישן היינו לתשמישו המיוחד אמאי אסר בסוגיין לחתוך חבלים בסכין, הרי סכין מיוחד לחתוך בו. ועיין שם דר"ת פליג ארש"י ופירש דלצורך תשמישן היינו לצורך סוג שימוש שרגילים לעשות אותו בחול, ואף שאין הכלי עומד ומיוחד לתכלית זו. כגון קורנס לפצוע בו אגוזים, דאף שאין הקורנס עומד ומיוחד לכך, מכל מקום כיון שהדרך בחול לפצוע בו מותר, מה שאין כן חיתוך חבלים בסכין שאין זה סוג שימוש שרגילים לעשות בחול.

קמט) תוס' ד"ה בעיר עירובו עירוב, הקשה השפת אמת מה לי נמצא בשבת או אחר השבת הא בין השמשות היה אבוד, ועיין בתוס' הרא"ש שפירש הטעם דמהני אף שהיה אבוד בין השמשות, כיון דרגיל הוא שימצא, ומשום הכי קרינן ביה שפיר הוא ועירובו במקום אחד. [ומסתבר דאיירי דוקא אי מצאו לבסוף בשבת, דמשום הכי מוכח שהיה עומד לכך בין השמשות(ש.ב.)].

קנ) תוס' ד"ה בעי סכינא, פירש הקונטרס וכו' ואינו נראה וכו' דטלטול סכין נמי לא אסור אלא מדרבנן. **הברטנורא** תירץ קושיא זו דלר"א כיון שיש בו גם איסור מוקצה כרבי נחמיה, ממילא אפילו לרבי אסור, כיון שכל מה שאמר רבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בין השמשות, היינו דוקא בשבות אחד ולא בשני שבותין כהכא, שיש בו משום טלטול הסכין, ומשום חתיכת החבלים. והקשה **בתוס' רבינו עקיבא איגור** ממתניתין דלעיל, דנתנו באילן למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, אף דאית ביה תרי שבותין, א. שימוש באילן, ב. הוצאה מכרמלית לרשות הרבים. **והתפארת ישראל** (אות ל"ה) תירץ דכיון דהתם אין עוברים על שני השבותין במעשה אחד אלא בזה אחר זה, על כן כיון דכל חד וחד לחודיה לצורך מצוה עשאו שרי, מה שאין כן הכא שבעת שחותך עובר גם

במוסתקי, אמנם **רש"י** סבירא ליה **שבת** (עד:): דבכל הכלים אין בנין וסתירה, וכן משמע **ברש"י להלן** (לה.). **ד"ה ובעי סכינא,** שהעמיד הסוגיה דווקא באהל, ולכן פירש דהיתר דמוסתקי הוא, כיון דבכה"ג לא חיישינן שיבוא לתיקון כלי בעשיית הנקב, דהואיל ורעועה הרבה ודאי יחוס עליה שמא יקלקל החבית, ויעשה נקב הקטן ביותר שיכול. **ועיין עוד באור זרוע** (סימן עח. יב) שהאריך לחלוק על תוס', והוכיח דרק אליבא דר"א הוצרכו להעמיד במוסתקי, ולא לרבנן **קמב) תוס' ד"ה נוטל.** משמע דלא חשיב מוקצה כיון דלא רכיב עליה איסורא דאורייתא. **תוס' בביצה** (שם) הקשו על פירוש זה, הא אמרינן מיגו דאתקצאי אף בדבר שהיה מוקצה רק מחמת איסור דרבנן, כמוכני שהיה עליו מעות בליל שבת, ותירצו, דבכהאי גוונא כיון שהמעות שהם מוקצה עדיין בעולם, נשאר המוכני בהקצאתו אף על פי שנטלם ממנו, ורק בטבל שמיד שתיקנו מסתלק המוקצה מכל וכל, לא אמרינן בו מיגו דאתקצאי. והוא הדין בסוגיין, שאחר שכבר נפחת הבית, אין כאן שום סיבת איסור להשתמש בפירות. ואולם הקשו, דמכל מקום הפחת עדיין בעולם, ומאי שנא ממעות, ולכן פירשו כרש"י כאן דלית ליה המוקצה

דף לה ע"א

קמו) תוס' ד"ה חסורי מיחסרא, פ"ה וג' מחלוקות בדבר ולא דק, כתב בתוס' הרא"ש **דרש"י כן דק,** ומדקדוק לישנא יתירא דמתניתין הוכיח דאף במתניתין נאמרו ג' שיטות. כיון שר"א האריך בלשונו לומר שאם אין ידוע שהמפתח במקומו אינו עירוב, והוי סגי ליה למימר דר"א אומר אינו עירוב. ועל כרחך דשמעיה ר"א לר"מ דמיקל תרי קולי, חדא ביום טוב, שאם אבד הוי עירוב כיון דמצי סתר ליה, והשני בשבת דבעיר הוי עירוב דמצי לאתויי כר"ש, ור"א נחלק בשניהם דביום טוב אינו עירוב דלא מצי סתר ליה, ובשבת אם אין ידוע שהמפתח במקומו אינו עירוב אפילו בעיר, דלית ליה דר"ש.ו.

קמד) המהרש"א והמהר"ם כתבו דרש"י כנראה פירש כן רק להוא אמינא, דסלקא דעתך דלא פליגי וכולה מיירי בשבת, ומשום הכי על כרחך ג' מחלוקות בדבר, אבל למסקנא ודאי גם לרש"י ליכא ג' מחלוקות. אמנם **בחכמת מנוח** כתב דעל כרחך רש"י פירש כן אף אליבא דמסקנא, מדקאמר דר"א לית ליה דר"מ, ואי בשבת איירי, הא אפילו ר"מ מודה דלא מצי סתיר, אלא על כרחך אליבא דמסקנא דביום טוב מיירי פירש הכי.

קמה) גמ', בשדה אין עירובו עירוב כרבנן, הב"ח והמהרש"ל גרסו תיבת **כרבנן**, וכן משמע **ברא"ש** (סימן ה). **ורבינו עקיבא איגור** בגליון הש"ס כתב, **דהרז"ה** פירש דהיינו רבנן (לקמן צה:), דלא סבירא להו דהיתר להעבירו מחברו לחברו. אלא **שהרש"ש** תמה, דסוף סוף רבנן דהתם סברי דמותר להעבירו פחות פחות מד' אמות, ואי נימא דרק גבי תפילין שרו, אם כן אף מה שהתיר ר"ש דנותנו לחבירו וחבירו לחבירו יש לומר דהיינו דוקא בתפילין, ומאי טעמא הוצרכו לאוקמיה כרבנן דווקא, ועל כן שכתב לפרש באופן אחר, דכיון דשדה הוי כרמלית, על כרחך היינו כרבנן דפליגי אדרבי לעיל, וסבירא להו דלא התירו שבות בין השמשות, (וכדלעיל לד: תוס' ד"ה והאמר דניח"ל לאוקמיה דכו"ע סבירא ליה כרבנן). אמנם **בטור** (סימן שצד) פסק לדינא דנמצא המפתח בשבת בשדה אין עירובו

הדרגת הירומי

מסכת עירובין דף לה

ב אייר התשע"ג

נמי הוי מלאכה דאו' אם יצטרך לגומא. וכ"כ המאירי. ונורבי דסבירא להו כדעת התוס' שבת (עג: ד"ה וצריך לעצים) דכשאינו מכוינ עתה לצורך גופה, חשיב אין צריך לגופה, ועיין שם בגליון הש"ס. (ש.ב.).

דף לה ע"ב

קנה) גמ', וסבר ר"מ ספיקא לחומרא והתנן טמא שירד וכו'. בחזון איש (אבן העזר פ' סק"ה) הקשה מאי טעמא הוצרכו להקשות מהברייתא, ולא הקשו בפשיטות, הא ספיקא דרבנן לקולא. וביאר, כיון דמדין ספק אתי שפיר דאזלינן לחומרא, משום חזקת תחום בית, ואלימא חזקת תחום ביתו מחזקת העירוב, כיון דהתרומה טמאה לפנינו. וולכך הקשו מטמא דהווי ספק טבל, שר"מ מטהר בספיקא דרבנן אף נגד חזקת הטמא.

קנו) גמ', שם, החזון איש (אבן העזר פ' סק"ה) הקשה מהיכי תיתי דרבי מאיר מחמיר בכל ספק, הא אף אי ספיקא דרבנן לקולא, מכל מקום לא שייך להקל בספק עירוב, דאם כך, יהא מותר לילך ד' אלפים למזרח וגם אלפים למערב, ובכהאי גוונא אפילו באיסור דרבנן יש להחמיר, [כדמשמע בכתובות כג.]. כיון שיסתור עצמו ובודאי יעבור איסור. ובקהילות יעקב (עירובין סימן יג) תירץ דבספק עירוב לא שייך להקל בשניהם, דהא מבואר לקמן (מא:): דמי שיצא חוץ לתחום וחזר לדעת, אין לו אלא ד' אמות. אם כן כשייצא יותר מאלפיים לצד תחום עירובו, יצא כבר בתחום ביתו, וממה נפשך איבד תחום ביתו, דאם עירובו עירוב הרי אין לו תחום ביתו, ואם אין עירובו ערוב ונשאר לו תחום ביתו, הרי יצא מחוץ לתחום, ושוב אין לו אלא ד' אמות. ואתי שפיר דמספק יכול לילך רק לתחום העירוב.

קנו) גמ', ורמי דאורייתא אדאורייתא לר"מ, דתנן נגע וכו' ר"מ מטהר, מבואר בתוס' ד"ה ר"מ מטהר בשם התוספתא, דרבי מאיר מטהר משום דספק טומאה ברשות הרבים טהור. וצ"ע דאם כן מה הקשו בגמ' מהא דר"מ מטהר בנגע בספק מת, על משנתנו שרבי מאיר מחמיר בספק עירוב, הא התם טהור מדין ספק טומאה ברשות הרבים מה שאין כן בעירוב. ואמנם לשיטת התוס' סוטה (כח:): ד"ה מכאן, דדינא דספק טומאה ברשות הרבים טהור, היינו דווקא משום חזקת טהרה, אתי שפיר, אבל לדעת התוס' נדה (ב.): ד"ה והלל, דהתורה חידשה דספק טומאה ברשות הרבים טהור אף בדליכא חזקת טהרה צ"ע. ושמא יש לומר, דכוונת הגמ' להקשות דבמתניתין משמע דבכל גווי בדאיכא ספיקא על התרומה מתי נטמאת, רבי מאיר מחמיר, אף אם התרומה היתה ברשות הרבים [וכך נראה שהבין הרש"ש (ד"ה תנא תרומה), ונראה דכך מוכח גם בר"ש (טהרות פ"ה סוף משנה ט) שהוכיח מתירוץ הגמ', דבספק טומאה ברשות הרבים מטהרים אפילו בתרי ותרי, הרי מוכח שהבין דנידון סוגיין גבי עירוב ברשות הרבים (י.ר.).]. אמנם בשערי יושר (שער החזקות פ"ה) כתב, דפשיטא דלא שייך כאן דין ספק טומאה ברשות הרבים, כיון דרק גבי דיני טומאה וטהרה חידשה התורה דספיקו טהור, אבל הכא דאין לנו עתה שום נפקא מינא בדיני טומאה וטהרה של התרומה, דהרי היא ודאי טמאה, וכל הנידון הוא רק לענין כשרות העירוב, לא התחדש הך דינא דספיקו טהור. ועיין שם שביאר, דכוונת הגמ' להקשות, כיון דר"מ סובר במתניתין דהחזקה

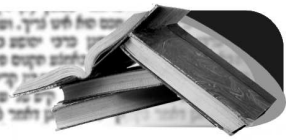
על מוקצה. וכן תירץ הרש"ש כאן, אלא שכתב שלפי מה שכתב המגן אברהם (ש"ח סק"ז) דאם שכח ונטל מוקצה בידו שוב אין איסור להמשיך לטלטלו, יש לדון, דהכא אפשר כיון שבתחילת הטלטול היה רק שבות אחד והותר, ממילא שוב אינו מוקצה בשעת החיתוך. אמנם התוס' הרא"ש הכא הוכיח להדיא דאין לומר דלרבי אינו עירוב כיון שצריך לעבור על שני שבותין, מההיא דנתנו באילן למטה מיי"ט. ועיין שם שביאר, דאין הטעם משום דרבי, אלא כאן לכו"ע בידו אין איסור כלל, כיון דבקרע ממש ליכא אלא שבות, האי כלי אף על גב דחשיב אהל לא הוי קרקע ממש הלכך אפילו שבות דרבנן ליכא. והשפת אמת תירץ קושית התוס', דסבירא ליה לרש"י דרק שבות דפסיקת החבל התיר רבי בין השמשות, כיון שהוא בעידנא דנטילת העירוב, אבל שבות דהבאת הסכין כיון שאינו בעידנא לא התירו.

קנא) בא"ד. החידושי הר"ן תירץ קושית התוס' על רש"י, דיש לומר דסבירא ליה דאף דשאר שבותין התיר רבי בין השמשות, שבות דמוקצה שאסור מחשש הוצאה, חמור טפי, ודוקא בסתירת דלת שבקרע דלא שייך לבא לידי חיוב חטאת התיירו. וכעין זה כתב הפורת יוסף דמוקצה חמור כעין דאורייתא, (כמו שכתבו התוס' ישנים ביצה (ג:): ד"ה אבל לר"נ) ומשום הכי החמירו אף בספק בין השמשות. ומה שמשמע בגמ' להלן דבנפל עליו גל לרבי מותר בין השמשות כיון דהוי מוקצה בלבד. כתב הפורת יוסף דאפשר דאביי לא סבירא ליה כן.

קנב) מתניתין הרי זה חמור גמל, עיין תוס' לקמן (מט:): ד"ה ואפילו, שהקשו, אמאי מספק יש לו מביתו ועד עירובו אלפיים אמה, הא על הצד שהעירוב התגלגל חוץ לתחום כיון שהתכוין לקנות שביתה במקום עירובו ממילא ייאסר לצאת לגמרי חוץ לד' אמותיו וכמבואר שם בגמ' בשם רב. ותירץ דכיון שהוא עומד בעירו פשיטא שלא עקר דעתו מעירו, ודעתו שאם לא יקנה שם שביתה יהי לו תחום ביתו ולא במקום עירובו. וכע"ז כתב רש"י לקמן (ס.): ד"ה ואסור. ובתוס' רבינו פרץ (דף מט:): תירץ דשביתת ביתו חשובה היא, ואינו מאבדה בקל, ורק לענין שביתת רגליו דעת רב שם בגמ' דמאבד את תחום מקומו. כיון דשביתת רגליו אינו חשובה ולהכי אפשר לאבדה בקל.

קנב) תוס' ד"ה ספק לא טבל, הך ס"ס נקט משום רבותא דאפ"ה בטומאה קלה טהור. מבואר להדיא, דלפי זה אף בספק ספיקא לחומרא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא. והיינו כמו שפסק לדינא בהג"ה רבינו עקיבא איגר לשולחן ערוך (או"ח רמח"ט"ב), וכן האריך לדינא בשער המלך (פ"י ממקואות כלל ה'). ודלא כמשנה למלך (פ"ח מאבות הטומאה ה"ה) ועוד פוסקים, שפסקו דבספק ספיקא להחמיר אזלינן לחומרא. גם בחזון איש (שביעית סימן כב, א) כתב בפשיטות דאזלינן לחומרא. ואפשר דכיון דהריצב"א הוכיח דלא מיירי בספק ספיקא, אין מכאן ראיה לדינא.

קנד) גמ', דבעי מרא וחצינא. פירש הריטב"א דבבית חייב משום בונה, ובשדה משום חורש, ואף על פי שאינו מכוינ לכך הוי פסיק רישיה. ואהא דקשיא הא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, כתבו הרשב"א והריטב"א, דמיירי בארעא דידיה, וחשיב צריכה לגופה, כיון דמתקן, ואף על פי שאין צריך עכשיו לאותו תיקון. ומה שאמרה הגמ' שבת (עג:): דהחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה פטור, מיירי בארעא דחבריה. אמנם בתוס' רבינו פרץ כתב דאין הכי

הדרך היומית

מסכת עירובין דף לה - דף לו

ב אייר - ג אייר התשע"ג

שהוכיח התוס' יום טוב (בפ"ד מטהרות מי"א).

קסב רש"י ד"ה נתגלגל, דממ"נ כל היכא דקנה שביתה לא מצי למיזל ולמישקליה, כתב התוס' הרא"ש דפירש כן אליבא דרבי, דלשיטתו שייך לקנות עירוב חוץ לאלפיים כיון שבבין השמשות יכול ללכת לשם, ומכל מקום לא הוי עירוב, כיון שאם יקנה שם שביתה הרי הוא מחוץ לתחום, אבל אליבא דרבנן לא מצי למיקני שביתה כלל במקום עירובו, כיון שרחוק יותר מאלפיים אמה מביתו, ומיושב בזה קושיית התוס' ד"ה נתגלגל.

קסג תוס' ד"ה אמר ר"י, ואי הוה אמרינן דחוקה שלא עירב לא חשיב ליה הש"ס חוקה וכו'. בטעם הדבר שאינו נחשב חוקה פירש התוס' הרא"ש, משום דלא שייך עירוב בערב שבת. ולא מיקרי חוקה אלא בדבר שהיינו צריכים לו קודם. ובתוס' רבינו פרץ פירש דיותר יש לילך אחר חוקת העירוב מאשר בתר חוקת האיש ותחום ביתו. כיון שיש לילך אחר חוקת הדבר שאירע בו הספק, דהיינו העירוב, ולא אחר חוקת האיש שהוא רק תוצאה. וכעין זה פירש הריטב"א (לו). ד"ה רבא בשם הר"מ בר שניאור, דבכל מקום יש לדון חוקה לפי שורש הספק, וכן במקוה אמרינן העמד אדם על חוקתו ולא אמרינן העמד טהרות על חוקתן.

קסד תוס' ד"ה אמר ר"י, דניח"ל לשנויי אפילו סבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן. מבואר דאפילו אי עירובי תחומין דרבנן בתרי ותרי לא אולין בתר חוקה. ובכתובות (כו): כתבו התוס' ד"ה אנן, דאף על פי דמבואר שם דאי תרי ותרי ספיקא דרבנן לא החמירו דרבנן ואולין בתר חוקה, אעפ"כ הכא כיון דאיכא ריעותא דנטמאת לפניך, לא אמרינן השתא הוא דאיטמא, מחמת כת העדים שמעידה שנטמאה קודם.

קסה בא"ד, כיון דאיכא כת דמפקי ליה מחוקתה. בחידושי רבינו עקיבא איגר תמה בזה דכשם שתרי עדים מפקי מחוקה דתרומה, כך מפקי נמי מחוקה דתחום ביתו, והוי שוב ספק השקול, ומכיון דקיימינן אפילו אי תחומין דרבנן, אם כן ראוי להקל בספק אף בלא חוקה, והניח בצ"ע.

דף לו ע"א

קסו גמ', רבא אמר התם תרי חוקי לקולא וכו'. בשב שמעתתא (ש"ו פ"ז) כתב, דאף על פי שלא מצאנו בפוסקים כלל זה להקל בתרי ותרי בתרתי חוקה, מכל מקום כן מוכח לדינא מסוגיין לפי מה שפירש רש"י דרבא איירי אפילו בשני כיתי עדים. עוד כתב שם דנראה דהיינו דווקא למאן דאמר תרי ותרי ספיקא דרבנן, דכיון דמן התורה מוקמינן לה אחזקתה, בזה הוא דבחדא חוקה החמירו רבנן ובתרי חוקה לא החמירו. אבל למאן דאמר תרי ותרי ספיקא דאורייתא, והיינו כיון דמדאורייתא תרי סהדי מפקי חוקה, אם כן מה לי חדא חוקה ומה לי תרי חוקה. ומשום הכי רבה ורב יוסף לא פירשו כרבא, דהא סבירא להו (ביבמות לא). דתרי ותרי ספיקא דאורייתא. וכעין זה כתב רבינו עקיבא איגר בחידושו.

קסז רש"י ד"ה רבא אמר, אפילו יש שני כיתי עדים. מבואר מדבריו וביותר בד"ה התם. דאף רבא סבירא ליה דמתניתין מייירי בשני כיתי עדים. והקשו הראשונים מי הזקיקו לרש"י לפרש כן. ופירש התוס' הרא"ש בשם הר"ש מקוצי, דרש"י סבר דמייירי בשני כיתי עדים, משום דאי בכת אחת מייירי, לא הוה אמר רבי מאיר דאין עירובו

דהשתא אלימא כל כך למשווי ספק שקול גם נגד חוקה שלימה דמעיקרא. מן הראוי שיהיה בנגע באחד כוודאי טמא מחמת חוקה דהשתא, כיון דשם החוקה דמעיקרא קלושה, דחוקת חי שהיה למת כבר אינו נוגע למת עצמו, וחוקת טהרה שהיה לנוגע אינה על השורש רק בתולדה. ותירץ רבא, דמכל מקום מצטרפים תרי החוקות, וההו שקולות נגד החוקה דהשתא, עי"ש. וכעין זה ביאר הנודע ביהודה (יו"ד קמא, סוף סימן סה) דכיון דחזינן דר"מ מחמיר בעירוב אף כנגד חוקת התרומה, על כרחך סבירא ליה דאולין בתר חוקה דהשתא בתורת ודאי, וממילא אף ברשות הרבים לא יחשב ספק. ובפשוטו דבריו תמוהים, דאי אולין בתר חוקה דהשתא בתורת ודאי, מאי טעמא גבי עירוב סבירא ליה לר"מ דהוי ספק כחמר גמל. ובקהילות יעקב (סימן יד) באר דבריו כעין השערי יושר הנ"ל, דכיון דחזינן דחוקה דכשעת מציאתן שקולה כחוקה דמעיקרא, אם כן כשאין חוקה ראויה נגדה זו להכריע כוודאי.

קנח גמ', משנתניו שהיה עליה שרץ כל בין השמשות, הקשה הפורת יוסף מאי טעמא הוצרכו להעמיד בכה"ג, הא סגי לומר שהיה עליה שרץ בתחילת בין השמשות וממילא הוא טמא, וצ"ע.

קנט גמ', אי הכי בהא לימא ר"י ספק עירוב כשר. הקשה רבינו עקיבא איגר בגליון הש"ס, מאי טעמא לא העמידו בנפל עליה תוך בין השמשות, חזמן הנפילה ידוע, אלא שאין יודעים אם אותו רגע הוא יום או לילה, דבזה לא שייך חוקה (עיין להלן אות קעה) ובכהאי גוונא הכשיר רבי יוסי מספק. ונראה דכוונתו להקשות לפי שיטת רש"י שבת (לד). דרבי יוסי מכשיר אף כשאין חוקה, דלשיטת התוס' שם, דדוקא בדאיכא חוקה מכשיר רבי יוסי לא קשה מידי. ועיין להלן אות קע, דאף לדעת רש"י בסוגיין צריך להגיע לחוקה, דאם לא כן, העירוב ודאי פסול משום חוקת ביתו ואתי שפיר. ועיין ברש"י וברא"מ הורוויץ שכתבו כעין זה.

קס רש"י ד"ה להודיעך כוחו דר"מ. דאף על גב דישנה בעולם ויש לומר העמידנה בביה"ש על חוקתה וכו'. מבואר דבריו, דאף על פי שעתה התרומה טמאה, מכל מקום כיון שהיא ישנה בעולם יש מקום לדון עליה מתי היא נטמאה ולהעמידה על חוקתה. אבל אם איננה בעולם שוב לא שייך לומר חוקה. וטעם הדבר נראה על פי מה שכתב בשערי יושר (שער החוקות פ"ב ד"ה ונראה לי) דכיון שחוקה אינה מבררת את הספק, ואינה מכרעת את המציאות, אלא היא רק דין הנהגה דהיינו דלמעשה יש לנהוג כאילו לא השתנה הדבר, ממילא שייך חוקה רק אם צדדי הספק עדיין נוגעים לנו לדינא לעצם הדבר שבו נולד הספק. ומאהי טעמא הכא דבעינן להכריע דין העירוב על פי חוקת התרומה, לא שייך לנהוג חוקה בתרומה אם אינה לפנינו, ורק כיון שהיא בעולם, ואנו יכולים לדון עליה מתי נטמאה, ולומר שהיא כשרה לעירוב מכח חוקה בבין השמשות, העירוב כשר. ומה שאין כן כשהפת שהונח לעירוב נשרף, אין לפנינו את שורש הספק לדון עליו, דעתה לא שייך להכריע את דין העירוב על פי חוקת הפת. [ואתי שפיר לרש"י לשיטתו בשבת (לד). דרבי יוסי מכשיר אפילו כשאין חוקה ועיין עוד להלן אות קע (ש.ב.).].

קסא רש"י ד"ה בטומאה חמורה, כגון באב הטומאה. עיין ברש"י שפירש דאין הכוונה דווקא לאב הטומאה דאורייתא, אלא אפילו אי הווי אב הטומאה דרבנן, כיון דשם אב הטומאה דאורייתא. וכמו

הדרך היומית

מסכת עירובין דף לו

ג אייר התשע"ג

לחומרא, מוכרח לומר דדוקא היכא דאיכא חזקת עירוב הוי עירוב, דאי לאו הכי ניזיל בתר חזקת תחום ביתו. אמנם בפלוגתא זו אנו קיימא לן כרבי מאיר, דספק דרבנן לקולא אף נגד חזקה (וכמו שפסק הרמב"ם פ"י ממקואות ה"ו), וממילא אתי שפיר, דלדינא דקיימא לן ספק עירוב להקל כרבי יוסי דתחומין דרבנן, ואף היכא דאין חזקת כשרות לעירוב אולינן לקולא, מדין ספק דרבנן, ואף שהוא נגד חזקת תחום ביתו. והביא שם, דכן תירץ גם **באבן העזר**. וכן תירץ **בקהילות יעקב** עירובין סימן יג. ועיין עוד בהערה הבאה.

קעא גמ', שם. הנודע ביהודה (יו"ד קמא סימן סה) ביאר, דלרבי יוסי לא בעינן חזקה על מנת להקל בספק דרבנן. ומה שחילק בין ספק מתי נטמאת התרומה לספק אי נטמאת. היינו כיון דבספק אם התרומה נטמאה מבעוד יום או בשבת אין לנו נידון על התרומה כיון דעתה ודאי טמא. וכל הנידון רק לענין העירוב שהוא דרבנן, ולכן אולינן לקולא. אבל עירב בתרומה דהיא עתה ספק טמאה, יש לנו נידון על התרומה עצמה. וזהו ספק דאורייתא, ועלינו לילך בזה לחומרא שהתרומה טמאה. וממילא אי אפשר להורות לקולא בעירוב כיון דהוי תרתי דסתרי, או משום שאינה סעודה הראויה מבעוד יום, וכמו שכתב **הרמב"ם** (פ"ו מעירובין ה"טו). ובזה תירץ את קושית תוס' ארש"י הנזכר בהערה הקודמת. כיון דהתם הספק מתי נאכל העירוב וכדו'. הנה דהנידון לגבי העירוב דהוי ספק דרבנן ומשום הכי אולינן לקולא אף בלא חזקה. [אמנם **ברש"י כאן ד"ה ספק טמאה ספק טהורה** משמע, דהטעם להחמיר בזה, משום שאין בו חזקה לעירוב, ולא משום שמחמירים לענין התרומה דהוי דאורייתא, ועכצ"ל כביאור בהערה הקודמת (י.ר.).]

קעב גמ', תיבעי לר"מ תיבעי לר"י. כתב **הריטב"א** דאף על פי שאין הספק הזה דומה לספק עירוב שנחלקו בו ר"מ ור"י מכל מקום, כיון דאינהו איירי בשום ספק עירוב, ומר מיקל ומר מחמיר, תלו הבעיה בדידהו.

קעג גמ', כבר זו היום חול ולמחר קודש וכו'. בשו"ת **רבינו עקיבא איגר** (קמא סימן קנט), העלה לדינא שאסור לעשות קנין מערב שבת שיחול בשבת, וצ"ב דכאן משמע דמותר לומר בערב שבת, שכבר זה יהא הקדש בשבת, ומאי שנא משאר קנינים. ובדוחק יש לומר דמייירי כשעבר והקדיש. או אפשר דדווקא בקנינים הנעשים בין שני בני אדם אסור להם להחליט ביניהם שיחול הקנין בשבת, דאצלם נראה שינוי הבעלות בשבת כמשא ומתן ושמא יבואו לכתוב בשבת וכו', אבל בהקדש שהוא בינו למקום אפשר דאין איסור. ואפשר דמהאי טעמא מותר לעשות כל עירוב תחומין אף למאן דאמר דתחילת היום קונה כיון שאינו בין שני בני אדם. (ועיין עוד חזו"א דמאי סימן ט סק"ב שהוכיח דהר"ש סבירא ליה דחלות בשבת אינו בכלל שבות) (י.ר.).

קעד גמ', מספיקא לא נחתא ליה קדושה. במחנה **אפרים** (נדריים סימן יב, אישות סימן ב) הוכיח מכאן, דבכל ספק נזירות ונדריים אולינן לקולא, משום דמספקא לן אי חל הנזירות, מוקמינן גברא אחזקתיה בחזקת שלא נדר, ובהקדש מוקמינן לחפץ בחזקתא קמיייתא שאינו הקדש. ועל כרחק צריך לומר דמה שאמרו דסתם נדריים להחמיר ולא מוקמינן לגברא אחזקת שלא נדר, היינו דווקא כשהוא מודה שנדר, והספק בפירוש דבריו, דבכהאי גוונא איתרע חזקתו. ועוד כמו שכתב **הרא"ש** (נדריים יח.), דמסתמא לנדר התכוין,

עירוב, דהוה לן למימר אוקי תרומה בחזקתה, כיון דאין חזקה כנגדה. **ובתוס' רבינו פרץ** הוסיף ביאור, דאף דיש חזקת תחום ביתו, מכל מקום חזקת העירוב אלימא טפי (וכדלעיל אות קסג), ומשום הכי פירש רש"י דמייירי דכת עדים אומרת שנטמאת דאיתרע ליה חזקה. אמנם **ברש"י להלן ד"ה העמד** פירש בדעת רבי יוסי דהוי חזקה כנגד חזקה, ולפי זה היה מקום לפרש דרבא בעי תרי חזקה על מנת לגבור על חזקת תחום ביתו. דאי הוי חזקה נגד חזקה, היו צריכים להחמיר מספק לדעת רבי מאיר דספק דתחומין לחומרא.

קסח גמ', היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו. לפי תירוץ זה משמע, דרבי יוסי סבירא ליה דספק דרבנן לחומרא כשיש חזקת איסור ואפילו במקום שאין לו עיקר מן התורה. **ועיין ש"ך** (יו"ד סוף סימן קי בדיני ספק ספיקא סק"כ) שפסק כן לדינא. דקיימא לן כרבי יוסי. ודלא כביאור קמא המחלק אם יש לו עיקר מן התורה. אמנם עיין שם **בפרי חדש** (סקל"ג ובכלל ט"ז) דפליג וסבירא ליה, דאף במקום דאיתחזק איסורא ספק דרבנן לקולא, כיון דהרמב"ם פ"י ממקואות ה"ו) פסק כרבי מאיר דספיקו טהור.

קסט גמ', קסבר רבי יוסי תחומין דרבנן, כתב **הרשב"א** דיש שהוכיחו מכאן, דלמאן דאמר תחומין דרבנן אין להם עיקר מן התורה כלל ואפילו בתחומין של י"ב מיל, דאילו היה להם עיקר היה רבי יוסי מחמיר בהן כמו שהחמיר בטומאה דרבנן כיון שיש לה עיקר בתורה. ודחה דבריהם דיש לחלק, דדווקא בספק טומאה גזרו כיון שאם יקלו בטומאה דרבנן יוכלו בטעות לבוא להקל בטומאה דאורייתא. אבל בתחומין, אי נקל להתיר ספק עירוב לא יוכלו לבוא לעולם לספק דאורייתא, כיון שתחומין של י"ב מיל אינם ניתרין על ידי עירוב. ועוד הביא שם **מהראב"ד** שפירש כוונת דברי הגמ', שיש לו עיקר מן התורה, היינו דווקא בספיקות אלו שהוזכרו בגמ' בטומאה קלה של אוכלין ומשקין טמאין, שמשום טומאה דאורייתא גזרו בהם שמא יבואו לאכלן עם תרומה וכו'. אבל תחומי אלפים אמה לא גזרו עליהן משום חשש שיבואו לעבור על דאורייתא בתחומין של יב' מיל, דרחוקין הן זה מזה מאוד, אלא דרבנן הן לגמרי, דאסמכינהו אתחומי ערי מקלט וכו', ולכך הוי כשאר ספק דרבנן ולקולא. **והריטב"א** כתב, דליכא ראייה דסבירא ליה תחומין דאורייתא ב"ב מיל, כיון דיש לומר דאהא גופא איירינן בסוגיין. וכשהקשו שבת נמי יש לה עיקר, היינו לתחומין ד"ב מיל, ואהא תירצו, דרבי יוסי סבר תחומין דרבנן לגמרי, אפילו ב"ב מיל, ודלא כאידך שחילקו בזה. ועיין עוד **במאירי** שהאריך בביאור כל השיטות בזה.

קעז גמ', מאי שנא תרומה דאמר העמד תרומה על חזקתה וכו'. משמע דלמסקנא אף לרבי יוסי ספק עירוב כשר דוקא במקום דאיכא חזקת כשרות. והנה **רש"י** (שבת לד. ד"ה שעירב עליו וד"ה שניהם) כתב, דמי שעשה עירוב תחומין ונאכל עירובו בין השמשות קנה עירובו, כרבי יוסי דספק עירוב כשר, **ותוס'** (שם ד"ה שניהם) הקשו עליו מסוגיה דידן, דחזינן דאף לרבי יוסי העירוב כשר דוקא משום חזקה, ובנאכל בין השמשות שליכא חזקה אף לרבי יוסי אסור, ולכן פירשו דסוגיה דהתם מייירי בעירובי חצירות. **והרמב"ם** (פ"ו מעירובין הי"ג) פירש גם הוא כרש"י. **ובחידושי רבינו עקיבא איגר** תירץ, דרש"י לשיטתו דיש לכל אדם חזקת תחום ביתו. ולכך רבי יוסי דסבירא ליה לעיל (לה:): לענין ספק טבל דאף בספק דרבנן אולינן בתר חזקה

הדרגת התורה

מסכת עירובין דף לו

ג אייר התשע"ג

אלא דוקא גבי תרומה, נראה לפרש, נדמדעו בתרומה טמאה דלא חזי למידי. וברש"ש פירש על פי התוס' בזבחים (פח.). ד"ה מן המדומע דמדומע יכול להתפרש גם בערלה וכלאי הכרם.

קפ תוס' ד"ה מאי שנא, ויש לומר וכו' ור"ב אליבא דברייתא קאמר וליה לא סבירא ליה. התוס' הרא"ש תירץ דהא דקאמר רבא סוף היום קונה, היינו אפילו סוף היום וכל שכן תחילת היום, כיון דבעי תרווייהו. ועיין עוד שם ובתוס' רבינו פרץ שהקשו, אמאי לא משני בגמ', דברייתא דקאמר היום חול עירובו עירוב כיון דהוי שפיר סעודה הראויה מבעוד יום, ובסיפא אינו עירוב, דלא הווי סעודה הראויה מבעוד יום, ותירץ דפשיטא דלא סגי שתהא הסעודה ראויה מבעוד יום לחודיה, ובעינן שתהא ראויה אף בתחילת היום.

קפא בא"ד, שם. הרשב"א כתב, דעדיין תקשה מעיקרא, מאי קמיבעיא ליה לרבא שהוצרך לשאול את רב נחמן, הא מעיקרא ידע דתחילת היום קונה עירוב, ולא ראה סיבה לחלק כדעת ר"נ. ותירץ הריטב"א, דרבא בעי למילף מרב נחמן רבו, אי אית ליה בהני בעיי שום טעמא אחרינא שיהא כדברי הכל.

דף לו ע"ב

קפב תוס' ד"ה דאי ס"ד, ואור"י דלא דמי וכו'. אמנם הרשב"א כתב דאינו מחוור, אלא מסתברא דר"נ גופיה לא קאמר אלא בלמחר, דלמחר זמן ברור מחוור משמע, (דכיון דמצי למימר מעתה קודש או מכשתחשך, ואמר ולמחר דעתו ליום ברור ומחוור, ריטב"א) אבל לכשתחשך מודה ר"נ.

קפג רש"י ד"ה רבי יהודה אומר. ומיהו איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבוא. משמע מדבריו דאדם זה כבר ידע שרבו אחד מהם, והקשה הרש"ש כיון דידע ואפילו הכי אמר למקום שארצה, אם כן חזינן לדעתיה דלא ניחא ליה כל כך ברבו, ומדוע לא פירש שלא ידע כלל שרבו אחד מהם.

קפד גמ', הא בפרהגבנא הא במרי דמתא. תוס' לקמן (פב.). ד"ה אין ביארו, דכיון דאין מערבין אלא לדבר מצוה, על כרחך מיירי הכא במרי מתא, שצריך לילך לצעוק לפניו לצורך דבר מצוה, כגון לצורך הרבים. ובפורת יוסף ביאר, דאפשר דזה השינוי בין גירסת משנתנו לגירסת רבי יצחק. דמתניתין קא משמע לן כנ"ל, דלזעוק לפניו הוי דבר מצוה. ורבי יצחק קמ"ל דפרהגבנא דצריך לברוח מפניו הוי נמי דבר מצוה. והיעב"ץ כתב, דיש לפרש דמרי מתא היינו מלך דאיכא מצוה למיזל ולקבוליה אפיה, כמבואר בברכות (ט.).

קפה גמ', ורבנן זימנין דניח"ל בחבריה טפי מרביה. פירש המאירי דלדעת רבי יהודה אמרינן דבטלה דעתו של זה שאמר דניחא ליה בחבריה טפי מרבו, אבל לדעת חכמים לא אמרינן בטלה דעתו, דפעמים שאדם בורר לו אחר, כיון שהטבע נמשך לפניו חדשות, או מפני שהוא בוש מרבו לשאול והאחר גס בו יותר ממנו. והיעב"ץ כתב, דטעמיהו דרבנן, כיון דאמרינן בע"ז (יט.) דכל הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה.

קפו גמ', הא שמעינן ליה לר"י דלית ליה ברירה. מבואר, דהא דקתני מתניתין מתנה אדם על עירובו וכו', היינו דווקא למאן דאית ליה ברירה. וצריך ביאור מאי שנא מכל תנאי בעלמא דמהני לכולי עלמא. ורש"י (גיטין כה:) והובא בתוס' להלן לו. ד"ה ר"י ביאר בזה, דתנאים בעלמא כגון בגט מהני, כיון שבידו לקיימם ובדעתו לקיימם

דאי לאו הכי לישתוק. אמנם לפי מה שביארו התוס' בע"ב ד"ה דאי אפשר, ליכא ראייה מהכא דדווקא כאן אמרינן הכי, כיון דאמר בלשון שלא יחול קדושה מספק.

קעה שם. במגן אברהם (ריש סימן שמב) הסתפק, אם לענין שאר ספיקות נמי יש לחלק מבין השמשות של ערב שבת, לבין השמשות של מוצאי שבת, דאפשר דכל מה שאמרו בגמ' דלא גזרו בבין השמשות על כל השבותים הוא רק בבין השמשות דערב שבת, מטעם דמספיקא לא נחתא איסורא, אבל בבין השמשות דמוצאי שבת, כיון דמספיקא לא פקעא יהיה אסור. ובביאור הלכה שם (ד"ה בין השמשות), הביא מהבית מאיר דאין חילוק בזה, ושאני מסוגיין דמיירי בקונם והקדש שאיסורו מדאורייתא משום הכי אמרינן דבאפוקי יומא מספיקא לא פקעא, אבל באיסור דרבנן מקילין לעולם. ולכאורה בלאו הכי ליכא ראייה מכאן, לפי מה שביארו

התוס' בעמוד ב' ד"ה דאי ועוד ראשונים, דדווקא הכא שהקפיד בלשונו שלא יחול קדושה מספק אמרינן הכי. וראיה לדבר שהרי בעלמא בכל הספיקות בבין השמשות לא אמרינן חזקה דהוי ודאי יום. והיינו משום דהוי חזקה העשויה להשתנות. [לדעת המהרי"ט (הובא בשב שמעתתא ג, י) דלא הוי חזקה. (אמנם לדעת השב שמעתתא הוי חזקה)] ועוד דכיון שהספק הוא על הזמן, והזמן אינו מחובר, אלא כל רגע הווי כחתיכה בפני עצמה אין מחזיקין מחתיכה לחתיכה. (שו"ת בשמים ראש סימן קכא. ואור שמח שבת פ"ה ה"ד).

ועוד, דכיון שאנו יודעים בברור את זמן בין השמשות שאנו דנים עליו, אלא שיש לנו ספק בדין אי הווי יום או לילה אין חזקה יכולה להכריע את הדין. (חידושי רבינו עקיבא איגר ברכות ב.). (ש.ב.).

קעו רש"י ד"ה העמד טמא, העמד אדם על חזקת תחום ביתו. תוס' לעיל (לה:): ד"ה אמר הסתפקו אי חזקה זו נחשבת חזקה. והטעם לכאורה כיון שלפני שבת עדיין לא היה מוחזק על תחום ביתו. (עיין לעיל אות קסג) ובביאור דעת רש"י דהוי חזקה ביאר הקהילות יעקב (עירובין סימן יג), דהוי כעין אין ספק מוציא מידי ודאי, כיון שתחום ביתו קונה ממילא בלא שום מעשה, וכדי לומר שחל העירוב צריך לעוקרו מכח תחום ביתו. ואף שבפועל עדיין לא היה לו חזקת תחום ביתו, מכל מקום כיון דבכוח היה ראוי שיחול ממילא, לכן בספק אם נעקר כוחו אין מוציאין מידי ודאי.

קעז רש"י ד"ה היום תהא קודש ולמחר תהא חול, על מעות שיש לי בבית. כתב הרשב"א דנראה שהזקיקו לרש"י לפרש דמיירי בפדיון, משום דקדושה לא פקעה בכדי, אמנם הרשב"א נחלק דהא בנדרים כט. מבואר, דקדושת דמים פקעה בכדי.

קעח תוס' ד"ה אדרבה, הוי מצי לשנויי וכו' אלא וכו'. אלא דלא מיירי הכא במקוה שנמדד ונמצא חסר. נקשה דא"כ אין כאן ספק, דהא לס"ד מיירי שנמדד בתחילתו והיו בו מ' סאה, וכיון שלא ראינו שנחסר מהכ"ת להסתפק כלל, וא"כ אין שייך להעמיד על חזקת טמא. וי"ל לפי מה שמבואר בריטב"א, דדרך המקוה להיות הולך ונחסר תמיד, ולכן אף על פי שלא נמצא השתא חסר חשיב ספק, כיון שלא מדדו (י.צ.ב.). [והתוס' הרא"ש תירץ, דהתם מיירי בטומאה דאורייתא, הלכך תלינן למימר חסר ואתאי חסר ואתאי, אבל בטומאה דרבנן לא תלינן הכי.]

קעט תוס' ד"ה ספק נדמעו. נראה כפ"ה שנדמעו טבל בחולין וכו'. והתוס' הרא"ש כתב, דכיון דלא מצינו בש"ס דנוכר דמוע גבי טבל

הדרק היוממי

מסכת עירובין דף לו – דף לז

ג אייר – ד אייר התשע"ג

בה מילתיה דרבי מאיר כלישנא דמתניתין, ורק מוסיף עלה דעתה של רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון. ותוס' **ביומא** (נו:): ד"ה **מאי שנא** תירצו, דרב לטעמיה (בב"ק צו:): דסבירא ליה, דסמי מתניתין מקמי תרי ברייתות, ועוד תירץ, דבלאו הכי יכלה הגמ' לדחות מתניתין דידן מקמי מתניתין דשופרות, (דלהלן לו:). דחשיב תולה בדעת עצמו, ולא מייתי לה הגמ', כיון דאינה פשוטה כל כך שיהא טעמו של רבי יהודה, כיון דאין ברירה עיין שם.

דף לו ע"א

קצא גמ', ר"י ור"י ור"ש אוסרין, בפשוטו אוסרין היינו דהמעשרות אינם חלין, והוי טבל גמור. [וכן הוא להמבואר להלן עמוד ב', דטעמם משום דאין שיריה ניכרין]. אמנם **רש"י** בחולין (יד:): ד"ה אוסרין מפרש, דאסור מחשש שמא שתה תרומה. ומבואר דאף למאן דאמר אין ברירה, מכל מקום כשהפריש בברירה חלו כל המעשרות ואינו שותה טבל, אלא שאף על פי כן חיישינן על כל טיפה דהיא התרומה. וכדעת **המהר"י** בתוס' בעמוד ב' ד"ה אלא מעתה (ועיין שם אות רח) **ובחידושי רבינו עקיבא איגר** (דף לח:): ד"ה ונראה דבין ביאר, דההפרשה חלה לפי מה שעומד בשעת האמירה להיות מופרש לבסוף, אבל כיון דאין ברירה, אולי לבסוף יפריש שני לוגין שלא היו עומדים לכך מעיקרא, וממילא התרומה תהא בתוך היין ששתה. והטעם שחייב להפריש באופן זה. ואינו יכול לחשוב שיחול לפי מה שבאמת בסוף יופרש, ביאר בקובץ שיעורים (ביצה אות לה), כיון דלא שייך להחיל חלות שאינה מבוררת בשעת ההחלה. אמנם תמה רבינו עקיבא איגר והניח בצע"ג, הא כיון שהתנה להדיא ואמר שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה, אם לבסוף לא יצאו אותם שני לוגין שעמדו לכך מעיקרא לא נתקיים התנאי, והוי טבל גמור, דמעשה ההפרשה תלוי בקיום התנאי, ואין לומר שכוונת המפריש לומר שני לוגין שעתידין לפי המצב כעת להיות מופרשים לבסוף יהיו תרומה, אף אם לבסוף לא יהיו מופרשים, שהרי מפורש בתוספתא (כדלהלן עמוד ב') שאם יבקע הנוד ימצא ששתה טבל למפרע, הרי דבגוונא שלא נתקיים תנאו לבסוף אין כאן תרומה כלל. **ובקובץ שיעורים** (ביצה אות לה) תירץ, דהא דאמרו לרבי מאיר דבבקיעת הנוד הוי שותה טבלים למפרע, היינו דוקא אליבא דרבי מאיר דאית ליה ברירה, דכיון שנבקע הנוד לבסוף, הברר שהיה עומד לכך וממילא לא חל כלום, אבל למאן דלית ליה ברירה, כיון דמעיקרא עמד להיות מופרש לבסוף, ולא נתברר שהיה עומד להפקע, ממילא שפיר חלה התרומה. וכיון שלא נתברר, נשאר ספק על כל טיפה שמא היא היתה עומדת לצאת.

קצב **רש"י** ד"ה **ומיחל**, מעשר שני שהוא יכול לתקן מיד בלא בלא הפרשה. **רש"י** (חולין יד:): ד"ה ומיחל) מוסיף ביאור, דהואיל ויכול לתקנו על ידי שיאמר שהוא מחולל על המעות שבביתו, לא התירו לו חכמים לשתות ממנו ולסמוך על הברירה. נורש"י לשיטתו בהערה הקודמת, דאף אם אין ברירה, המעשר שני חל מיד על פי מה שעתיד כעת לצאת לבסוף].

קצג [תוס' ד"ה שני. ואע"ג דאינן חשודין על הגזל וכו', והנה ה"ט"ז (ביו"ד א' סק"ז)] כתב, דחייב הפרשת תרומות ומעשרות אינו תלוי בנתינה, וחל אפילו כשאינו רוצה לאכול, ולדבריו אכתי תקשי, דאף

כשמתנה עליהם, ולכן כשנתקיים התנאי הוי גט למפרע אף אם אין ברירה, מה שאין כן באופן שאינו בידו, ובשעת התנאי הווי ספק, והתנאי מתקיים מאליו דמהני רק משום ברירה. ולפי זה אתי שפיר, דכאן כיון שאין בידו הדבר לעשות, שרבו או העכו"ם יבוא מצד זה, על כרחך אינו בדעתו בשעת התנאי ומהני מדין ברירה. (וכ"כ התוס' יומא נו: ד"ה דברי ר"מ). אמנם **הרמב"ן** בגיטין שם פליג וביאר, דפלוגתא דברירה היא דווקא במתנה על שני דברים, כגון במתניתין, אם בא חכם למזרח עירובי למזרח ואם למערב עירובי למערב, אבל במתנה על דבר אחד כגון האומר אם בא חכם למזרח יהא עירובי עירוב ואם לאו יהא בטל מהני לכולי עלמא. **ובחידושי רבינו עקיבא איגר** כאן תמה, מאי טעמא נקרא הך דהכא מתנה על ב' דברים, הא אין אותו העירוב קונה למזרח ולמערב, וכל עירוב אינו פועל כלל למקום השני והוי מילתא באנפי נפשיה, ואם כן כל עירוב בפני עצמו הוי כדבר אחד, וכשמניח במזרח יאמר אם בא ממזרח יהא עירובי זה עירוב, ואם לאו יהא בטל, ואחר כך כשמניח במערב יאמר גם כן, אם בא למערב יהא עירובי זה עירוב, ואם לאו יהא בטל, ומכיון שכל אחד בפני עצמו מהני למה יגרע מה שמערב בשני המקומות, והניח בצע"ג.

קפז **רש"י** ד"ה **מיקרי שמע**, והכי קאמר בא מיקרי שמע למזרח עירובי אדמותיב פירקי למערב. הקשה הראשונים, מאי טעמא תלתה המשנה הליכתו למותיב פירקי בגלל ביאתו של מיקרי שמע לצד אחר. ותירץ **הריטב"א**, דנקטה תנא לאשמעינן דעדיפא ליה לאיניש למיזל לגבי מותיב פירקי, מלמיזל גבי מיקרי שמע, ואף על גב דהא ודאי והא ספק. אבל **הערוך** פירש דמייירי במיקרי שמע שבא לבקש ממון, לפיכך זה ברח ממנו. (ועיין **יעב"ץ** בביאור דבריו).

קפח **רש"י** ד"ה **מזרח ומערב נמי**, וקא ס"ד שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים וכו'. אמנם **רש"י** ביצה (לח:): ד"ה **והוינן** פירש דסלקא דעתך דמייירי באופן שהיה רחוק אפילו ד' אלפים אמה, ובאופן שהיה מכיר אילן או גדר לטוף אלפים ממקום שחשכה לו, ואמר שבייתתי תחתיו, דיכול להלך משחשכה ד' אלפים אמות, כדאמרינן לקמן (מט:): **ותוס'** שם ד"ה **והוינן** תמה בזה, איך אפשר שיוכל לבוא בשבת משני צידי העיר למזרח ולמערב, הא איכא בינייהו יותר מד' אלפים, ומשום הכי פירש כרש"י כאן, דלרבו יש אפשרות להגיע רק לרוח אחת, ומכל מקום צריך ברירה, דשמא לא יזוז ממקומו, דבכה"ג הריהו כבני עירו, ועל כרחך צריך לומר, דהא דקאמר בתנאי למזרח ולמערב לאו דווקא, אלא רצה לומר למזרח או למערב. ועיין שם שביארו בשם **רבינו פרץ** גוונא אחרת ששייך שהרב יגיע לשני הצדדים.

קפט **תוס'** ד"ה **לא ס"ד**, אבל קשה וכו' והשתא הא לרבי יוחנן ליתא וכו', תמה המהרש"א מאי קושיא הוא לרבי יוחנן שאינו מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, הרי אף דהך ברייתא דשופרות אתיא כאין מכל מקום ליתא לדאין ולההיא דהלוקח ולההיא דשופרות דכולהו ברייתות נינהו מקמי הנך מתניתין דהכא ודמי שאחזו וברייתא דמרובה.

קצ **תוס'** ד"ה **דתנן**, דתניא גרסינן וכו'. **תוס'** **הרא"ש** הביא, שהקשה רבינו מאיר, דאם כן אמאי ליתא למתניתין מקמי ההיא דאיו, ומההיא דהלוקח, כיון דברייתא היא, ומתניתין עיקר מקמי תרי ברייתות, ותירץ, דהך ברייתא חשיבא עיקר כמתניתין, כיון דשונה

הדרך היומית

מסכת עירובין דף לו

ד אייר התשע"ג

דאין זה גול, מ"מ הא מצות הפרשה חייל עליהו, ובמאי דכתיב בתורה מיזהר וזהירי וצ"ע (א.ג.).

קצד) תוס' ד"ה עשרה מעשר ראשון, לאו דווקא עשרה וכו'. **תוס' סוכה** (כג:): ד"ה עשרה כתבו, דיתכן שעשרה יהיה דווקא, והוא באופן שהפריש שנים ממאה ושנים, כיון שיכול להפריש גם אחד מששים כעין רעה, ועוד הביאו שם דיש שפירשו דחיישינן שמא הכותים כבר הפרישו תרומה גדולה לחוד וממילא לא התמעט שיעור המעשר. **ותוס' ביומא** (נו): ד"ה עשרה דחו פירוש זה וכתבו דאין לחלק בין ההפרשות, דאם הכותי תיקן, ודאי תיקן הכל, ואם לא תיקן לא תיקן כלל. ועוד הביאו התוס' בסוכה דיש שחידשו, דכיון שמן התורה חטה אחת פוטרת את הכרי, אם מפריש יותר מכך, אין התוספת ממעט את המעשר, ודחו דבריהם.

קצה) תוס' ד"ה מיחל, ובערב שבת בין השמשות איירי, מבואר דבבין השמשות אף שאין מעשרין את הודאי, ואין קובעין לו מקום, אפילו בקריאת שם, מכל מקום מותר לומר שני לוגין שאני עתיד וכו'. וכן כתבו **התוס' בסוכה** (כג:): ד"ה שני לוגין, ופירש דקריאת שם כהאי גוונא מותר, דכולי האי לא גזרו בין השמשות, **והמהרש"ל** כתב, דמה שכתבו התוס' דקתני בתוספתא **וקידש עליו היום** הוא טעות סופר, וצריך לומר ועדיין לא קידש עליו היום, כיון דמיירי בבין השמשות, (ועיין בהערה הבאה).

קצו) בא"ד, פ"ה מחלל ושותה מיד בלא הפרשה, ואינו נראה דאינו יכול לחלל וכו', מבואר דנחלקו **רש"י ותוס'**, לדעת רש"י בקריאת השם חל המעשר אף ללא קביעת מקום, ולדעת תוס' מה שאמר תשעה שאני עתיד עדיין לא נחשב קריאת שם, דבעי לקבוע לו מקום בצפוניו או בדרומו, ועל כן מותר לאמר בבין השמשות ללא קביעת המקום. ודברי התוס' צ"ע, דהא על כרחך המעשר שני חל במה שעתידי להפריש, דאם לא כן יהא אסור באכילה משום טבל, ואם כן למה אי אפשר לחללו. ואפשר דבעת קריאת השם אינו מחיל ממש את המעשרות במה שעתידי להפריש, אלא מפריש בדיבורו שהמעשרות לא יחולו בשאר הפירות, מלבד אותם שעתידי להפריש, וכשם שאדם יכול לומר שמעשרותיו ינתנו כולם ממקום פלוני, ושאר הפירות יהיו מותרים באכילה ואינם טבל, ואחר כך צריך לקרוא שם באותו מקום, וכמבואר **בתוספתא** (פ"ח מדמאי הי"א) ונפסק **ברמב"ם** (פ"ז ממעשר ה"ב) ועיין שם **ברדב"ז** דמהני אפילו למאן דאמר אין ברירה, כך למאן דאמר יש ברירה יכול לומר שרק במה שעתידי להפריש יהיו המעשרות. וממילא אף שעדיין לא יחד להם מקום ולא חל שם ממש המעשרות מכל מקום השאר יצא מטבלו. ומכיון שלא חל המעשרות ממש מותר בבין השמשות. ואפשר דבזה גופא רש"י נחלק וסבירא ליה דשני לוגין שאני עתיד וכו' חל ממש כקריאת שם, ואתי שפיר לשיטתו (לו): ד"ה הלוקח דלא מיירי הכא בשבת אלא בחול כשאין לו להיכן להפריש (י.ר.).

קצז) בא"ד, אלא למיחל פירוש מווג, **בתוס' ישנים** (יומא נו): ביארו, דלפירוש זה אתא התנא לחדש, דמותר למזוג ולשותות ממנו קבע אף דמזיגה קובעת למעשר, כדאיתא **בשבת** (יא:), אלא שאם שבת קובעת מן התורה, אין בכך חידוש דהא מיירי בשבת.

קצח) תוס' ד"ה רבי יוסי, וקשה דשמעינן לר"י דאית ליה ברירה במי שאחזו וכו', אמנם לפירוש **רש"י** שם **גיטין** (עג:): ד"ה ומשני, דעת רבי יוסי דאין ברירה, ולא קשה מידי, אולם הקשו התוס' (שם) ד"ה

תנא מהגמ' **גיטין** (כה:). ותוס' כאן אולי לשיטתם בביאור דעת רבי יוסי שם.

קצט) בא"ד, ותירץ ר"י וכו'. **תוס' בגיטין** (כה:): ד"ה ר"י תירצו עוד, דדווקא רבי יוחנן סבירא ליה דכיון דהוו לקוחות מחזירין זה לזה ביובל, אבל שאר אמוראי סברי, דאף על גב דלקוחות הן אין מחזירין, דגוירת הכתוב היא דאין מחזירין, דלענין זה אינם לקוחות. ורבי יוחנן יפרש טעמי דרבי יהודה משום בקיעת הנוד עי"ש.

ר) תוס' ד"ה לאיזו שירצה, פירש בקונטרס וכו' ואין נראה דהא סתמא לשמה. **בתוס' הרא"ש ותורי"ד** תירצו קושיתם על רש"י, דהא דמהני סתמא לשם הבעלים כשנתערבו קרבנות של שני אנשים, היינו דווקא כשכבר נקרא לפני כן שם הבעלים על הזבח, דאז אין הכהן צריך לברר מיהו בעליו, וממילא כל אחד מקריב לשם בעליו שנקראו עליו, אבל היכא דלא נקרא שם הבעלים על הזבח, על הכהן לברר ולומר לשם פלוני אני זובח. ונראה לבאר, דנחלקו התוס' עם התוס' הרא"ש ותורי"ד בהא דסתמא לשמה, האם יש דין שיהא לשמה אלא דסגי בסתמא כיון שקודם כבר החיל שם על הזבח. או דכלל אין צריכין כוונה לשמה, ורק כוונה שלא לשמה פוסל. ועיין גרי"ז (פ"ד ממעשה הקרבנות הי"א) שדן בזה. (י.ר.). **והשפת אמת** כתב, דרש"י פירש לאיזה שירצה הכהן, היינו שיכול להקריב בפירוש זאת לשם רחל, וזאת לשם לאה, דהא תליא שפיר ברירה, והגמ' דייק דמסתמא זו כוונת התנא, דאי לאו הכי, למה נקוט בב' נשים, הא חטאת ועולה שייך נמי באשה אחת.

רא) תוס' ד"ה כשהתנו. פירש הקונטרס וכו' וקשה וכו' דכיון שנתערבו הקינין א"א כלל בלא ברירה, **תוס' רבינו פרץ** הוסיף לבאר, דלא שייך שבשעת הקרבה תאמר האשה קן זה שהוא מקריב לחברתי אם הוא שלי אני נותנתו לחברתי, דכיון שבעת הקניה לא היתה של חברתה, לא מועיל אחר כך ליתנו לה, כדאמרינן **פסחים** (פט:), המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום. **והרש"ש והדברי נחמיה** תירצו קושית התוס', דכוונת רש"י שיתנו הנשים, דרק מזמן ההקרבה יהא הקרבן שלה, ולשם כך אין צריכים להגיע לברירה, (וכן כתב **הריטב"א** (לו): ד"ה אמר רבא) כי אין צריכין לברר דבר למפרע, אלא רק מאותו זמן והלאה. וכעין זה פירש **הריטב"א** כאן (ד"ה ויש שפירשו). וכתב הרש"ש, דאפשר דתוס' לא הוי ניחא להו בכך דסבירא להו דתנאי כזה לא מהני, דהוי כמוכר חטאתו דלא עשה כלום.

דף לו ע"ב

רב) גמ', והתניא עם הארץ שאמר וכו' אין צריך לעשר. **תוס' ביומא** (ח:): ד"ה תנן התם, מוכיחים מכאן דאפילו דמאי אסור למסור לעם הארץ ולא רק טבל ודאי.

רג) גמ', דילמא כי לית ליה לר"ש ברירה בדאורייתא. כתב **רבינו עקיבא איגר** בחדושי, דלכאורה תמוה, שהרי גם הלוקח יין מן הכותי הוי רק דרבנן. כיון דדעת רבי שמעון דכותים גרי אריות הן ואם כן דינם כנכרי, ומרוח הנכרי פוטר לדעת רבי שמעון (מנחות סו), ועל כרחך צ"ל, כעין שכתבו התוס' ד"ה מאן, דכיון שיש לו שורש מן התורה חשיב כדאורייתא.

רד) רש"י ד"ה ותרומת מעשר בתוכו. אם אכלו לוקה עליו משום תרומה. הקשה **רבינו עקיבא איגר** הרי התרומה מעורב בכרי, ומדוע

חל, ולפירוש המהר"י ורש"י צריך לומר, דגם למאן דאמר אין ברירה, מבורר עכשיו איזה ב' לוגין עומדים להפריש, אלא דאפשר שהדבר ישתנה ממה שעמד עכשיו להיות, ואין ראייה מהעתיד על העבר, ודלא כמאן דאמר יש ברירה דסבירא ליה שהעתיד מוכיח על העבר.

דף לח ע"א

רט) תוס' ד"ה אי, דידע שאין זה עיקר הטעם, הרש"ש ורבי אלעזר משה הורוויץ פירשו, שההכרח לש"ס דאין זה עיקר הטעם, מהא דבסוכה (כד.) מבואר, דר"י לא חייש אפילו למיתה דשכיחא טפי מבקיעת הנוד, ועל כרחך דלא אסרו מהאי טעמא, אלא דהקשה לטעמיה דר"מ, כיון דסבירא ליה דחיישינן למיתה.

רי) מתניתין או אינו מערב כל עיקר, כתב הרשב"א דמשמע, שאם עירב משני רוחות אינו עירוב כלל, וממילא אם היה בא בדרך ונתן עירובו לשתי רוחות לא יזוז ממקומו, כיון שעקר שביתתו מכאן ובמקום עירובו לא קנה. ואם היה בביתו הרי הוא כאנשי עירו לפי שאינו עוקר דעתו מביתו אלא אם כן קנה לו עירוב, וכדעת רב לקמן (מט:), אבל לדעת שמואל שם, לא עשה כל עיקר היינו כמו שחשב לעשות, לילך יום זה לכאן ויום זה לכאן.

ריא) מתניתין, וחכ"א או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר. בקרן אורה האריך לדון אם לרבנן דמספקא להו בקדושה אחת הוי קדושה אחת מדאורייתא, או רק מדרבנן. והוכיח דדעת הרמב"ן דהוי קדושה אחת מן התורה, כיון דלהלן פרק אלו עוברין במלחמות ביאר, דרב חסדא דאמר דמדאורייתא צרכי שבת נעשין ביום טוב, היינו משום דקדושה אחת היא, הרי שהיא סברא בדאורייתא. ולפי זה, אף למאן דאמר תחומין דאורייתא מהני הך סברא דקדושה אחת. עוד כתב שם, דבראב"ד משמע, דהוי רק מדרבנן, ואמרינן קדושה אחת דוקא לחומרא ולא לקולא.

ריב) גמ', מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו. כתב הרשב"א, דהיינו כדי שלא יאבד שם, אבל אם היה מקום המשתמר יכול להניחו שם. אבל בירושלמי כתב, דבדווקא נוטלו ומחזירו, ואינו יכול להניחו שם מערב יום טוב, דכיון שיום טוב מפסיק שאי אפשר לומר לו לערב לכתחילה מיום טוב לשבת. לכן אפילו מניחו מערב יום טוב לא קנה עד שיחזירונו לשם בערב שבת, אבל בעלמא כשאין יום טוב בערב שבת, יכול להניח העירוב כבר ביום חמישי לשבת כיון שערב שבת גם הוא ראוי לערב בו.

ריג) גמ', אמרו לו לר"א וכו' אמר להן אבל. כתב רבינו פרץ דמכל מקום אין רבי אליעזר כרבנן, דלר"א אם הניח עירוב בערב יום טוב, ואומר אין אני רוצה שיקנה לי העירוב אלא בבין השמשות של שבת, יקנה לו שפיר, דכיון שכל האיסור משום הכנה כהאי גוונא אין הכנה, ולרבנן בכהאי גוונא נמי לא מהני, דהוי כמערב לחצי היום.

ריד) תוס' ד"ה ורבי אליעזר, כתבו התוס' דאסור למיקני שביתה כיון דביו"ט אסור לצאת מחוץ לתחום, וכתב הריטב"א בשם תוס' דהקשו דאסור למיקני שביתה כיון דהוי קנין ואסור לקנות ביום טוב. אמנם לשון התוס' שפירשו משום דאסור לצאת היינו לשיטתם לעיל ל"א ע"ב ד"ה כאן דעירובי תחומין אינו נחשב קנין. (ופלא על המגיה בחידושי הריטב"א מס' 3 שהגיה שדברי הריטב"א הם

לא יתבטל בו, ותירץ דכיון שמעיקרא בטבלו הכל אסור, וכשנעשה היתר על ידי קריאת שם תרומה, אין ההיתר נמצא לבדו אלא מעורב מיד עם האיסור, ובכהאי גוונא לא בטל.

רה) תוס' ד"ה מאן, ושמא כיון דעיקר מעשר מן התורה וכו', הנה קיימא לן בביצה (לו:): דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה. והר"ן (גיטין יב: מדפי הרי"ף) ד"ה וכולם פירש דכיון דנשאר ספק אי יש ברירה, לפיכך בדאורייתא אזלינן לחומרא, ובדרבנן לקולא. ולפי זה לכאורה אין מקום לחלק בין יש לו עיקר מן התורה אי לאו. ואמנם הים של שלמה (ב"ק פ"ה סימן לב דיני ברירה דף מו ע"ד) הוכיח מתוס' דידן, דהחילוק בין מדאורייתא לדרבנן אינו משום ספיקא דדינא, אלא עיקר הדין הוא דאין ברירה, וחכמים הקילו בדבריהם, ולכן לא הקילו בדבר שיש לו עיקר מן התורה. והחזון איש (דמאי ס"ט סקכ"א) כתב, דעל מנת ליישב את הר"ן בעינן למימר דהר"ן נמי מודה דבסוגיין בהוה אמינא כשאמרו דילמא כי לית ליה לר"ש ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה, היינו שעיקר הדין דאין ברירה ורבנן הקילו בדבריהם כשאין לו עיקר מן התורה. ודברי הר"ן רק אליבא דהלכתא. [ועיין שם שהוכיח דהרמב"ם מפרש כהים של שלמה].

רו) בא"ד, שם. הקשה במלוא הרועים, לשיטת הרמב"ם ודעימיה, דתחום יב' מיל מן התורה, אם כן אף לתחומין יש עיקר מן התורה ומאי שנא. (ועיין לעיל אות קסט מה שביארנו בזה הרשב"א והראב"ד) ובהגה' אשרי ספ"ק כתב, דיש לומר דתחומין נחשב אין לו עיקר כיון דאינה כתובה בתורה להדיא. ועוד הקשה לכולי עלמא, מנא ליה לרבא דברייתא זו אפילו בדרבנן לית ליה ברירה, דילמא תנא דברייתא סבירא ליה תחומין מן התורה ולכן אין ברירה.

ריז) תוס' ד"ה אלא מעתה, ויש לומר דאי טעמא משום דאין ברירה וכו'. בתוס' הרא"ש תירץ, דאי הוה טעמא משום ברירה לא היה קשה ליה כולי האי, דמצי לפלוגי בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים, כיון דהך רימונים תלה בגשמים. ובתוס' רבינו פרץ תירץ כעין זה בנוסח אחר, דבשני לוגין שאני עתיד להפריש הוי מילתא דעביד בידים, מה שאין כן הכא דהוי מילתא דאתו ממילא שירדו גשמים דטפי יש לומר ברירה.

רח) בא"ד, ומהר"י מפרש וכו', העולה שנחלקו בעלי התוס', במי שמחיל חלות בברירה, אם למאן דאמר אין ברירה לא חל הקנין כלל, או שחל אלא שלא נתברר מהו, ובחידושי רבינו עקיבא איגר (לח. ד"ה ונראה) ביאר מחלוקתם, דלתוס' כל שעשה איזה קנין או חלות שתלה אותם בתנאי דלהבא, כיון שלעולם לא יתברר למפרע שהיה כן כיון דאין ברירה, ממילא לא חל כלל המעשה ההוא, וכל דבריו בטלים, אבל לדעת המהר"י אין ברירה פירושו שאנו מסופקים אם הוברר למפרע, והיה עומד לכך משעת התנאי וחל המעשה, או שלא היה עומד לכך ובטל המעשה. ולכן סבירא ליה, דבוודאי אחד מהן תרומה, משום דממה נפשך חל על אחד מהם, אלא שלא הוברר על איזה מהם. ועיין שם שהוכיח שאף דעת רש"י חולין (יד. ד"ה אוסרין) כדעת מהר"י (הובא לעיל אות קצא), וכן הוכיח שם הגר"ש איגר מרש"י (גיטין עג: ד"ה אמר רבה). ובקובץ שיעורים (ביצה אות לה) ביאר טעם התוס' כהר"ן נדרים (מה: ד"ה השותפין), דאין קנין חל על הספק דלהבא, דצריך להיות מבורר בשעה שהוא

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף לח

ה אייר התשע"ג

"בשינוי קל" מדברי התוס'.

רטו גמ', ורבי אליעזר התם משום הכנה, פירש הרשב"א דאף על פי שאמרו דתחילת היום קונה עירוב, ואם כן השבת מכינה לעצמה, מכל מקום כיון שביום טוב הוא מניח שם פת שעדיין לא היה שם קודם, או שהוא מערב ברגליו, מוכחא מילתא דאמש היה נאסר ברוח זה ועכשיו הותר, ונראה כמכין מיום טוב לשבת.

רטז תוס' ד"ה משום, ומה שאופין מיום טוב לשבת משום הואיל וכו', **תוס' בפסחים (מו:)** ד"ה רבה הקשה, דאי אמרינן הואיל, אם כן בטלת כל מלאכת שבת, הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה, ותירץ דכיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל.

ריז שם, בא"ד. בתוס' פסחים (מו:) ד"ה רבה ביאר, דלפי זה צריך לומר, דכל המבואר כאן דיש איסור הכנה, היינו באופן שאינו יכול להיות ראוי ליום טוב וליכא למימר הואיל, כגון בעירב סמוך לשקיעת החמה, שאין שהות לאוכלו.

ריח בא"ד, ויש לומר דר"א סבר כבית שמאי דשמותי הוא. צריך ביאור אם כן איך אמרו כאן בגמרא דר"א סבירא ליה לאיסור הכנה. וכתב המהרש"א דעל כרחק צריך לומר דדעת סוגיין דר"א סבר כבית הלל, ואף על גב דשמותי הוא, מכל מקום הכא סבר כבית הלל. [אמנם עיין להלן אות רכב דברשב"א מבואר שיש ג' דרגות בהכנה. ולפי זה יש לומר דאין הכי נמי, לענין הכנה דממילא סבירא ליה כבית שמאי דאין בו איסור. ואף על פי כן בסוגיין לענין הכנה בידיים סבירא ליה דיש בו איסור. (י.ר.)]

ריט בא"ד. וריצב"א אומר דלא שייך הכנה באפיה ובישול וכו'. **התוס' הרא"ש והאור זרוע** (סימן קלט) כתבו, **שהריב"א** הקשה מאי טעמא המבשל בשבת בשוגג יאכל, ואפילו לרבי יוחנן הסנדלר שאסור היינו מדרבנן אבל מדאורייתא מותר, ומאי טעמא אינו אסור מדאורייתא משום הכנה. ומכאן הוכיח יסוד זה דאפיה ובישול לא חשיבי הכנה. והוא משום דהווי תיקון בעלמא ולא מעשה חדש. והתוס' הרא"ש והאור זרוע דחו דבריו משום דאף דאין יום טוב מכין לשבת, מכל מקום שבת יכולה להכין לעצמה.

דף לח ע"ב

רכ (גמ', כי נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא. פירשו המהר"ץ חיות ור"א לנדא, דאמרינן (ב"מ לג.) דרב הונא ורב חסדא אקפדו אהדדי ולא עיילו לבית המדרש בהדדי. ומהאי טעמא דוקא לאחר שנח נפשיה דרב הונא, עייל רב חסדא לבי מדרשא.

רכא גמ', והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת, פירשו רש"י **בביצה (ב:)** ד"ה והכינו, והתוס' ד"ה והיה, דעל כרחק אתא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים כביצה שנולדה אסורה, דאי אתי דוקא על הכנה בידי אדם, כגון אפילו ובישול, הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו, אלא הזמנה בפה קאמר. [ומשמע דרש"י נחלק על הריצב"א שהובא לעיל ע"א בתוס' ד"ה משום, דבבישול ליכא משום הכנה, דלדבריו, אדרבה מפורש בקרא דבעי הכנה (י.ר.)].

רכב גמ', א"ל אביי וכו' הא קא מכין מיום טוב לשבת. הקשה הרשב"א, מה מקשה אביי לרב דאסר ביצה משום הכנה, הא רב סבר כרבי אליעזר. ולהדיא מבואר לעיל בעמוד א' דר"א סבר איסור הכנה. ואפילו בהכנה מועטת כעירובי חצירות [וכמבואר שם בתוס' ד"ה ור"א]. ותירץ, דאביי סבר דיש שלש דרגות בהכנה. א. הכנה

גדולה בידיים, כמניח עירובי תחומין לכתחילה מיום טוב לשבת, דמיקנא רשותא היא. ובכה"ג כולי עלמא מודו בין רבנן בין ר"א. ב. הכנה קטנה בידיים כעירוב חצירות, שמערב לכתחילה מיום טוב לשבת. ובהא פליגי ר"א ורבנן. דלרבנן כיון דעירובי רשותא בעלמא היא אינה הכנה, ג. הכנה דממילא כביצה, דבכה"ג סבירא ליה לאביי דלכולהו תנאי לאו הכנה היא. והקשה לרבה. מהא דתנן מוליכו ומחשיך עליו וכו', דאף זה כהכנה דממילא חשובה, כיון שכבר אתמול היה מותר באותו הרוח, וגם עכשיו אינו צריך לומר מידי ולקביעותיה הדר, והריטב"א תירץ דאביי סבר דטעמא דר"א משם מיקני ביתא ולא משום הכנה.

רכג תוס' ד"ה ואין יום טוב, שלא ירד מן בשבתות וימים טובים. **תוס' בפסחים (קטז.)** ד"ה מה דרכו כתבו, דמהאי טעמא חייבים לבצוע על לחם משנה גם בימים טובים. עוד כתבו שם דלפי המדרשים שנחלקו יש לומר, דאפילו שהיה מן יורד ביום טוב מכל מקום ביום טוב שחל להיות בערב שבת לא היה יורד, מדכתב קרא, ביום הששי, משמע הששי המיוחד הראוי להכנה. **ובתוס' רבינו פרץ ביצה (ב:)** כתבו, דמהמדרש שברכו במן וקידשו במן, ליכא ראייה שביום טוב ירד מן, דיש לפרש, שברכו במן היינו שהיה מוטעם יותר מיום טוב, אי נמי פירש שברכו, שמעולם לא ירד מן ביום השבת, מה שאין כן ביום טוב, שאותו היום בשבוע דלא חל בו יום טוב, ירד בו מן.

רכד תוס' ד"ה והא בעינן. תימה וכו'. ותירץ הרשב"א דאביי סבר דיש לומר דרבי אליעזר אית ליה דמשום דהוא בתוך תחום ביתו לשבת, שפיר דמי. **והריטב"א** הוסיף, דלאביי, כיון דמקילינן בעירוב דלא בעי סעודה הראויה מבעוד יום מהני, כיון דמכל מקום, הרי העירוב בתוך תחום עירו שקונה בה שביתה בשבת, מה שאין כן במתגלגל שהוא חוץ לתחום עירובו. ועוד, דאף על פי דעתה הוא חוץ לתחום, הרי אין בו אלא איסור תחומין דרבנן, וכל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות, וכל הקושיה היא דוקא למאן דבעי סעודה הראויה מבעוד יום, דאיהו בעי שמבעוד יום יהא תוך תחומו שעומד בו, ולא סגי שיהא תוך תחום עירו, ולא סגי שיוכל לילך לאכלו על ידי שבות.

רכה גמ', דאזיל ושתיק ויתוב, תוס' רבינו פרץ מביא שהקשה הריב"א, אם כן לעיל בע"א דאמרי רבנן אי אתה מודה שאין מערבין מיום טוב לשבת, אמאי אין מערבין הא יכול לערב ברגליו בשתיקה, ותירץ דהא דשתיקה מהניא, היינו דווקא אי ידעינן דניחא ליה לקנות שם שביתה, ומשום הכי דוקא אי עירב ביום ראשון, דגלי דעתיה דניחא ליה לילך לשם ביום שני, אמרינן דשתיקה מועלת, אבל כשלא עירב, ליכא גילוי דעת, דשמא אין בדעתו להפסיד האלפים דלאידך גיסא, ומשום הכי לא מהני שתיקה. אמנם הריטב"א כתב, דאף על פי שבמערב בפת בעי אמירה בתחילת עירוב, ודוקא כשמחזירו בשני אינו צריך אמירה. מכל מקום, במערב ברגליו אפילו בתחילת עירוב סגי שיהא בדעתו לקנות שם שביתה ואפילו בשתיקה. וכדמוכח בסוגיין, שהקשו מרבי יוחנן בן נורי, אף דאיהו מיירי בלא עירב קודם לכן בראשון. ועוד, דהרי אמרו בסמוך, שאם עירב בפת בראשון ואבד, מערב ברגליו בשני, אף שעל כרחק העירוב הוא בשתיקה, כדי שלא יהא מכין מיום טוב לשבת, ואף על פי שעירוב זה ברגליו הוי לכתחילה. (ועיין עוד בתוס' לקמן (מט:))

הדרך היוזמי

מסכת עירובין דף לח - דף לט

ה אייר - ו אייר התשע"ג

ד"ה ואמר.

רכו גמ', שם. ברמב"ם (פ"ח עירובין ה"ט) כתב, דהא דמהני שיערב ברגליו בשני בשתיקה, היינו שילך ויעמוד באותו מקום, ויחשוב בליבו שיקנה שם שבתה. ובקרבן אורה תמה, דאם כן מה אמרו בגמרא כמאן כרבי יוחנן בן נורי וכו', הא לריב"נ מהני אף בחפצי הפקר שאין בהם מחשבה כלל. ומה ענינו לכאן שמחשב בליבו לשם קנין. וכתב הקרבן אורה, דנראה דסבירא ליה להרמב"ם, דבעלמא מחשבה לא מהני ובעינן דווקא אמירה. ומשום הכי הכא אף דהוא חושב הוי כאילו לא חשב וכחפצי הפקר. ומה שהצריך הרמב"ם לחשוב היינו לרווחא דמילתא.

רכז רש"י ד"ה והא קא מכין, ולא מצי לכיין תחילת היום, ובעי למימר מבעוד יום. משמע דאם היה יכול לכיין תחילת היום היה יכול לומר באותה עת, וצריך ביאור, שהרי בספק חשיכה אין מערבין עירובי תחומין, כדאיתא בשבת (לד). ותירץ המצפה איתן, דרש"י לשיטתו התם דבדיעבד אם עירב בבין השמשות קנה העירוב, (ודלא כתוס').

דף לט ע"א

רכח מתניתין, ולא הודו לו חכמים, דעת הרמב"ם (פ"ח עירובין ה"ח) דלחכמים דהלכתא כוותיהו דשני ימי ר"ה הו קדושה אחת, היינו אפילו לקולא, ואם נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשני. והראב"ד שם פליג, דדווקא לחומרא אמרינן כן ולא לקולא. [ועיין להלן אות רמ] ובשולחן ערוך (סימן תטז ס"א) פסק כהרמב"ם. ואעפ"כ מבואר בשולחן ערוך (סימן תקג, א) דאסור לשחוט ולבשל מיום א' דר"ה ליום ב', ותמה המג"א (סק"א) הא אפילו לקולא קדושה אחת הם, ותירץ, דיום א' דר"ה עיקר ולכן אסור לבשל ליום ב', מה שאין כן לענין עירוב דכיון דשני אינו עיקר אפשר לצאת בו. והקרבן אורה תמה עליו, דהא דראשון עיקר היינו דווקא אחר החורבן עיין שם. ועוד כתב דבלאו הכי ודאי לא קשה מידי, כיון דפשיטא דדווקא לענין מילי דרבנן הוי קדושה אחת לקולא, אבל לענין דאורייתא ודאי אסור, דהא ודאי הו קדושה אחת רק מדרבנן. אמנם הקשה דלפי זה, למאן דאמר תחומין דאורייתא איך נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשני ונשאר בקושיא. ובביאור הלכה (סימן תקג ד"ה ואפילו) כתב בשם הגר"א, דבאמת להרמב"ם הוי קדושה אחת אפילו לענין דאורייתא, דמותר לבשל מראשון לשני. ופירש הביאור הלכה, דכיון דאף לבשל מיום טוב לחול אין בו איסור דאורייתא משום הואיל, לכן אף בראש השנה התירו רבנן לבשל מיום ראשון לשני דהם אמרו והם אמרו. ודווקא בכהאי גוונא ששייך בו טעם דהואיל, דהיינו שהאוכל יוכל להיות מוכן עד שקיעת החמה.

רכט מתניתין, מתנה אדם על הכלכלה. כתב הגאון יעקב דלרבי יהודה נמי מסתבר דדוקא עד המנחה [של יום טוב ראשון] יכול להתנות, כיון דעד המנחה כל הסיבה לנהוג בו קדושה, היינו משום ספק שמא יבואו עדים היום, ולא מחמת התקנה, דלאחר התקנה דאפילו אם יבואו עדים מן המנחה ולמעלה יהיה קודש, מה שנהגו קודש לפני המנחה היינו רק מספק, ואילו היו יודעים שלא יבואו עדים לא היו נוהגים בו קודש כלל. אבל אחר המנחה שתיקנו קדושה כדי שלא יבואו לזלזל, הוי קדושה ודאית, ואי אפשר

להתנות. [דהיינו שמחלוקתם היא רק קודם למנחה, אם נהגו איסור מספק, או משום התקנה, אבל אחר המנחה ודאי כיון שהיה תקנה לכו"ע אסור כודאי].

רל מתניתין, החליצנו את יום ראש החודש הזה וכו' ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש. ברא"ש ורבינו יונתן גרסו החליצנו ביום ראש החודש, וכתב הרש"ש דהיא הגירסא הנכונה לכאורה. ועיין שם שהקשה איך אומרים למחר אם אמש, הא הוי כצועק לשעבר.

רלא רש"י ד"ה החליצנו, זרונו והחליצנו כמו נחלץ חושים, ביבמות (קב:). אמרה הגמ' שני פירושים לחליצה, א. לשון שליפה, כדכתיב וחלצו את האבנים, ב. לשון זרוו, כדכתיב ועצמותיך יחליץ. ועיין שם דאת הפסוק חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, אפשר לפרש או מלשון זרוו, דהיינו שיחליפו כוח, או מלשון שליפה, שיחלצם מדין גיהנום. ולכאורה להחליצנו דמתניתין נמי היה אפשר לפרש מלשון שליפה, שיחלצנו מדין גיהנום [כיון דראש חודש הוא זמן כפרה]. או מלשון זרוו כמו שמתפללים בברכת החודש על חילוץ עצמות. ובהגהות בן אריה ציין למדרש רבה סוף פרשת בהר (לד, טו), שהביאו עוד פירושים לתיבת חליצה, ואחד מהם הוא מלשון מנוחה, והוכיחו כן מהא דקבעו חכמים לומר רצה והחליצנו בשבת.

והטור (או"ח קפו ה) פירש דרצה והחליצנו שאומרים בשבת הוי מלשון זירוו. ובתפארת ישראל (בועז ד) פירש או מלשון חיזוק, או מלשון הצלה. ופירש דהטעם שמתפללים על כך במיוחד בשבת ויום טוב, כי עיקר ימי המנוחה ניתנו לעסק התורה ועבודת ד', וצריך תפילה שנתחוק בהם לעבודתו ית'. ולפירוש הצלה היינו שנימצל מחטא חילול שבת ויום טוב. [ועיין עוד במרומי שדה].

רלב תוס' ד"ה מודים, תימה דסברת חכמים הפוכה. באור זרוע (סימן קמ) תירץ בשם רבינו ישעיה, דאין המחלוקת לענין שתי הקדושות של ראש השנה, דומה למחלוקת לענין של שבת ויום טוב, דבב' ימי ר"ה מאן דסבר דהם שתי קדושות היינו דסבירא ליה דמספיקא עבדינן תרי יומי, וחד מיניהו חול, ולכן אין קדושתם שוה, ומשום הכי ביצה שנולדה בזה מותרת בזה, ומאן דסבר קדושה אחת סבירא ליה דלא משום ספיקא עבדינן לה, אלא חומרא דרבנן היא כיומא אריכא. שהרי אם באו עדים מהמנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קודש. אבל בשבת ויום טוב ששניהם ודאי קודש, נחלקו בענין אחר, האם כיון שאין חול מפריד ביניהם נחשבים כיומא אריכא לענין שאפשר לערב רק לשני הימים יחד, או דמכל מקום כיון שכל אחד קדוש לעצמו אפשר לערב שני עירובין, וממילא אין סתירה מהא דלענין שבת ויום טוב פסק רב כר"א דהם ב' קדושות, ולגבי ראש השנה אפילו שחכמים הודו לר"א, מכל מקום רב סבר כרבי יוסי דמעיקרא לא נתקן כספק אלא כיום ארוך. ולכן נולדה בזה אסורה בזה. - וביפה עינים ונימוקי הגרי"ב הביאו מהירושלמי שכבר הקשו ותירצו כן, עיין שם. והקרבן אורה כתב, דמכאן סיוע לדעת הרמב"ם דיוהכ"פ ושבת קדושה אחת הם, משום דדווקא יום טוב הוא כחול לגבי שבת כי הותר באוכל נפש.

רלג בא"ד, שם. בגליוני הש"ס הביא בשם המהר"ל מפראג (בחידושי גור אריה) שתירץ, דסברת חכמים כיון דשבת ויום טוב הם מן התורה וסמוכים הם נעשו כיום אחד ארוך. מה שאין כן ראש השנה דיום אחד מדרבנן, והאחד מן התורה, לא שייך לומר דהו קדושה אחת. ואנן קיימא לן דשבת ויום טוב שתי קדושות, כיון דכל

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף לט - דף מ

ו אייר - ז אייר התשע"ג

קדושה ודאית, אבל בגולה שבלאו הכי צריכים לנהוג שני ימים מספק אם היום קדוש או מחר, ממילא הוי כשאר ימים טובים של גלויות. [ואין צריכים תקנה מיוחדת שיהא קדושה ודאית]. וקא משמע לן דאפילו בגולה עשאוהו מספק קדושה ודאית, וממילא הוי קדושה אחת.

רמא **רש"י ד"ה פסק**. דאי מספקא לן בקדושה אחת. משמע מדבריו דלרבנן אינו ודאי קדושה אחת, אלא ספק. ובפשוטו נראה דסבירא ליה כדעת **הראב"ד** לעיל אות רכח דאף לדעת חכמים דהווי קדושה אחת, הוי רק לחומרא ולא לקולא, ומטעם דהוי ספק. אמנם לדעת **הרמב"ם** שהובאה לעיל שם, דאף לקולא הוי קדושת אחת, מוכח דסבר דלרבי יוסי הוי ודאי קדושה אחת, ותיקנו קדושה בתורת ודאי, וכן כתב **הגאון יעקב**.

רמב **רש"י ד"ה פסק**, דספק דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור. מוכח דגם בספיקא דדינא אמרינן דדבר שיש לו מתירין ספיקו להחמיר, ודלא כ**שאגת אריה** (סימן צ) (סוד"ה מיהו), שהוכיח מהא דבדרבנן יש ברירה אף בדבר שיש לו מתירין, דעל כרחך בספיקא דדינא אזלינן לקולא אף בכהאי גוונא, [והיינו כפירוש הר"ן לעיל אות רה דלהלכה ענין ברירה הוי ספיקא דדינא].

רמג **שם**. דצידת צבי מלאכה דאורייתא. בספר **טל תורה** הקשה מאי נפקא מינא אם הצידה אסורה מן התורה, הרי אנו דנים רק על ענין איסור אכילה מחמת שניצד באיסור, וזה הוי מדרבנן.

רמד **תוס' ד"ה אי משכחת**, וההיא בר טביא מיירי באיתציד מאליו וכו'. **ביעב"ץ** תמה, דאם כן מאי טעמא דמאן דאסר, הרי בכה"ג לא נעשה שום מלאכה האסורה ביום טוב, ומבואר **בשבת** (יח). דלדעת בית הלל מותר לפרוס מצודות עם חשיכה אפילו בערב שבת.

רמה **בא"ד**, שמא לית ליה בכדי שיעשו כלל אפילו ביום טוב ראשון, **בנימוקי הגרי"ב** ביאר דכוונתו לומר דדוקא ביום טוב לית ליה בכדי שיעשו, כיון דתלישה וקצירה ביום טוב אינו אסור אלא מדרבנן, לדעת **התוס'** **ורוב הפוסקים**, אבל בשבת ודאי אית ליה בכדי שיעשו, דמתניתין היא בפ"ב דמכשירין מ"ה ומ"ו, אבל **רש"י** לשיטתו בביצה כג: דהוה מן התורה, ואין לחלק משבת ליום טוב, ולכן כתב דסבירא ליה, דעיקר בכדי שיעשו לרבינא הוא ביום טוב ראשון, ואמנם בתורי"ד הקשה מהמשנה במכשירין מאי שנא שבת ומאי שנא יום טוב, ומשום הכי ביאר כרש"י, דדווקא ביום טוב שני הקיל רבינא.

דף מ ע"א

רמו **תוס' ד"ה אי**, ובשבת ויום טוב וכו' יש לאסור משום הכנה. **במגן אברהם** (סימן תקטו סק"ח) למד מכאן דאפילו אם ניצוד מאליו ביום טוב ראשון, גם אסור בשני משום הכנה. ותמה עליו **רבינו עקיבא איגר בחידושו**, דאם האיסור משום הכנה מאי טעמא במוצאי יום טוב בעי להמתין בכדי שיעשו. וביאר דכוונת המגן אברהם לומר, דכיון שבכל היום טוב שני בין כך אסור לו ליהנות מזה משום הכנה. לכן היום טוב שני עצמו לא יכול להחשב כאילו עבר זמן דבכדי שיעשו, ועליו להמתין שוב במוצאי שבת כדי שיעשו.

רמו **גמ'**, לא להתנות, הקשה **הרש"ש** אם כן מדוע לא קאמר גם כן להתנות על יום הזכרון, אם היום אם למחר, ותירץ, דראש חודש

אחד קדושה בפני עצמה, וראש השנה קדושה אחת, דעל הכל יש שם ראש השנה ומשום הכי נעשה כיום אחד ארוך.

דף לט ע"ב

רלד **תוס' ד"ה אי אתם**. וא"ת נהרדעי דאמרי וכו' כמאן, ויש לומר וכו'. לכאורה תירוצם צ"ע, דאכתי כמאן סברי לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, וכתב **המהרש"א** דיש ליישב בדוחק, דנהרדעי סמכי אהני שאין עושין יום הכיפורים בבבל אלא יום אחד דאזלינן בתר רוב שנים, ורבי יוסי דאסר בבבל סבירא ליה, דעושין בבבל שני ימים יום הכיפורים דלא אזלינן בתר רוב שנים, וכדמציינו שם ברבא שהתענה יומיים.

רלה **רש"י ד"ה ורבנן**, והאי דתקון וכו' דלא לזלזולי, ביום שלושים של שנה האחרת וכו', ובשם **הראב"ד** כתב **הרשב"א**, דבדין היה שישלימו יום זה לבד בקדושה, אלא מפני שלא אמרו בו שיר של קודש בין הערבים, יחשבו כי המועד הזה קיל ויזלזלו בו, לפיכך עשו גם מחר קודש.

רלו **גמ'**, אבל ביצה דאיכא למיגזר משום פירות הנושרין וכו'. **בגמ'** **יש ביצה** נאמרו עוד שני שיטות בטעם איסור ביצה שנולדה ביום טוב, או משום נולד, או משום הכנה. ולשיטתם אין זה בכלל הגזירה דפירות הנושרין. ותמה בקרן אורה לשיטתם מה החידוש במתניתין, והביא **דבפירוש המשניות להרמב"ם** כתב רבותא אחריתו, דקא משמע לן דלא גזרינן שמא יאכל נולד ביום טוב. והיינו לטעם דנולד, נייש לפרש כן גם אליבא דרבה דלא חיישינן שיבואו להכין מיום טוב לשבת וכדו'.

רלז **גמ'**, מתנה אדם על הכלכלה וכו' אם היום חול וכדו'. הקשה **השפת אמת** הרי אסור לתרום בלי ברכה, ואיך יוכל בכה"ג לברך מספק. ותירץ בדוחק, דאפשר שעכשוי אינו עושה הפרשה ממש רק קריאת שם. ומכיון שהמצוה נמשכת עד ההפרשה שהיא גמר המצוה יוכל לברך קודם ההפרשה. ועוד כתב דשמא כוונת המפריש לומר שאם היום חול הרי הוא מחיל כעת את התרומה שיחול מחר בשעה מסוימת, ולמחרת באותה שעה יאמר את התנאי, ויוכל לברך ממה נפשך כיון שהמצוה עדיין לא נגמרה עד אותה שעה עיין שם.

רלח **גמ'**, ולמחר הוא אומר וכו' ואם היום קודש אין בדברי כלום, צריך ביאור, מה הצורך לומר שאם היום קודש אין בדברי כלום, הרי בין כך אין בדבריו כלום, כי על הצד שהיום קודש ואתמול חול כבר חלה התרומה אתמול. ופירש **רבינו יונתן** שאומר כן, כדי שיתן אל ליבו שהיום קודש ולא יזלזל במלאכה. ונעוד יש לומר, כדי שלא ייראה כמתקן טיבלא, וכמו שאמרה הגמ' לעיל דמהאי טעמא היה הוה אמינא שגם רבנן אוסרים (י.ר.). ועיין עוד בשפת אמת מה שביאר בזה על פי דבריו בהערה הקודמת.

רלט **גמ'**, מאי אעביד ליה לר"ש דלא אכיל בישראל דטביא. **בנימוקי הגרי"ב** ביאר דברי רב נחמן על פי הגמ' **בכתובות** (ו). דהקשו, איך מותר לשחוט צבי ביום טוב, הרי אינו שוה לכל נפש, ותירצו שמכל מקום הוא דבר הצריך לכל נפש, עיין שם. ואפשר שלזה התכוין רב נחמן, שרב ששת אינו אוכל משום שאינו שוה לכל נפש.

רמ **גמ'**, הכי קאמר וכן היה ר"י אוסר וכו' בגולה. פירש **הרשב"א** דהוה אמינא דרק בירושלים דהטעם לנהוג שני ימים הוא מחשש שיבואו עדים מן המנחה ולמעלה, ולא משום ספק, ומשום הכי הוי

הוא ברכה לבטלה, דשתיית התינוק הוא כמו שלא שתה ממנו אדם, אלא דהקשה, דאי מייירי בהגיע לחינוך אם כן איך מותר ליתן לו הכוס ביום הכיפורים, ותירץ דמייירי בהגיע לחינוך מצוות ולא לחינוך תענית.

רנה גמ', אתי למיסרך פירש הרשב"א דדווקא כשאנו משקין אותו מחמתו, ולא לצורכו חיישינן דילמא אתי למיסרך, אבל להאכיל אותו לצרכו ליכא למיחש לסרוכי, שהרי מותר להאכיל קטן בידיים ביום הכיפורים.

רנו גמ', מאי הוי עלה טרודה רבנן וכו' והלכתא וכו'. בחידושים המיוחסים להר"ן פירש דפשטוה מדרב חסדא דחובה היא, דכיון שהכיר רב חסדא דלמגמר מיניה הלכה אתא לגביה, אם איתא דרשות בעלמא הוא לא הוי ליה לברוכי אכסא כיון דיש רשות לאומרו גם בשוק, אלא ודאי לאגמורי דחובה הוא בריך ליה אכסא, דכיון דמילתא דחובה וקביעותא היא מצוה מן המובחר לאומרו על הכוס.

רנז גמ', שם. ברוקח סימן רכט הקשה מאי טעמא אין אומרים זמן בשבת ובראש חודש. **ובגליוני הש"ס** תירץ הקושיא מראש חודש, דיש לומר דברכת קידוש הלבנה הוא במקום ברכת זמן. ועוד דשמא רק על זמן שהוא זכר ליציאת מצרים מברכים, כי שמחים על היציאה ממצרים. ואקושיא משבת תירץ דכיון שאינו משלשים יום לשלשים יום אין לברך.

רנח רש"י מכל מקום כוס בעינן, וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כוס אבל בשאר יומי לכולי עלמא לית להו. **בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב שליט"א** (ח"א סימן נג) מבואר דבזמן הזה שאין שמחה בבשר שלמים, יש חיוב כל יום בחול המועד לשתות רביעית יין, וכתב שם דמה שאמרו כאן בגמרא דבשאר יומי אין כוס, היינו כיון דקאי על מה שנאמר בקהלת, דהיינו בזמן שבית המקדש היה קיים, ואז כיון שהיה שמחה בבשר שלמים לא היה חיוב לשתות יין.

רנט רש"י ד"ה ליתביה לינוקא, דטעמא משום דגנאי הוא לכוס וכו', דבריו צ"ע דהרי הוא איסור גמור משום ברכה לבטלה שעובר על לא תשא, **ובשו"ת הר"ן סימן נב** רצה השואל לדייק מלשון רש"י, דאפילו אם לא יטעמו ממנו כלל אין בזה איסור ברכה לבטלה, אלא רק גנאי לחוד, ולפיכך רצה לחדש דבמילה אין המברך צריך לטעום וסגי בטעימת התינוק. והר"ן השיב לו דפשיטא דהוי ברכה לבטלה וכדברי הרשב"א לעיל אות רנד. ופירש כוונת רש"י דהטעם שצריך המברך עצמו לטעום מן הכוס ולא סגי שאחר יטעום הוא משום גנאי לכוס.

רס רש"י שם. משמע מדבריו דברכת הגפן בכוס של ברכה הווי חיוב אפילו אי לא היה שותה ממנו. וחיוב השתירץ חל עליו אחר"כ רק משום דגנאי הוא לכוס שלא ישתו ממנו אחר ברכת היין. ותמהו **הרש"ש ורבי אלעזר משה הורוויץ**, דבפשוטו המברך על הכוס צריך שיטעום, וטעימה צריכה ברכה, ומדאי טעמא מברך תחילה על היין. וכמבואר **בתוס' פסחים** (קו). **סוד"ה זכרהו**, וכן כתב רש"י גופיה **בראש השנה** (כט:). **ד"ה כיון דחובה**. ולפי דברי הר"ן בהערה הקודמת אתי שפיר.

רסא גמ', במעלי שבתא מהו לאשלומי, אמר רבא נחזייה אנן וכו'. **בגליוני הש"ס** הוכיח מכאן דלהשיטות דשבועה חלה לבטל מצוה דרבנן, על כרחך סבירא להו דעונג שבת דאורייתא, ומן התורה

שאני, דעל כרחך יש רק יום אחד שהוא תחילת החודש, שממנו קובעים להתחלת מנין הימים, מה שאין כן לענין יום טוב ששני הימים הם ימים טובים, **ובפורת יוסף** (לט. ד"ה חליצנו) כתב, דאפשר דבהא רבי דוסא נמי מודה דאתי לזלולא.

רמח רש"י ד"ה זכרון אחד. ובר"ח נמי כתיב והיו לכם לזכרון. הקשה **השפת אמת** הרי גם שבת נכלל שם כמבואר בספרי וביום שמחתכם אלו השבתות. ואם כן בשבת נמי נימא זכרון אחד עולה, ואמאי צריך להזכיר של שבת בראש השנה שחל בשבת. אמנם **רבינו יונתן פירש** דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן, היינו שכל העולם יודעים שראש השנה הוא ראש חודש, ומדכתיב זכרון תרועה ולא כתיב זכרון אחר אין לנו להזכירו בפירוש.

רמט רש"י ד"ה להתנות, אלא סתמא לימא וכן יום המחרת, מבואר דגם ביום שני יש להזכיר ראש חודש, ותמה **הרש"ש, דרש"י לעיל** (לט. ד"ה ולא הודו כתב, דאי אתנאה קאי קא סברי דלאו ספק הוא אלא היום הראשון הוא ראש חודש.

רנ רש"י ד"ה לזלולי, אתו לזלולי בשני, כתב **המהרש"א** לא ידענא אמאי דקדק לפרש דאתי לזלולי בשני, הא אתי לאתויי נמי בראשון. ויש ליישב, דכיון שאנו בקיאים בקביעת דירחא והראשון עיקר, ממילא לא יבואו לזלול בו, ודוקא בשני שהוא מחמת המנהג, אם יראו שמחזיקים אותו כספק יזלולו בו לגמרי, ואם ינהגו בו בסתמא יחזיקוהו כקדושה אחת מדרבנן. אמנם במסורת הש"ס גרס "בשניהם" ואתי שפיר.

רנא תוס' ד"ה אדעתא. ואמר סיני ועוקר הרים סיני עדיף, בפירוש **רז"ו מבאסקוויץ** (מובא בהגהות וחיידושים בסוף הש"ס) תמה, הרי מבואר שם בגמרא דרבה היה עוקר הרים, ורב יוסף סיני, ואף על פי כן בכל הש"ס קיימא לן כרבה, לבר משדה ענין ומחצה. ואם כן מוכח שלענין הלכה הלכה כעוקר הרים ולא כסיני. וכתב, דאפשר דהריצב"א סבירא ליה כיש מפרשים **בתוס' ב"ק** (נו:). **ד"ה ובהוא**, דדווקא בבבא בתרא הלכה כרבה, אלא דזהו דוחק גדול, שהרי התוס' הוכיחו שם בראיות ברורות שבכל הש"ס הלכה כרבה.

רנב בא"ד, שם. הקשה **השפת אמת** מה ראייה היא זו. הא אף דסיני עדיף שיאמר לנו כל הדינים הנצרכים למרי חטיא, אבל הכא במה שנחלקו רב ששת לא הביא שום ברייתא כוותיה, ונחלקו רק מסברא, ואם כן אדרבה יש לומר דהלכה כרב חסדא שהוא חריף טפי, ותירץ דאפשר סבירא ליה לתוס' דמסתמא היה לרב ששת ראיות לדבריו מבריינות אף על גב דלא מייתי בגמרא.

דף מ' ע"ב

רנג גמ', כיון דאמר זמן קבליה עליוה ואיתסר ליה למשתי, **הרשב"א** מוכיח מכאן דדווקא לאחר שאמר זמן אסור לאכול, אבל קודם לכן אפילו כבר הפסיק לאכול בדעת שלא לאכול יותר מותר לו לאכול, (וכמבואר **בתוס' להלן מא**. ד"ה אי אתם) שהרי בסוגיין כיון שהוא אומר זמן, על כרחך כבר הפסיק לאכול מקודם ואין בדעתו לאכול עוד, ואף על פי כן, דווקא משום שאמר זמן נאסר לאכול עוד.

רנד גמ', ליתביה לינוקא, כתב **הרשב"א** דהיינו דווקא לינוקא שהגיע לחינוך. וכדאמרין **בראש השנה** (כט:). דאדם פורס לבניו הקטנים כדי לחנכן במצוות, אבל אם יתנו לקטן שלא הגיע לחינוך

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף מ - דף מא

ז אייר - ח אייר התשע"ג

גמליאל, אלא אפילו בראש חודש מתענה, ומשום קל וחומר ביום טוב שלו, ורק בתשעה באב שנדחה מקילין. ואתי שפיר מה שפסק הבית יוסף בדמילה בתשעה באב שלא נדחה משלימין.

רסח (תוס' ד"ה מודה היה שאין משלימין. אמנם הרשב"א פירש דאין הכוונה מודה לרבנן, כיון דרבנן דפליגי עליה סברי מתענה ומשלים, כדאמרינן לקמן, "אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים", אלא האי מודה פירושו אומר.

רסט (שם בא"ד, הקשה המהרש"א, אם כן מה הביאו בגמ' מהא דרבי יהושע להוכיח שנקבע הלכה כרבן גמליאל דאין משלימין, שמא רבי יהושע נכנס להפר דבריו ולומר דמפסיקין, ובהא נקבע הלכה כרבן גמליאל דאין מפסיקין. אבל בהא דסבר רבן גמליאל אין משלימין לא נקבע הלכה כמותו. ובקרבן אורה תמה יותר, דבתוספתא בתענית (פ"ב ה"ו) משמע להדיא, דהא דנכנס ר"י להפר דברי רבן גמליאל, היינו על הא דאמר אין מפסיקין. ותיריך הקרבן אורה, דהא בהא תליא, דרבנן דסבירא להו כל תענית צריך להשלים, משום הכי אמרו דמפסיקין, ואסור להתענות כל היום בר"ח חנוכה ופורים, ורשב"ג סבירא ליה, אין צריך להשלים משום הכי אמר דאין מפסיקין. ושפיר הוכיח הש"ס דהלכה כרבן גמליאל דאין צריך להשלים, אבל לתוס' לשיטתם שכתבו בעמוד ב', דמאן דאמר מתענה ומשלים היינו אם ירצה, אי אפשר לפרש כן, וצריך לומר דמעשה דר"י ורבי יוחנן בן נורי קאי אהפסקה, ובוזה נקבע הלכה כרבן גמליאל. וממילא שמעינן דנהגו בדורו של רבן גמליאל ככל דבריו גם לענין השלמה.

דף מא ע"א

רע (תוס' ד"ה והלכתא מתענה ומשלים, אם ירצה. בתוס' רבינו פרץ כתב, שכן נהג הר"י שאכל לפני כניסת השבת בעשרה בטבת שחל בערב שבת. והוסיף שם דאם באו הציבור מבית הכנסת מבעוד יום, ודאי מותר לאכול מיד, דכיון דהתפללו מיד קבלו שבת עליהם. וכעין זה כתב המרדכי (תצד) דסגי עד לאחר תפילת מעריב שהיא מפלג המנחה ואילך. ובתוס' (ע"ז לד. ד"ה מתענין) כתבו, דאף על גב דפסקינן מתענה ומשלים, אין צריכין לדקדק ולהמתין עד צאת הכוכבים. ועיין עוד באור זרוע (סימן יז) שכתב, דכבר נהגו העם להשלים דרך חובה ואפילו יחידים מתענים ומשלימים.

פרק מי שהוציא אוהו

א גמ', ג' אינם רואים פני גיהנום. פירש המהרש"א, דיש הרבה מקומות שאמרו שבזכות קיום המצוות ניצל מגיהנום, וכאן נתבאר אלו שעל ידי צערן אינן רואין גיהנום. ועוד פירש דאלו השלש לא רק שניצלים מגיהנום אלא כלל אינם רואים את פניו, והיא מעלה גדולה יותר.

ב גמ' למבעי עליהו רחמי וכו' לקבולי באהבה, הקשה הרי"ף בעין יעקב, אמאי לא אמר הכא נמי למיבעי עליהו רחמי, ותיריך דכיון שהקב"ה מביא היסורין עליו כדי למרק ולכפר עונותיו אי אפשר להתפלל שלא יבואו כי אז לא יתכפרו עונותיו אלא צריך לקבלם מאהבה, שאז זה מכפר, ועוד דכיון שעל ידי זה ניצול מדינה של גיהנום אין אדם מתפלל על זה ומה שאמרו בדקדוקי עניות דבעי

אסור ליכנס לשבת כשהוא מעונה. וביאור דבריו דאם לא כן, אפילו אם בתשעה באב המתענה אינו משלים כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה, מכל מקום בנדון הגמ' שנדר תענית יתחייב להתענות אף שנדר לבטל מצוה דעונג, ועל כרחך דמצות עונג מדאורייתא.

רסב (תוס' ד"ה דילמא, דווקא גבי זמן שהוא קבוע וכו', הרשב"א פליג וסבירא ליה, דבכל גוונא חיישינן דילמא אתי למיסרך. והוכיח כן מהגמ' שבת קלט. דרב הושעיא לא נתן לתיוק ישראל לזרוע כשותא בכרם דילמא אתי למיסרך.

דף מא ע"א

רסג גמ', מביאין לו כביצה. כתב הרש"ש דמשמע דיותר מכביצה אסור, דבכביצה יש די בכדי להשביע. והקשה מהא דמסיים כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. דאם כן היה די בככותבת דהוא פחות מכביצה כדאיתא ביומא (עט:).

רסד גמ', נכנס רבי יהושע להפר את דבריו וכו'. הקשה המלוא הרועים, הא לעיל (יא:). מבואר, דרבי יהושע הלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן נורי. ואם כן, איך רצה כאן להורות הלכה בפני רבו.

רסה גמ', מפני שיום טוב שלנו היה. בתורי"ד הוכיח מכאן שגם לאחר החורבן היה נוהג יום טוב של עצי המערכה, שהרי הגמ' פושטת מכאן שגם בדורו של רבן גמליאל לא קיימו דבריו. ורבן גמליאל בימי החורבן היה נער, שמשום הכי היה רבן יוחנן בן זכאי נשיא עד שיגדל רבן גמליאל. ובתוס' ר"ש משאנץ (פסחים ג.) הוסיף, דכן מבואר שם בפסחים, דאסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות אפילו בזמן הזה, אף אל פי שאין הפסח קרב, דמכל מקום אף אחר החורבן נשאר כיום טוב.

רסו גמ', טעמא דיום טוב הא ערב יום טוב משלימין. הקשה המהרש"א הרי ממתניתין גופה נמי יש לדקדק כן, מדקאמר רבי מאיר דמודה רבן גמליאל בחנוכה ופורים, דמשמע דבערב יום טוב משלימין, וי"ל.

רסז גמ', טעמא דיום טוב הא ערב יום טוב משלימין. במגן אברהם (תקנט סק"א) הביא, שהקשו למהר"ם מלובלין מה הוכיחו בגמ' מיום טוב שלו לשבת, הרי יש לומר, דדווקא יום טוב זה שאילו היה חל בתשעה באב גופיה היו משלימין בו, כל שכן דיש להשלים בערב יום טוב, אבל שבת דאין מתענין בו אם חל בו תשעה באב, הוא הדין דבערב שבת אין להשלים, ומכאן רצו להוכיח דגם ביום טוב שלו אין משלימין אפילו בתשעה באב גופיה. ודלא כמו שכתב הבית יוסף שם דברית מילה שחל בתשעה באב משלים בו (אלא אם כן נדחה). ותיריך המהר"ם מלובלין דבאמת המקשן סבר, דאין משלימין אפילו בתשעה באב עצמו. אבל התרצן דמשני שאני יום טוב דדבריהם וכו' סבר, דלא דחינן תשעה באב עצמו מפניהם. והמגן אברהם כתב, דבלאו הכי יש להקשות למאי דסבר המקשה דמכאן ראייה דלא עבדו כרבן גמליאל, דאם כן אמאי לא השלימו, דהא אפילו בר"ח חנוכה ופורים משלימים, וקל וחומר ביום טוב שלו, אלא על כרחך סבירא ליה דכיון שנדחה תשעה באב ממקומו לא חמור כולי האי. ואף על פי כן הוכיחו דלפי רבן גמליאל דלעולם אין משלימין, גם בכל תשעה באב לא היו משלימין. וזאת דחו בגמרא, דשאני יום טוב דדבריהם וכו'. ולכן לדידן דלא קיימא לן כרבן

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף מא - דף מב

ח אייר - ט אייר התשע"ג

לאכלה מתחילה. ואתי שפיר מה שהקשה ממבשל בשבת דאסור אפילו שהיה אפשרות לכוס אותו כשהיה חי.

דף מא ע"ב

(ח) גמ', אמר רבי פפא וכו' לא הפסידו את מקומן, כתב הריטב"א בשם הרא"ה דמיירי שהוציאום הבעלים, דאילו כשהוציאום אחרים פשיטא, דלאו כל כמיניהו לאסור הפירות על בעליהם.

(ט) רש"י ד"ה בשוגג, אם יש אדם וכו'. דייק המהרש"א דדוקא לאחרים שרי ולא למוציא גופיה, ופירש דאף על גב דלא קנסינן שוגג אטו מזיד כדפירשו תוס' לקמן (מב). ד"ה מכלל, מכל מקום לא גרע שוגג מעכו"ם שהביא מחוץ לתחום שאסור למי שהוציא בשבילו, וכתב, דרש"י למד דין זה מלשון יאכלו דמשמע אחרים. ובשער הציון (ת"ה ס"ק ל"ט) חלק על המהרש"א וכתב דרש"י מתיר אף למוציא עצמו, ומה שדחק רש"י לפרש דמיירי לאדם שעירב, היינו כדי ליישב הלשון יאכלו, דהווי לשון רבים.

(י) תוס' ד"ה לא, דהשתא הם במקומן. ובתוס' בשבת (קכ"ב). ד"ה משקה, נחלקו רבינו תם ור"י בדין דמעשה עכו"ם בשבת אסור לישראל, בגונא דהיה יכול הישראל להשתמש בחפץ בלא המעשה שבת דעכו"ם, דרבינו תם התיר, והביא רבינו אליהו ראייה לרבינו תם מסוגיא דידן, שהדין הוא שמותר ביצא חוץ לתחום וחזר, והיינו מטעם דהיה יכול לאוכלו בלא שיוציאוהו חוץ לתחום.

(יא) בא"ד, דהתם הוי איסור דאורייתא. אבל בסוגיין דהוי רק איסור דרבנן דתחומין. ופירשו הרשב"א והריטב"א דמיירי הכא ביו"ט דליכא איסור טלטול ברשות הרבים, אמנם רש"י ד"ה פירות פירש דמיירי אפילו בשבת, וכן הוכיח הרמב"ן דברייתא זו שנויה בתוספתא דשבת, ופירש הרמב"ן הטעם דאין כאן איסור מעשה שבת משום טלטול ברשות הרבים, משום שחזר למקומו הקודם שהיה שם. והריטב"א כתב בשם רבינו יונה, דכל מה דאסרינן מעשה שבת הוא כשנעשה תיקון בהחפץ כמשמעות הלשון מעשה שבת, והכא הרי לא נעשה בו תיקון.

(יב) בא"ד. דהתם הוי איסור דאורייתא. הקשה המגן אברהם (סימן ת"ה ס"ק י"ד), א"כ מאי טעמא המטביל כליו והמעשר פרותיו דהוי איסורא דרבנן, וקנסוהו כדאיתא בתרומות (פ"ב מ"ג), ותירץ דהתם מיירי באית ליה פירי אחרוני, והכא מיירי דלית ליה.

(יג) תוס' ד"ה במזיד, משמע לשום אדם וכו'. הבית יוסף (סימן ת"ה ט') הביא מהמרדכי בשם רבינו מאיר, דדוקא למוציא עצמו אסור, כההיא דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר.

דף מב ע"א

(יד) גמ', והא מדקתני סיפא וכו'. פירש רש"י דהראיה מדקתני לעולם אסורין וכו', ומשמע דאתי לחדש תרתי, דבעינן שיחזור למקומן, וגם שוגגין, והריטב"א פירש דאם היה מחלוקתם דוקא בשוגג שלא במקומן, לא הוה ליה למימר אלא עד שיחזור בלא תיבת שוגגין, ורש"י לא פירש כן, משום דקשיא ליה, הא בתחילה רצתה הגמ' לומר דרבי נחמיה מקיל מתנא קמא שמתיר במקומן, ודחתה הגמ' מכא האי ברייתא, ואם לא היו כותבים תיבת שוגגין היינו מפרשים כנ"ל, ופירש הגאון יעקב דעת הריטב"א, דראית הגמ' לעיל דרבי נחמיה אינו מקיל טפי ומתיר מזיד במקומן, מהא דאמרו

רחמי יש לפרש דמתפלל שלא יעבירוהו על דעת קונו וכך ינצל מהגיהנם.

(ג) רש"י ד"ה והרשות, מי שיש לו נושין. בערוך (ערך רשות) פירש דהיינו משרתי השלטונים שהם תמיד בפחד ואימה על חייהם.

(ד) גמ', הוצרך לנקביו וכו' בתוס' רבינו פרץ ביאר, כיון דבארבע אמות אינו יכול להפנות משום הסרחון. וברא"ש (סימן א) כתב בשם רבינו חננאל, דהוצרך לנקביו היינו בין להשתנת מים בין להוצאת רעי, והביא שהרבי יהודה ברצלוני נחלק, ולדעתו בהשתנת מים לא הותר. שהרי אמרו בבכורות (מד): דמשתנין מים בפני רבים, הלכך ליכא למימר הכא גדול כבוד הבריות. והוסיף דאין לומר דאיכא כבוד הבריות מפני כבוד עצמו, דבתוך ד' אמות דיהבו ליה רבנן אינו יכול לטנפן בהוצאת מים, כיון דאין כל כך טינוף בקטנים מפני שנבלעין במקומן. ורק ברעי דאין נבלע, ויש בו ריח איכא כבוד הבריות של עצמו. אלא שכתב דאפשר הטעם משום דברי תורה, דכיון דהשתין בתוך ד' אמות אסור לו לעסוק שם בתורה כל זמן שרישומו ניכר. וסיים דנראה מתשובת רב האי גאון דהאי כבוד הבריות, היינו מפני בני אדם שרואין אותו, ולא משום כבוד עצמו. וכן פסק הרא"ש (סימן א) דדוקא לגדולים הותר. ורבינו יהונתן כתב, דהטעם הוא, משום שלא יוכל להתפלל במקומו ולברך המוציא וברכת המזון. וכל דרכי התורה נועם וכו'. ולכן מותר לו להפנות רק עד מקום שהריח יכלה, ולא ירחיק יותר וחזר למקומו. ומתוס' (מד). ד"ה ומר סבר נראה שנחלק, וסבירא ליה כהרא"ש שקנה ד"א חדשות במקום שנפנה.

(ה) גמ', אי פיקח הוא עייל לתחומא וכיון דעל על. באור זרוע כתב דמכאן יש ללמוד דמי שבא בספינה בשבת מחוץ לתחום והוצרך לנקביו, אם פיקח הוא יכנס לעיר ויהא מותר בכל העיר. אלא שהביא, שיש שחילקו, דדוקא בהוציאיהו עכו"ם נאמר היתר זה, כיון שבזמן בין השמשות היה שם. וכך דייקו בלשון רש"י שכתב (בד"ה דעל על) ומותר כאילו לא יצא, ולא גרע מהחזירוהו. דמשמע דדוקא כהאי גוונא מיירי מטעם זה שכאילו לא יצא. וכתב האור זרוע דאין זה ראייה, ולא לכך נתכוין רש"י. (ועיין עוד בתוס' לקמן (מד): ד"ה ומ"ר).

(ו) גמ', אי פקח הוא עייל לתחומא. בראבי"ה (ברכות פ"ה סימן קיא) כתב, דאם יש לאדם פת עכו"ם נקיה טפי מפת ישראל יבצע על הפת עכו"ם. ומכיון שהותר לו לבצוע הותר לו בכל הסעודה. והוסיף דזכר לדבר בסוגיין, דאמרי נהרדעי אי פקח הוא עייל לתחומין וכיון דעל על, "ומשמע אפילו רחוק קצת לצד תחומין". וכתב על זה בגליוני הש"ס דמבואר בדבריו חידוש, דאפילו יכול ללכת לנקביו למקום אחר קרוב טפי, מותר ללכת לתחום אפילו ברחוק יותר. ועיין שם שביאר הטעם משום הואיל ואישתרי, או כדלעיל (יז): דמתוך שניתנה רשות לפנותו וכו'. ולדינא נסתפק בביאור הלכה (סימן תו ד"ה שאם) באופן שבשאר רוחות יכול למצוא מקום צנוע קרוב יותר, אם אף על פי כן מותר לו לילך לצד תחומו, וסיים דמלשון הרא"ש משמע קצת דמותר וצ"ע.

(ז) תוס' ד"ה לא הפסידו, ולא דמי למבשל בשבת במזיד וכו', כתב במרומי שדה דהדברים מרפסין איגרא, מה שייך מבשל בשבת לכאן דהדר למקומה. אמנם הביא מתוס' שבת (קכ"ב). ד"ה משקה שמוכח שהבין, דהטעם דמותר בהדר למקומה, משום שהיה אפשר לו

הדרך היומית

מסכת עירובין דף מב

ט אייר התשע"ג

לעולם אסורין וכו', דמשמע דבאו להחמיר.

טו גמ', שם. מבואר למסקנא, דפליגי ת"ק ורבי נחמיה בדינא דרב פפא, וחזינן דהפלוגתא אם במזיד במקומן יאכלו אי לאו, תליא בדינא דרב פפא אם אבדו תחומן, וביאר הר"ן, דמדקאמר ת"ק דבמקומן אפילו במזיד יאכלו, שמע מינה דסבירא ליה דכל שהן במקומן לא חשיבא הוצאתן והחזרתן ולא מידי, וכיון דלא חשיבא למיסר אכילתן יש לומר דגם לא הפסידו מקומן, משום דאנוסין נינהו. ויש לבאר דהא הטעם דלרב פפא מותרין הפירות באכילה ואין כאן מעשה שבת הוא, משום דעכשיו הם במקומן כמו שכתבו **תוס' לעיל** (מ"א:): **ד"ה לא**, ואם כן לרבי נחמיה דאבדו תחומן, לא מיקרי שעתה הם במקומן, ומשום הכי אסורים משום מעשה שבת. **והרמב"ן** פירש דהפלוגתא דרבי נחמיה ורבנן אינו אלא לענין אם אבדו תחומן או לא, אבל לכולי עלמא מותרים הם באכילה, דכיון שחזרו למקומן הראשון הרי אינו נהנה ממעשה שבת כלל [אמנם **רש"י לעיל** (מ"א:): **ד"ה אסורין** כתב להדיא, דלרבי נחמיה אסור לאוכלן, ודלא כהרמב"ן, ועיין ברמב"ן שהיתה לו גירסא אחרת ברש"י].

טז תוס' ד"ה מכלל, נראה דהלכתא כת"ק דהיינו דבחזרו למקומן מותרין באכילה, ועיין בהגהות אשרי (אות ב') שהביא בשם אור זרוע, דמכל מקום למחזור עצמו אסור, הואיל ועשה בהן איסור שהביאן מחוץ לתחום, עוד כתב, דהתוס' מתיירים גם למוציא עצמו, וכן דעת הרשב"א לקמן (מ"ז): **ד"ה דכולה**, **והריטב"א**, [ועיין ביאור הלכה (סימן ת"ה סעיף ט' ד"ה שהחזירים) שנסתפק בדעת השו"ע].

יז בא"ד, שם. **והרמב"ם** פסק (י"ט פ"ה ה"י) דפירות שיצאו חוץ לתחומן וחזרו לא הפסידו מקומן, **ובהלכות שבת** (פ"ו הכ"ד) פסק דפירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו במזיד לא יאכלו עד מוצאי שבת, והקשה המגיד משנה (שם) דסותרין דבריו למה שכתב בהלכות יו"ט, ותיירץ דהרמב"ם חילק בין איסור אכילה דבהא פסק לאסור, לדין טלטול דפסק שלא איבדו תחומן, ופירש דהטעם דאסר באכילה הוא לפי שהוציאן מתחומן, אבל בתוך תחומן מותרין באכילה אף שהוציאם מרשות הרבים לרשות היחיד, דחכמים עשו חיוזק לדבריהם יותר משל תורה. **והק"ן** אורה תירץ הסתירה, דהרמב"ם חילק בין יו"ט לשבת, דבשבת אסור, הואיל וטלטלן ד' אמות ברשות הרבים, אבל ביו"ט שרי דלא נאסר באכילה משום איסור תחומין דרבנן.

יח בא"ד, ואף בשוגג שלא במקומן נראה וכו'. **הרשב"א** דייק מדברי רב פפא דלא סבירא ליה כתנא קמא, מהא דדוקא בחזרו לא הפסידו מקומן, אבל אם הם חוץ למקומן אסורין כאדם שאין לו אלא ד' אמות, והבין דתנא קמא שהתיר שוגג שלא במקומן סבירא ליה, דאף לא הפסידו תחומן, **והר"ן** הקשה עליו, אכתי מנא ליה דלית ליה [שלא במקומן] יאכלו כתנא קמא, דודאי כי קאמר תנא קמא יאכלו היינו דוקא תוך ד' אמות.

יט בא"ד, **דילמא אתי להוציאן וכו'.** אבל בתוך ד' אמות מותר לטלטלם אף דאסור באכילה. וכתב **השער הציון** (ת"ה סק"מ) בשם הט"ז ואליה רבא הטעם דאינו מוקצה, משום דבין השמשות היו מותרין באכילה, וכתב עוד בשם **המגן אברהם** דהואיל ואם הוחזרו מותרין לא הוו מוקצה.

כ בא"ד, שם. הט"ז (ת"ה סק"ו) הביא בשם **המהרש"ל**, דדוקא בעיר

שאינה מוקפת חומה אסור לטלטל חוץ לד' אמות, אבל במוקפת חומה מטלטל בכל העיר, ואף להרי"ף (י"ב ע"א מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פכ"ז הי"ג) דסברי דלמי שיצא במזיד אין אומרים כל העיר כד' אמות, הכא שרי משום דהפירות אנוסים, אבל הט"ז עצמו פליג וסבירא ליה דדינם כיוצא במזיד שאין לו אלא ד' אמות.

כא רש"י ד"ה מהלך, ואפילו לרבן גמליאל וכו'. כתב **הריטב"א** בשם **הרא"ה** דאפילו אם הוציא והו נכרים מחוץ לאלפים [בתוך ההיקף], אין לו אלא ד' אמות, ולא דמי לנתנוהו בדיר וסהר דנותנים לו כולו, כיון שהכא מתחילתו נאסר באותו ההיקף, אבל הר"ן פליג וסבירא ליה דכיון דהוציא והו מהלך את כל ההיקף, אך כתב דאם חזר לתחומו הראשון שוב נאסר לצאת מחוץ לאלפים.

כב בא"ד, שם. **והמאירי** פירש הטעם שמודה רבן גמליאל בהא שיש לו אלפיים בלבד, משום שלא שבת באויר מחיצות כלל, מה שאין כן בהא דרבן גמליאל הרי שבת באויר מחיצת עירו. עוד פירש דבנתנוהו בדיר וסהר איבד שביתתו הראשונה, לפיכך נתנו לו הדיר וסהר כד' אמות, אבל הכא יש לו שביתתו הראשונה עדיין, וכך זכה בה מתחילה דאית ליה אלפיים אמה בלבד, **והרש"ש** הקשה מאי טעמא לא פירש רש"י הטעם שכאן לא היו מחיצות מבעוד יום, מה שאין כן בנתנוהו בדיר וסהר שהיו שם מחיצות, ותיירץ **דלקמן** (מ"ג:): מוכח, דאף כשעושין מחיצה בשבת בתוכה הווי כד' אמות.

כג רש"י ד"ה ומטלטל בד' אמות, ולא שני לן וכו'. הקשה **המהרש"א** דלא צריך לכל זה, אלא יכול לומר הטעם, משום דגבי זריקה נמי נפרץ למקום האסור, דהרי אסור לו לזרוק חוץ לאלפים.

כד תוס' ד"ה ונכרים. בירושלמי מוקי לה כר"י. אמנם **הרשב"א** כתב דבירושלמי משמע כרש"י, וכן הוא בירושלמי שלפנינו דהכא שאני מדרבן גמליאל משום דקנה שביתה.

כה תוס' ד"ה ומטלטל, דלענין טלטול וכו' **ורש"י ד"ה ומטלטל** סבירא ליה דמותר לטלטל כדרכו, ופירש **הט"ז** (ת"ג ס"ק ב'), דטעמיה, משום דבאמת מותר לטלטל שם, אלא כיון דאינו יכול להלך שם אין יכול לטלטל אלא על ידי זריקה, וכתב **החזון איש** (ק"ט סק"ז) דסברת **התוס'**, דגם לשמואל אסור להושיט חפץ מאלפים לחוץ לאלפים בידו, ודוקא בזריקה מותר.

דף מ"ב ע"ב

כו גמ', אימא יש לו חצי חצר, התוס' ישנים (על הגליון) פירש בשם **רש"י** דמותר להלך בחצי החצר שבתחומו, ופירש **הרשב"א** דכונת הגמ' בלשון **לטלטול**, דלא תימא דניחוש כיון שיהלך בחצי חצר, יבוא אף לטלטל ולהלך בכולה, דלא חיישינן ומותר בחצי חצר, ובשם **הראב"ד** כתב, שפירש דקמ"ל רב הונא, דהיכא דכלתה מדתו בחצי **העיר** מותר אף לטלטל בחצי העיר שבתחומו, דלא שייך הכא לומר דנפרצה למקום האסור בטלטול, כיון דבתים וחצירות חוצצים לחצי עיר האסורה לו בטלטול וגרס בגמ', ומודינא ליה בכלתה מדתו בחצי **העיר**.

כז גמ', מותר לטלטל בכל הבית. פירש **רש"י** דאין לגזור שמא ימשך אחר החפץ דיש לו היכר ע"י תקרה, **והריטב"א** פירש בשם **הראב"ד**, דמיירי שכל הבית היה בתחומו, והכותל פרוץ לצד שחוץ לתחומו, ומכל מקום מותר לטלטל בכל הבית, ולא מיקרי נפרץ למקום האסור, כיון דפי תקרה יורד וסותם.

הדרך היומיומית

מסכת עירובין דף מב

ט אייר התשע"ג

הגמ' אתי לטלטולי דזה עיקר החשש, אמנם המהרש"ל (הובא במסורת הש"ס בגליון) פירש שבחצר כיון דדש ביה שייך לגזור שמא ימשך ויהלך חוץ לאלפיים, ולפי זה קשה לשון הגמ' דאתי לטלטולי, ועיין בתוס' הרא"ש שגרס בגמ' אתי לטיולי.

לה) תוס' ד"ה אבל, וא"ת הרי ספינה וכו'. והחזון איש (סימן פ') תירץ, דספינה שאני דלא שבת בקרקע זו מבעוד יום, והגאון יעקב תירץ, דשאני ספינה דעכשיו היא מחוץ לתחום ובוזה לא מהני ששבת באויר מחיצותיה. (עיין באות לו).

לו) גמ', אמר רבה הואיל ושבת וכו'. תוס' ד"ה אבל פירש דסברת רבי יהושע דאסר משום דסבר מחיצות להבריח מים עשויות, והרשב"א והריטב"א פירשו משום שנכנס שם מעיקרא על דעת שתהלך הספינה ותוציאנו מתחומנו, והריטב"א הוסיף עוד דספינה דניידא, מכיון דנפקא מתחומנו בטל דינא דמעיקרא, והוי כאילו לא שבת שם, [ויבאר על פי סברות האחרונים באות לה], עוד כתב הרשב"א, דיש לומר דעכשיו סברה הגמ' כדלעיל שמחלוקתם אי גזרינן דיר וסוהר אטו בקעה, ואף אם תמצי לומר דגזרינן, יש להקל טפי בספינה ששבת באויר מחיצותיה מבעוד יום, ולא דמיא לבקעה, וכתב הרשב"א דהכי נמי משמע מפירוש המשניות להרמב"ם, שפירש טעמא דרבי יהושע, משום גזירה.

לז) גמ', רבי זירא אמר וכו'. מבואר בהמשך הגמ' דהיינו דוקא במהלכת ולא בעומדת, ופירש הרמב"ם בפירוש המשניות דעומדת היינו בנמל, ומבאר המלאכת שלמה דבכה"ג דומה טפי לדיר וסוהר, ויש מקום לגזור, ומשמע שהרמב"ם פירש טעמא דרבי זירא דבמהלכת אין דומה לדיר וסוהר.

לח) גמ', שם. הריטב"א פירש הכונה, דכיון שבשעה שקנה שביתה מבעוד יום היתה כל הספינה כד' אמותיו, אף עתה לא נפקה מדינה, והרי היא כד' אמותיו, וכן כתב האור זרוע (סימן קמ"ו) בשם רש"י, ופירש הטעם, דהואיל והותרה הותרה, והקשה הא בנפחתו מחיצות אין אומרים הואיל והותרה הותרה.

לט) גמ', אי נמי בקופץ וכו'. דהיינו דלרבה בקופץ אין את המעליותא של ספינה, ומכל מקום לא גרע מדיר וסוהר, [דהיינו לרב דפוסק כרבן גמליאל אפילו בדיר וסוהר הכא נמי שרין], ודקדק הריטב"א דמשמע דמיירי אפילו בקופץ מדעת, ומוכח דלרבן גמליאל אפילו יוצא מדעת מחוץ לתחומנו לדיר וסוהר הרי הם לו כד' אמות, אמנם המאירי הביא בשם יש מפרשים, דמיירי שקפץ באונס [וכן משמע במלחמות], והריא"ז כתב, דמיירי כשקפץ כשהיתה הספינה בתוך התחום, והגאון יעקב כתב, דהכא אין נפקא מינה במה שקפץ מדעת, דהרי גם בספינה הראשונה הוא כבר מחוץ לתחום.

מ) תוס' ד"ה ורבי זירא, ויתיר אפילו בהעמדה, מבאר המהרש"ל דאין כונתם שקושיית הגמ', שרבן גמליאל יתיר אפילו בהעמדה, דזה ודאי דגם לרבי זירא מתיר ר"ג אף בהעמדה, שהרי לא גרע מדיר וסוהר, אלא שמואל שפסק כרבן גמליאל בספינה ולא בדיר וסוהר, אם כן סבירא ליה דבהעמדה אסור, דבכהאי גוונא לא שייך טעמו דרבי זירא שנוטלתו מתחילת ד' לסוף ד', ואהא מקשה הגמ', מאי טעמא לשמואל אסור בהעמדה, הא שבת באויר מחיצות הספינה.

כח) גמ', דלא גזרי הילוך דיר וסוהר וכו' פירש רש"י דלא גזרו שיבוא להלך אלפיים גם היכא דהוציא והו לבקעה, והקשה הריטב"א היכי סלקא דעתיה לדמויי להכא דהוה מקום אחד, ופירש בשם הרא"ה דכונת הגמ', דהיה לנו לגזור שיבוא להלך מחוץ לדיר וסוהר אלפיים אמה, משום שיסבור דהטעם שהתירו לו טלטול בכל הדיר וסוהר [אף דלא שבת באויר מחיצותיהם] היינו משום שהקנו לו שם שביתה חדשה, ואמרה הגמ' דלא דמי, דהתם יש לו היכר ע"י מחיצות הדיר וסוהר. [וצ"ב מאי טעמא יועיל היכר המחיצות שלא יחשוב כן].

כט) גמ', הואיל ושבת באויר מחיצות מבעוד יום, החזון איש (ק"ט ס"ק י"ז) דייק מדברים אלו, דדוקא מבעוד יום, אבל אם נכנס לספינה בשבת מדעת, והוליכוהו מחוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות, שהרי לא שבת בה מבעוד יום, והקשה על המגן אברהם (ת"ה ס"ק ז') שכתב דבכהאי גוונא כל הספינה הרי היא כד' אמות. **ל) רש"י ד"ה הא נמי פשיטא.** (בהגהה ובמהרש"ל כתב שזה אינו מפירוש רש"י), אבל חצר אין לומר בה וכו'. הקשו התוס' הרא"ש, דהכא נמי כשהקיפוהו עכו"ם במחיצה, הועילה המחיצה לכל אדם, אלא דאסור לטלטל בזריקה שמא ימשך, וחצר נמי אם נכנס לשון ים בתוכה פשיטא שנאסרת משום שנפרצה במילואה.

לא) רש"י ד"ה טלטול אטו הילוך. כגון ששבת וכו'. פירש המהרש"א דפירש כן לפי מה שפירש לקמיה ד"ה לא, דרבן גמליאל סבירא ליה בהקיפוהו מחיצה, דנעשית ליה כד' אמות ומהלך בכלה, ואם כן אין מקום לגזור בהא, ומשום הכי פירש רש"י בגוונא דשבת בבקעה ביו"ט, דהיה מקום לגזור טלטול אטו הילוך חוץ לאלפים, וקמ"ל רבן גמליאל דלא גזרינן.

לב) רש"י ד"ה לא, ואף על גב דבשבת וכו'. פירש המהרש"ל הטעם שכתב כאן רש"י דלרבן גמליאל מטלטל בכל המחיצות, דלא כמו שכתב בעמ' א' (ד"ה מהלך), משום דהוה קשיא ליה דודאי אי אפשר דשמואל כרבן גמליאל, כמו שהקשו תוס' ד"ה כתנאי, לכך פירש דמדברי שמואל מוכח דלא סבירא ליה לעיקר דינא דרבן גמליאל, ורק בהא דלא גזר סבירא ליה כוותיה, והריטב"א פירש דרש"י בעי לפרש שאין הוכחה לדבריו בעמ' א' מכאן, דיש לדחות, דשמואל סבירא ליה כרבן גמליאל דוקא בהא דלא גזר. והרש"ש הקשה, אי סבירא ליה לרבן גמליאל בהקיפוהו מחיצות דמטלטל בכלה, אם כן רבי יהושע נמי סובר כן דלא פליג אלא בגזירה, ואם כן שמואל כמאן לא כרבן גמליאל ולא כרבי יהושע. ונשאר בצ"ע.

לג) תוס' ד"ה לא, אבל במשיכה מטלטל וכו'. היינו דוקא לפי מה שביארו דהטעם דשרי במשיכה, משום דבטלטול מברא לגואי ליכא למיחש שמא ימשך, אבל לפי מה שפירש רש"י דהטעם משום שכל זמן שהוא חוץ לאלפים אינו חפצו, אם כן היינו דוקא במחוץ לאלפים לתוך אלפים, אבל בתוך אלפים, אסור אפילו מבראי לגואי. [ואפשר דרש"י לא רצה לפרש כתוס', משום דסבירא ליה שאם היה מותר לטלטל במשיכה היה מותר גם כי אורחיה, וכמו שסבר בעמ' א' לדעת שמואל, דכיון שמותר לטלטל חוץ לאלפים ע"י זריקה, מותר גם בתוך אלפיים כי אורחיה, דלא שייך לאסור טלטול באופן אחד ולהתיר באופן אחר. (י.פ.)].

לד) תוס' ד"ה וכלתה, דמערה לא שכיחי בה כלים. היינו דבחצר דשכיחי כלים שייך לגזור שמא יטלטל, ולפי זה אתי שפיר לשון

דף מ"ג ע"א

הדרה תיזמי

מסכת עירובין דף מג

י אייר התשע"ג

מא גמ', הלכתא מכלל דפליגי. מבאר המהרש"ל דאין כוונת המקשן שיסברו תרוויהו להחמיר בספינה, משום דלהבריח מים עשויה, דזה ודאי דלא גרע ספינה מדיר וסוהר, שהרי רב אשי כבר הוכיח לעיל דמתניתין בעמדה ומתיר רבן גמליאל, אלא כונת המקשן, דאולי מודו רבי יהושע ורבי עקיבא בספינה משום ששבת באויר מחיצות, ורק החמירו על עצמן, אבל המהרש"א פירש שהקשה המקשן דילמא בעמדה לכולי עלמא אסור, ובמהלכת לכולי עלמא מותר, ורצו להחמיר במהלכת.

מב רש"י ד"ה כני. וללישני בתראי וכו'. המהרש"ל מחק תיבות אלו, דסבר דאפילו ללשון אחרון שהוא עיקר, דהיינו שטעם ההיתר משום שהספינה מוציאתו תמיד מחוץ לד' אמותיו, מכל מקום אם עמדה שעה אחת קנה שם ד' אמותיו, וממילא כשהוציאתו הספינה מהם אסור, אבל המהרש"א מקיים הגירסא, וסבירא ליה, דכיון שהוציאתו הספינה מד' אמות שקנה נותנין לו ד' אמות אחרות.

מג רש"י ד"ה הלכה, כעין ספינתו שהיתה מהלכת. המהרש"ל מחק כל דיבור זה, דהוה קשיא ליה דלרבה דפלוגתתם בעמדה, ודאי פסק רבי יהושע כרבן גמליאל אף בעמדה, אבל המהרש"א קיים דיבור זה, וכתב דרש"י פירש כרבי זירא, וסבירא ליה לרבי זירא דנחלקו גם בעמדה דומיא דדיר וסוהר, וגם במהלכת, ועל כן פירש רש"י, דהלכתא כרבן גמליאל דוקא במהלכת ולא בעמדה. והמהרש"א כתב, דרש"י פסק כרבי זירא ומשום הכי פירש כוותיה.

מד תוס' ד"ה כני, וי"ל דהתם וכו'. עיין לקמן (צ'): תוס' ד"ה הא, שכתבו, דרב דסבר התם דמטלטל בכולה, אתי שפיר אף לרבי זירא, דכל מה שאמר רבי זירא להבריח מים עשויות, היינו דוקא לענין יוצא חוץ לתחום דלא שרי להלך את כולה.

מה תוס' ד"ה הלכה, דספינה ממילא אולא. פשוט כונתם דהוא אינו מוציא עצמו חוץ לתחום, אלא העכו"ם הוא העושה מלאכה זו, והרמב"ן כתב, דאיסור תחומין דוקא על ידי הילוך, אבל ביושב במקומו והספינה מוליכתו אין אני קורא בו אל יצא איש ממקומו, [עוד כתב שם, דאיסור תחומין דוקא בהילוך דאיסור, אבל הילוך דהיתר כגון להציל אינו מצטרף לתחומו, וכתב כן לגבי י"ב מיל האסורים מדאורייתא, ולכאורה מדרבנן מודה שאסור אפילו בהילוך דהיתר, וא"כ גם בלא הילוך אפשר דאסור מדרבנן (י.פ.)], ובקהילות יעקב (סימן ט"ז) הביא דבספר התרומה (אות רכ"ד) כתב דבספינה הישראל עצמו עושה האיסור שהולך חוץ לתחום, ופירש הקהילות יעקב פלוגתתם, האם איסור תחומין ענינו עשיית מלאכה דיציאה חוץ לתחום, ואם כן בודאי בעינן מעשה כהרמב"ן, או דילמא שמוזהר הוא שלא יהיה חוץ למקומו [ככהן שמוזהר אטומאה] ומשום הכי כיון שנכנס לספינה ויצא חוץ לתחום עבר.

מו בא"ד, דדמי לאמירה לנכרי. פירש המהרש"א דהיינו התם במוסר כליו לנכרי הוי כאומר לו שיכבסנו, אבל כאן הספינה ממילא אולא.

מז [בא"ד, אי נמי שמא ינהיג הספינה וכו', רש"י בשבת (ח'). ד"ה רחבה ו', כתב, דהזורק דבר שדינו כרשות מרשות לרשות, אין בו חיוב הוצאה, דבמשכן היו זורקין מחטיהן ולא רשויות, ואם כן הכי נמי הספינה היא רשות, וקשה לומר דגזרו אף בכרמלית תרי דרבנן, אמנם התוס' ישנים (שם על הגליון) פליגי ארש"י וסברי דגם הוצאת רשויות אסורה מדאורייתא, ואי אוקמינן גם הכא כדידהו שפיר. (י.ס.)]

מח בא"ד, ואומר ר"י דאותן בני אדם וכו'. פירש המהרש"א דכונתם כדי שיהלכו בה בכולה, [דסברי כהרשב"ם דבנכנס בשבת אין מהלך אלא בד' אמות] אבל הבית יוסף (סימן רמ"ח) פירש דסבירא להו, דבכהאי גוונא אין איסור תחומין, כיון שהם כנכנסים לביתם והספינה מהלכת מאליה, ודחו תוס', דמכל מקום כיון שנכנסים בשבת ויודעים שהספינה תצא מתחומם הוי כיוצאים חוץ לתחומם.

מט בא"ד, דסוף סוף הם מפליגין בשבת. הרא"ש (סימן ג') פירש דכיון שאחר שהדליקו נרות יוצאים מהספינה ובאים שוב בשבת, הוי כשט בספינה שאסור, ומשמע שאם נשאר שם אחר שקנו שביתה, עד שהפליגה ספינתם בשבת שפיר דמי, כיון שנכנסו מבעוד יום, וכתב הבית יוסף (סימן ת"ח) דגם תוס' סברי כך, [ואמנם ממה שכתבו תוס' בסוף הדיבור, דבספינה אין יכולין לירד בשבת, משמע דמיירי שהפליגה הספינה בערב שבת, אבל בהפליגה בשבת אסור].

ועיין ברא"ש שהוסיף, דגם לענין להלך בכולה לא הויעילו, דאין תורת עירוב, כיון שהספינה יוצאת מחוץ לתחום, אבל אם היו שם בגופם בכניסת שבת, כתב בהגהות אשר"י דיכולין להלך בכולה, דהא שבתו באויר מחיצות הספינה.

נ בא"ד, שם. משמעות דבריהם דכשנכנס מערב שבת לא אסרו לשוט בשבת, ובספר התרומה (אות רכ"ד) הביא בשם ר"י, דאף בנכנס מערב שבת אסרו לשוט בשבת, ופירש ר"י דמהאי טעמא אסור ליכנס בספינה ג' ימים קודם שבת, עיי"ש.

נא בא"ד, אין נראה, דקיי"ל כרב. הבית יוסף (סימן ת"ח) דקדק מדבריהם אלו, דאף ביצא לדעת מחוץ לתחומו, ונכנס לדיר וסוהר מהלך את כולו, שהרי ר"י סובר דאסור לצאת בספינה בשבת, ואם כן הוה ליה כיוצא במזיד, ומכל מקום סובר דמהלך בכולו, [ודלא כהרמב"ם (פכ"ז הי"ג) דסובר שדוקא ביצא באונס מהלך בכולו], והקשה רבינו עקיבא איגר, אמאי לא הביא הבית יוסף מתוס' מפורש לעיל (כ"ט). ד"ה והושיבו שכתבו, דבמזיד נמי מהלך בכולה.

נב בא"ד, שם. כתבו תוס' דהרשב"ם פסק כשמואל, והר"ן שבת (ז'): מדפי הרי"ף ד"ה לפיכך) פירש הטעם דכשהפליג בספינה בשבת אין מהלך אלא בד' אמות, משום דיצא לדעת [וסבירא ליה כהרמב"ם (פכ"ז הי"ג) דביוצא לדעת אין לו אלא ד' אמות], וחידש דאף ביוצא בהיתר, כיון שיצא לדעת אין נותנין לו כל הדיר וסוהר.

נג בא"ד, דאפילו ליכנס בערב שבת אסור, המהרש"א העיר, דאף לטעמיה דהרשב"ם (שמא יפגעו בו ליסטים או שמא ישכח וירד) נמי אסור מערב שבת, דשייבי נמי הני טעמי, וכתב המהרש"א דאולי בנכנס בהיתר לא חששו לזה.

נד בא"ד, פשיטא דאסור. הרא"ש (סימן ג') הוכיח דאסור, מדתנן גבי כלאים (פ"ח מ"ג) דיושב בקרון סופג את הארבעים כאילו יושב על הבהמה, ואם כן גבי שבת נמי נקרא משתמש, וכתב הקרבן נתנאל (אות כ') דהטעם שר"י לא הביא ראייה זו, משום דפסק בהא מתניתין כרבי מאיר שפוטר יושב בקרון, הלכך כתב ר"י דאסור מטעם שמא יחתוך זמורה, דהאי טעמא שייכא אף ביושב בקרון.

נה גמ', עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה. רש"י פירש שמקצתו בתוך התחום ומקצתו מחוץ לתחום. והשולחן ערוך (ת"ד ס"א) פירש שמהלך מעמוד לעמוד.

נו גמ', אמאי רצו. משמע דספינה נקראת למעלה מעשרה, והקשה הגאון יעקב דבשבת ק' ע"ב קיימא לן דמודדים עשרה משפת המים,

הדרך היוזמי

מסכת עירובין דף מג

י אייר התשע"ג

[נומעל המים נקרא כרמלית], ותיריך דלגבי תחומין תליא בניחותא דהילוך וזה דוקא על הקרקע ממש.

נו גמ', כי לא היינו וכו' מאי הוי. כתב הרמב"ן דמקושת הגמ' מוכח דאי אין תחומין למעלה מעשרה, כיון שיורד קונה שבייתה, ואית ליה אלפיים לכל רוח, דאי לאו הכי מה מקשה הגמ', הא אף אי אין תחומין, מכל מקום שאלו לידע אם יהיו מותרין באלפים אמה, ומוכח דאם אין תחומין למעלה מעשרה קונים שבייתה כשירדו, ואף דבעינן קנין שבייתה בבין השמשות, כתב הרמב"ן דהכא שאני, משום שהיו סמוכים לעיר וכדאמרינן לקמן (מה). דבא בדרך ולן בין השמשות סמוך לעיר לרבי יהודה קונה שבייתה העיר, עוד פירש דכבר מערב שבת היה דעתם לקנות במקום שירדו, לכך קנו שם שבייתה מערב שבת, וכדאמרינן לקמן (נב). דבא בדרך קונה עירוב במחשבה. עוד פירש דבאמת שייך לקנות שבייתה גם בשבת, והא דאמרינן לקמן (מ"ח). בישן בין השמשות, דלרבנן לא קנה שבייתה ואין לו אלא ד' אמות, התם שאני, דאף שאין מתקיים בו אל יצא איש ממקומו, מכל מקום יתקיים בו שבו איש תחתיו, אבל למעלה מעשרה אין שייך כלל שבו איש תחתיו, (ולקמן (מ"ה): **אתוד"ה ליקנו, נחלקו המהרש"ל והמהרש"א** אם קונים שבייתה בשבת או בערב שבת) ויש לדון לדברי הרמב"ן דכשירדו קונים שבייתה, אי אית ליה נמי את כל העיר, והתוס' הרא"ש כתב על דברי הגמרא כאן דכשירד יש לו כל העיר.

נח גמ', ת"ש הני שב שמעתא וכו'. מבואר דאליהו בא מחוץ לאלפים. ופירש הפרי מגדים (רצ"ה א"א א') דמרקיע לארץ מהלך ת"ק אמה, לכך הוי חוץ לתחום, והקשה החתם סופר (שו"ת ח"ו צ"ח) הא כתבו תוס' לקמן (מ"ה): **ד"ה לימא** דברקיע אין קנין שבייתה לכולי עלמא, לכך פירש שאליהו נפרדה נשמתו מגופו, ונשמתו משמש למעלה בין המלאכים וגופו נמצא בגן עדן התחתון, וכשירד לארץ יורד לגן עדן התחתון להתלבש בגופו, ומשם לסורא ופומבדיתא יש יותר מאלפיים אמה והוי חוץ לתחום.

דף מ"ג ע"ב

נט גמ', אלא אמרינן לב"ד הגדול אתא, פירש הריטב"א שבא ללשכת הגזית מקום ב"ד הגדול, כי שם יתגלה אליהו בתחילה.

ס רש"י ד"ה בחד בשבא לשתי, וכו' ומשנינן מהא לא תיפשוט וכו' אבל מפשט לא פשיטא ליה, דתילף התירא מיניה. דקדק הרשב"א דרש"י סבירא ליה דלמסקנא שנשאר בספק אזלינן לחומרא, והביא שכן כתב הראב"ד להחמיר, והקשה הרמב"ן דכל מה דאזיל האי תנא לחומרא היינו משום דנזירות הוי מילתא דאורייתא, אבל בתחומין דרבנן יש לנו להקל, והרשב"א כתב לחלק, דאם כבר קנה שבייתה הרי הוא בחזקת ביתו ואסור לצאת בספינה מחוץ לתחום, אבל אם בא בשבת בספינה ולא היה עדיין ביבשה ולא קנה שבייתה, כשירד קונה שבייתה, ויש לו ממקום שירד ממנה אלפיים אמה, והמגיד משנה (פכ"ז הלכה ג') הביא תשובת הרמב"ם שכתב, דכל מה שיהיה מן התחומין מן התורה ספיקו להחמיר, וכל מה שהוא מדבריהם ספיקו להקל, [דהיינו י"ב מיל להרי"ף (סוף פ"ק) שהוא מדאורייתא בעי להחמיר], עוד כתב הרמב"ם שם, שאין תחומין דבר תורה בימים ובנהרות ולא בכרמלית, ופירש החתם סופר (ח"מ ליקוטים סימן צ"ח) טעמיה, שבימים אין תחומין מן התורה משום

דתחומין נלמד מאל יצא איש ממקומו, ובעינן דומיא דדגלי מדבר שאינם ימים ונהרות ועיין ביאור הלכה (סימן ת"ד ד"ה והואיל) שדייק מהרמב"ן דפליג בזה על הרמב"ם.

סא (סא) תוס' ד"ה ואסור, ובפ"ק דביצה וכו'. דשם אמרינן דאסור לאכול ביצה שנולדה ביו"ט שני, שמא יבנה המקדש ויקדשו יו"ט ביום השני, ויאמרו אשתקד אכלנו ביצה ביו"ט שני.

סב בא"ד. וניחא נמי וכו'. הקשה המהרש"א דאם כונתם שמישיח בן יוסף ודאי יתפרסם בואו קודם ביאת המשיח, דליכא למימר שיבא לבי"ד הגדול, אם כן קשה לפי המסקנא דאיירי ביום שנדר, ואם כן יהיה מותר בכל יום דהא לא בא משיח בן יוסף, ואין זה יום שראוי לבא בו, ואם כונתם דגם במשיח בן יוסף יש לחוש שמא בא לבית דין הגדול, א"כ מה שהקשו הוא רק לס"ד דלא אתי לבי"ד הגדול, ועל כן הקשה אולי בא אליהו, והקשו התוס' אמאי לא הקשה המקשן ממישיח בן יוסף שעדיין לא בא, אכתי אין תירוצם מספיק דהא קושית המקשן לפי המסקנא שמיירי ביום שנדר, ואם כן תקשי נמי ממישיח בן יוסף, ופירש המהרש"א דבאמת בסוף דבריהם נשאר תוס' בקושיא ממישיח בן יוסף וכנ"ל. **ובעיון יעקב** תירץ קושית התוס', דגבי משיח בן יוסף ודאי יש לחוש שבא מאתמול לעיר אחת ולא נודע לנו, וקושית הגמ' דוקא מאליהו שצריך לבוא לכל ישראל לבשרם, ותירצה הגמ' דמכל מקום יש לחוש שבא מאתמול לב"ד הגדול דהוה ליה כמו שמבשר לכל ישראל, והוא דלא כהריטב"א שפירש שבא למקום בית דין הגדול אף שעכשיו אין שם ב"ד.

סג (סג) תוס' ד"ה האי, הכי נמי בשבת. ורש"י (שם ד"ה לא) פירש שלא יבוא משום שהוא ערב יו"ט, אבל לתוס' לא ניחא בהא כיון שהוא שבת אין שייך לטרוח לצורך יו"ט.

סד גמ', וכנגדה אלפיים בים. הקשה הענף יוסף דפשיטא כיון שצופה בה אלפיים ביבשה, בים נמי צופה אלפיים, ותיריך בשם התורת חיים דכונת הגמ', דהתקינה למדוד ביבשה, כי יכול למדוד לאיזה מרחק הוא רואה, ובים לא היה יכול למדוד זאת, ולאחר מיכן מדד בים כי ידע שרואה לאלפיים אמה.

סה רש"י ד"ה כמה עומקו של גיא וכו', ביבשה וימדוד וכו' ויתרחק לאחוריו וכו'. הקשה התורת חיים היאך יכול למדוד כן הרי כשמתרחק לאחוריו ארבע אמות שוב לא יראה קרקעית הגיא ולא מפני עומקו אלא מפני ששפת הגיא מפסיק בינו לבין קרקעית הגיא, ותיריך הבן יהוידע דאין כונת רש"י שיתרחק לאחוריו אל תוך היבשה, אלא שיתרחק על שפת הגיא לאורכו עד שלא יראה קרקעית הגיא במקום שראה בראשונה, וינכה את המרחק שהלך מן המקום הראשון שעמד בו עד המקום שעומד בו עתה, ומה שנותר הוא עומק הגיא. [נצ"ע דאם נתרחק ומודד ממקומו לעומק הגיא הא המדידה היא אלכסונית, ביחס למה שהתרחק על שפת הגיא, דרואה ממקומו לגיא בקו ישר, וזהו כאלכסון של המרחק שבינו לבין עומק הגיא, אם נמדוד עומק הגיא ורוחק המקום שבו הוא עומד. (י.צ.ב.).]

סו תוס' ד"ה אילימא, ויש לומר כיון וכו'. פירש הגאון יעקב דהווי לשיטתם בתוס' ד"ה ויתבי דגרסינן ויתבי רבא, אבל אי נגרוס, אמר ליה רב נחמן בר יצחק וכו', לא שייך לומר שכשיעשו היקף השני הוי כלדעת, דהרי רב נחמן בר יצחק הקשה על רבא, ולא ידע התירוצ' דלדעת אסור ושלא לדעת מותר, ובאמת אם נגרוס אמר

הדרך היומית

מסכת עירובין דף מג - דף מד

י אייר - יא אייר התשע"ג

דף מ"ד ע"ב

עד) גמ', כאן שלא לדעת, פירש רש"י טעם ההיתר דאין דרך בנין בכך. והקשה הגאון יעקב דאם כן בבהמה נמי אין דרך בנין בכך, ואמאי אסרה הברייתא לעיל לעשות דופן בבהמה, לכך פירש דטעם ההיתר בשלא לדעת משום דאדם שיש לו דעת אזלינן אחר כונת העומד, שנתכוין לשם מחיצה, ובשלא לדעת חשיב כנעשית מחיצה מאליה, לפי שלא עמד לשם מחיצה, מה שאין כן בבהמה שאין לה דעת הולכים בתר כונת המעמיד, והמשנה ברורה (סימן שס"ב ס"ק ל"ט) הביא בשם הרשב"א דפירש טעם ההיתר כרש"י דמחיצה קלה היא, ומכל מקום לדעת אסור, על מנת שלא יבואו לזלזל באיסור שבת, והלבוש (סימן תר"ל) כתב דהטעם דלדעת אסור משום דהוי דרך קביעות ומחיצה קבועה, ופירש הביאור הלכה (שם ד"ה ובלבד) דהאי לישינא לאו דוקא, דהא מוכח בגמרא שם דהוי אוהל עראי, אלא ר"ל דביודע, הוא מתנהג דרך מחיצה קבועה ואסרוהו רבנן, ע"ש.

עה) גמ', שם. הרמב"ם (פט"ז הכ"ג) פירש שלא לדעת היינו שלא ידעו העומדין, וגם מי שנעשה בשבילו המחיצה לא ידע, וכתב הכסף משנה דמקורו מהנהו בני גננא לקמיה, דאמר שמואל דמיקרי לדעת, ומשמע להרמב"ם דהיינו לדעת בני גננא, והקשה הלחם משנה הא אמרינן דעושה אדם את חבירו דופן וכו' וחזינן דאף לדעת המשתמש בה שרי.

עו) גמ', רב חסדא שלא מן המניין הוה. פירש רבינו יהונתן שרב חסדא לא היה מסדר האנשים בידי אלא מאליהן נעשין שנקבצו שם לנחמו, או לתמוה עליו, ומשמע דכשמסדרם בידי אסור.

עז) גמ', אעלינהו ניהליה. כתב המאירי בשם גדולי הרבנים דמחיצה זו מתרת אף בהבאה מרשות היחיד לרשות הרבים, והוסיף דכן נראה דעת רוב מפרשים, ובשם קצת חכמי לוניל כתב, דמחיצה זו דינה כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה, שהוא רשות אחת עם החצר והגגות, ולא הותרה אלא בהבאה מבית לחצר ומעשים שהזכרו בזיקי דרבא, וזיקי דלוי, ואספסתא דועירי, ממחיצה זו לחצר הם.

עח) גמ', דהוה ליה כלדעת, המשנה ברורה (סימן תר"ל ס"ק מ"א) הקשה דלפי זה איך כתב השולחן ערוך (סעיף ו') דאם באו מתחילה שלא לדעת אף שהרגישו אחר כך אין לחוש, ועל כן כתב, דכיון שקרוב הדבר שידעו לבסוף הוה ליה כמעמיד מתחילה לדעת, והקרוב נתנאל (אות ס') פירש דכיון שהיו מהלכין, הוי להו כעושין מחיצה חדשה כל שעה, וכשידעו שעומדים לשם מחיצה, הוי כעומדין מתחילה לדעת.

עט) גמ', יש לו אלפים וכו'. במשנה דראש השנה (כ"ג.) נאמר הלשון, הרי הוא כאנשי העיר, ומשמע דאם הגיע לתוך העיר יש לו כל תחום העיר וחוצה לה אלפים לכל רוח, וכתב השער הציון (ת"ז סק"ג) שאפילו אם אין העיר מוקפת מחיצות נמי הדין כן, עוד כתב, דהיינו דוקא אם נכנס לתוך העיר ממש, אבל אם רק האלפים שנתנו לו חכמים מסביב היו מובלעין בתוך העיר, אין לו להלוך בתוך העיר אלא עד תשלום מדת אלפים שלו, והוכיח זאת מביאור הגר"א, וכתב, דטעמו פשוט דלא עדיף מתחום ביתו שלא יצא ממנו כלל. [וצ"ע מהא דהתוס' הרא"ש לעיל (מ"ג.) גבי רבן גמליאל שבא

ליה רב נחמן בר יצחק וכו' קשיא קושית התוס' אמאי לא יעשו היקף שני, ותירץ הגאון יעקב דכל מה דמותיב ר"נ בר יצחק לרבא מברייתא לקמיה ותירץ לו כאן לדעת כאן שלא לדעת, היה קודם שנסתפק בדעת רב חסדא.

דף מ"ד ע"א

סז) גמ', אלא ודאי בדלא מלו וכו'. כתב הרשב"א בשם הראב"ד דמהא דאמר לו רב נחמן יכנס. מוכח דהלכה כרבי אליעזר, והבעל המאור (דף ט"ו מדפי הרי"ף) דחה הראיה מהא דאמרינן בדף (מ"ה.) דביצא לדבר מצוה אפילו רבנן מודו שאם יצא ב' אמות חוזר, וכתב דיוצא לאונס נמי מודו רבנן והכא הרי יצא לאונס, והריטב"א כתב דהכא הוה כדבר מצוה, כיון שנחמיה היה אנוס בדבר מצוה שהרי משכתייה שמעתא.

סח) גמ', בדלא מלו גברי, דהיינו שמהיכן דמלו גברי נשאר עו התחום עוד ב' אמות, ולרבי אליעזר מותר ליכנס על ידי ב' אמות אלו לתחומו, והוכיח מכאן הריטב"א דלרבי אליעזר כל היוצא מחוץ לתחום והקיפיהו מחיצות יש לו המחיצות וחוצה להם עוד ב' אמות, והתוס' (לקמן ס: ד"ה כאן) כתבו (וכן נקט החזון איש (סימן ק"ט ס"ק י"ז) מדיליה), דכשיש לו מחיצות אין יכול לצאת מחוץ למחיצות כלל דמחיצות אלו הן הן ד' אמותיו, ואם כן קשה מהכא..

סט) גמ', נפל דופנה. פירש רש"י, דופן סוכה, וכתב הריטב"א דהראיה מדאמרינן לקמיה דמיירי בדופן שלישית, דהיינו שהיא מתרת הסוכה ואם כן על כרחך מיירי בסוכה דמצוה.

ע) רש"י ד"ה דלאו מידי וכו'. דכיון וכו' ואכתי טובא איכא למפרך וכו'. הרשב"א הביא בשם הראב"ד לתרץ דהכא מיירי במחיצה דעלמא ולא דסוכה, והקשה עליו, דהגמ' לקמיה מפרשת דמיירי בדופן שלישית, ואי בדופן בעלמא הא שלישית נמי אינה מתרת, וכתב בשם רבנו נ"רו, דאפשר לומר לדברי הראב"ד דרב נחמן בר יצחק מוקי לה בסוכה דעלמא, ובין ברביעית בין בשלישית חו דינא אית להו, ורבא מוקי לה בסוכה דמצוה והלכך חדא בשלישית וחדא ברביעית, והריטב"א כתב לתרץ קושית רש"י דאין שייך להקשות מהלשון כדי שיאכל וכו' דשמא מיירי במחיצה בעלמא, והא דקתני כדי שיאכל וישתה וישן אורחא דמילתא קתני.

עא) תוס' ד"ה או. ה"נ כי מלו וכו'. הגאון יעקב תירץ קושיתם, דיש לפרש בדמלו גברי עד העיר ממש והעיר מוקפת חומה ולכך נכנס בה, דאז העיר כד' אמותיו ככל היקף מחיצות.

עב) בא"ד, ויש לומר דלא דמי וכו', הריטב"א חילק, דד' אמות הוא גבול שאין שייך להרחיבו, מה שאין כן מחיצות דאפשר להרחיבם עד סוף תחומו, וכן בההיא דנהרדעי (מ"א:) שהוצרך לנקביו ונכנס לתחומו, גם כן אינו מסוים, לכך מבליעים לו כל תחומו בתחום המחיצות.

עג) תוס' ד"ה רבי מאיר. אך מכל מקום קשה וכו'. הריטב"א כתב דכאן חזר בו רש"י וסבירא ליה דמחיצת עראי נמי אסור, שפירש כאן ד"ה אליבא על קושיית הגמ' ותו רבי מאיר אליבא דמאן, דקושיית הגמרא דהיה לרבי מאיר לאסור אף על גב דהמחיצה אינה מכשרת הסוכה משום דהוי עושה אוהל ארעי בתחילה. [והטעם שרש"י חזר בו משום דאמרינן בסוגיין להדיא דאסור לעשות מחיצה של בני אדם לדעת].

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף מד – דף מה

יא אייר – יב אייר התשע"ג

היתה יד הגוים תקיפה, והיו מפחדים לשבות במקום שהצילו בו הרי אלו חוזרין בשבת למקומן ובכלי זינן. דדוקא בנצחו אומות העולם קאמר רב שחוזרין בכלי זינן, אמנם ברמב"ם (פ"ב הכ"ג) כתב, וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת, כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא. חזינן דסתם, ומשמע דבכל גוני מותרין לחזור בכלי זיין, וצ"ע.

פז) רש"י ד"ה והא, כיון דב' אמותיו דבוקות וכו'. מבואר דרש"י סבירא ליה דלמאן דאמר הבלעת תחומין מילתא היא, גם דבבוקות יכנס, אמנם הרשב"א כתב דבדבוקות לא יכנס אלא במובלעות, [ואמנם המהרש"א דייק מרש"י לעיל (מד: ד"ה ומה) דרש"י סובר כהרשב"א].

פח) תוס' ד"ה אי וכו', וא"ת וכו' ויש לומר וכו', והרשב"א כתב תירוץ אחר, דיש כאן ייתור בפסוק, דכתיב והמה שוטים וכו', ובא הפסוק ללמדנו דאף שבא רק על עסקי ממון מחללין על זה שבת.

פט) בא"ד, מדקאמר נלחמים, והקשה המהרש"א אמאי הביאה הגמ' פסוק דוישאל דוד, הרי הלימוד מקרא קמא דנלחמים בקעילה, ותירץ, דרבי דוסתאי דמן בירי הוה פשיטא ליה, משום שלא נשאל דוד אי שרי אי אסור, אלא אי מצלח אי לאו כדמסיק בגמ', ומוכח דדוד הוה פשיטא ליה דשרי.

צ) גמ', רבי יהודה אומר יכנס, רש"י פירש שהיה בתוך אלפים אמה לעיר, ורבינו חננאל פירש שהיה רחוק ד' אלפים אמה מן העיר ומכל מקום יכנס, משום שאם היה יודע שהעיר בתוך ד' אלפים אמה ודאי היה קונה שבייתה אחר ב' אלפים אמה, לכך הוי עכשיו כאילו קנה שבייתה, ועיין ברי"ף (יב: מדפי הרי"ף) שדחה פירוש זה.

צא) גמ', שם. השולחן ערוך (סימן ת' ס"א) פסק דהיינו דוקא בשהיה בדעתו ליכנס לעיר זו, אבל אם לא היה בדעתו כלל ליכנס לעיר זו קנה שבייתה במקומו.

צב) גמ', שם. כתב הרשב"א בשם הראב"ד דהיינו דוקא אם לא הוציא בפיו שרוצה לקנות שבייתה במקומו, אבל אם אמר בפירוש דשביתתו במקומו אין לו אלא אלפים אמה ממקומו, אמנם רבינו יהונתן כתב, דאף אם אמר בפירוש מכל מקום קונה שבייתה בעיר.

צג) גמ', שאם בירר לו וכו', המאירי פירש שבירר באמירה, וברבינו יהונתן משמע דבעינן דוקא שיתחיל להלך.

צד) מתניתין, היו שנים וכו', רש"י (בעמוד ב') בד"ה ובלבד פירש לענין הוצאת חפץ מחוץ לד' אמות שקנה שם שבייתה, דשוינהו רבנן כרשות היחיד, והמשנה ברורה (שמט סקי"ד ושער הציון סקט"ו), ביאר ברמב"ם (פ"ב ה"ז) דהיינו לענין דינא דאסור מעביר ד' אמות ברשות הרבים, שכתב בהלכה ט"ו, דכל אדם יש לו ברשות הרבים ד' אמות לטלטל שם, ועל זה אמרה המשנה דאסור להוציא החפץ מחוץ לד' אמותיו, ופירש המשנה ברורה דמיירי שהיה החפץ מונח בתחילת ד' אמותיו, ואמרינן דאסור לו להוציאו מחוץ לד' אמותיו, אבל החזון איש (ק"ב י"א) פירש בדעת הרמב"ם, דאסור מדרבנן להוציא חפץ ברשות הרבים מחוץ לד' אמותיו, אף באופן שלא היה ממקום הנחת החפץ ד' אמות. (ועיין לקמן אות קג).

דף מ"ה ע"ב

צה) רש"י ד"ה ובלבד, שלא וכו' דחפציו כרגליו וכו' דכל ד' אמות דכל חד וכו'. המהרש"ל פירש דצריכי הני ב' טעמים, דאם היה טעם

בספינה, פירש דכיון שלא קנה שבייתה בספינה וירד מהספינה סמוך לעיר, קונה תחום העיר, וחזינן אף בקונה שבייתה בשבת סמוך לעיר מהני לדונו כאנשי העיר. ויש ליישב דהתם היינו משום דקונה שביצה לפי אומדן דעתו שהיה לקנות בעיר, מה שאין כן הכא, שרבנן שהקנו לו השבייתה, ולא היה לו אומדן דעת. (י.פ.).

פ) גמ', מהו דתימא הואיל ועקר עקר. פירש רש"י דהוה אמינא להקל, וליתן לו תחום חדש במקומו, אבל רבינו חננאל פירש דהוה אמינא להחמיר שיפסיד תחום ביתו.

פא) גמ', כאילו לא יצא מתחומו, השער הציון (ת"ז סק"ד) הביא שהגאון יעקב כתב, שאין כופין אותו לחזור לתחומו אלא אם חזר כאילו לא יצא, אבל מהאלויה רבה משמע דכופין אותו לחזור.

פב) גמ', אמר ליה ולא שני לך וכו'. פירש רש"י דבמערה חדא שבייתה היא. והרשב"א הביא בשם הראב"ד שפירש דגגה של מערה נידון כתחתיתה והרי הוא כאילו למטה דמחיצות עולות עד לרקיע, והקשה עליו דבגמ' משמע דאם יש בגגה ד' אלפים אינו מהלך אותם נדהרשב"א סבירא ליה דבעינן דוקא מובלע ואם יש ד' אלפים אינו מובלע אלא התחומין נושקין], ועיין במאירי (בבית הבחירה) שהסכים להראב"ד באופן שיש דיוורין במערה, דבכה"ג נידון כבית שגגו כתחתיתו, עוד כתב דכל דין הגמ' הוא דוקא בשבת במערה ממש אבל אם הניח בה עירוב אין לו את כל המערה אלא אלפיים ממקום עירובו לכל רוח.

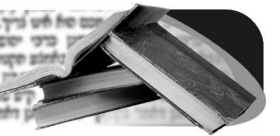
פג) תוס' ד"ה כל, התירו סופן משום תחילתן, משמע מדבריהם דטעם ההיתר לחזור למקומו, דהתירו סופן משום תחילתן, וקשה דבגמ' אמרינן דכונת המשנה שהתירו לחזור עם כלי זינן, ואם כן איך אפשר דהתירו משום תחילתן לטלטל כלי זינן ברשות הרבים שהוא מדאורייתא, (וכעין זה הקשה בהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ), ובראש השנה (כ"ג:) ד"ה שיהו הקשו קושייתם זו על הדין שנותנין להם ממקומם אלפים לכל רוח, אבל לתוס' דהכא קשה, ועיין ברמב"ם (פ"ב הכ"ג) שפירש כתוס' דטעם ההיתר לחזור בכלי זינן, משום דהתירו סופן משום תחילתן, ובלחם משנה (פ"ו ממלכים הי"ג) הקשה דבגמ' משמע דטעם ההיתר משום פיקוח נפש.

דף מ"ה ע"א

פד) גמ', מאי לאו ר"א לטעמיה. פירש הרשב"א דאי לאו דלטעמיה לא קשה מידי, דיש לפרש סברת רבי אליעזר דעד שתים לא קניס ליה, ומוסיף הריטב"א שהוכחת הגמ' שאין טעמו של רבי אליעזר משום דלא קניס בשתים, שהרי סבר רבי אליעזר והוא באמצען, ואם כן שתי אמות חשיבי וצריך לקנסו, ואם אין רבי אליעזר קונסו מוכח דטעמו משום הבלעת תחומין.

פה) גמ', אלמא הבלעת תחומין מילתא היא. הקשה הר"ן, ללישנא בתרא דרש"י, דלרב שימי בר חייא יש לו ב' התחומין, אם כן תיקשי לרב שימי בר חייא נמי, דהא לרבי אליעזר ודאי אחר שנכנס הפסיד ד' אמות שחוץ לאלפים, ותירץ דשאני הכא שאינם מובלעות אלא דבוקות וסמיכות תחומין אינו מתיר אלא ליכנס.

פו) גמ', שחוזרין בכלי זיין למקומן. הגאון יעקב דייק מהרא"ש (סימן ה') דרב מיירי אפילו בנצחו ישראל, וכן כתב המשנה ברורה (ת"ז סק"י) בשם הב"ח והאלויה רבה, והגאון יעקב דייק מהרמב"ם (פכ"ז הי"ז) שכתב, וכל היוצאין להציל נפשות ישראל מיד גוים וכו' ואם

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף מה – דף מז

יב אייר – יג אייר התשע"ג

באות הקודמת) דכרגלי העיר היינו הממלא הראשון ניחא בפשיטות, דאי הוה תני כרגלי העיר הוה דין אחר דהיינו שאם הממלא עירב לצד אחד אין להמים אלא ד' אלפים לצד אחד, והוסיף, דהיינו דוקא אם הממלא מאנשי העיר, אבל אם אינו מאנשי העיר ועירב אחד מאנשי העיר למזרח, אין להמים אלפים למערב כלל, ואם עירב אחד מאנשי העיר למזרח ואחר עירב למערב הרי זה הממלא לא יזיזם ממקומם כלל.

קב) תוס', ד"ה להודיעך וכו'. וא"ת וכו' וכח דהיתרא עדיף, פירש המהרש"א דסבירא להו לתוס' בהוה אמנא, דרבי יוחנן בן נורי מיקל אף בכלים, דהיינו שמיקל להזוכה השני שיכול להוליכן לכל רוח, מה שאין כן לרבנן שהם כרגלי הממלא הראשון, ואם עירב למזרח אין יכול הזוכה השני להוליכם למערב.

קג) תוס' ד"ה ביום טוב וכו', פירש כאותו שיזכה בהן ראשון. אבל **רש"י ביצה (ל"ט).** ד"ה הרי, פירש דאין להם שום שביתה אלא כל אדם מוליכן כרגליו, ופירש הטעם, דבכה"ג לא שייך ברירה, משום דבין השמשות לא היה יכול לקנות שביתה, והרשב"א כתב **דהראב"ד** פירש הטעם, דמימיו לא עדיפי מגופו, דכמו גופו שהיה במצב שאין יכול לקנות שביתה בין השמשות כגון ישן, שוב אין קונה שביתה בשבת, אבל בור של הפקר היה ראוי לקנות בין השמשות לכך יכול לקנות שביתה בשבת, כאדם שהיה בין השמשות למעלה מעשרה.

קד) תוס' ד"ה ליקנו וכו', בסוה"ד ולכך כשבאו בתוך עשרה וכו'. הקשה המהרש"ל איך שייך לקנות שביתה בשבת, הא אמרינן בגשמים היורדים ביום טוב דלא קנו שביתה, ותירץ דבאמת שייך לקנות שביתה בשבת ויום טוב אלא שהוא שביתה קלה, לפיכך בגשמים שעמדו לצורך אדם בין השמשות, אמרינן כשזוכה בהם בשבת, עדיפא שביתה דאדם משביתה שקנו המים בשבת, כיון שהמים עמדו כבר בבין השמשות לצורך אדם זה שקנאן, עוד כתב, דזו היא סברתו דמאן דאמר חפצי הפקר אין קונין שביתה, דעדיפא קניית שביתה דאדם משביתה דידיהו משום דעומדין לצורך האדם.

דף מ"ו ע"א

קה) גמ', אלא מיא בעיבא מינד נידא. הקשה הרשב"א דאמרינן **לעיל (מ"ג).** גבי רבן גמליאל שהיה בספינה, דאם יש תחומין למעלה מעשרה ניחא דלא היו יכולים לירד, כיון שקנו שביתה בים ועכשיו הם עומדים חוץ לתחומן, והקשה הרשב"א הא מכל מקום כיון דהספינה מהלכת כל שעה לא קנו שביתה, כדאמרינן הכא במיא דניידי שלא קנו שביתה, ותירץ דהתם מיירי בגוונא שהספינה עמדה שעה אחת, וכתב הביאור הלכה (ת"ד ד"ה ממקום) דמסתימת הפוסקים לא משמע כן, ורצה לחלק, דספינה מינח נייחא ומיא הוא דקא ממטו לה ולא מיקרי מהלכת, ובעבודת הקודש (ש"ה קע"ג) כתב, שאין דנין לאדם מן הנכסים ובין עומד בין מהלך קנה גופו שביתה, והר"ן (שם) תירץ, דאם היו תחומין למעלה מעשרה, אף אם לא היו קונים שביתה כיון שמהלכת היא, מכל מקום לא היו יכולים לירד, דכיון שהיו במקום שיכולים לקנות שביתה ולא קנו, שוב אינם יכולים לקנות שביתה בשבת, והוה להו כישן לרבנן שאין קונה שביתה בשבת.

קו) תוס' ד"ה נהרות, פירש הקונטרס אפילו וכו'. מבואר בתוס'

דשביתת כלים בלבד עדיין היה מותר להכניס כלים מחוץ לד' אמותיו לתוך ד' אמותיו, ואי מטעם דד' אמותיו כרשות היחיד, הוה אמינא דוהו דוקא לגבי האדם ולא לגבי הכלים, לכך בעי דינא דשביתת כלים, דלכך ד' אמותיו כרשות היחיד גם לגבי כליו. נוקשה דאכתי נימא דאף דהוי רשות היחיד גם לגבי כליו היינו דווקא כשהם בתוך ד' אמותיו דקנו גם הם שביתת ד' אמותיו, וצריך לומר דסבירא ליה לרש"י דאף בשכליו מחוץ לד' אמותיו מכל מקום קנו שביתת ד' אמותיו לכך הוה ד' אמותיו כרשות היחיד אף לגבי כליו. י.פ.].

צו) גמ', הואיל וניעור קנה. פירש המאירי שאין בו תורת הפקר כל כך, לכך קונה שביתה אף בישן מפני שעשה ישן כניעור.

צז) גמ', ביו"ט הרי הן כרגלי כל אדם. וברש"י פירש משום שלא היתה להם שביתה בין השמשות, והקשה הרשב"א דמכל מקום ליקנו שביתה ביו"ט, כדאמרינן **לעיל (מ"ג).** גבי רבן גמליאל, דאי אין תחומין למעלה מעשרה היו קונים שביתה בשבת כשבאו לתוך עשרה, ותירץ דהא דאמרינן דבהיה למעלה מעשרה שקונה שביתה בשבת, הינו דווקא באדם שהולך אחר דעת עצמו, אבל מים וכלים שאינם לדעתם אין יכולים לקנות שביתה ביום טוב.

צח) גמ'. כרגלי הממלא. פירש רש"י כרגלי הממלא הראשון, שאף אם נתנן לאחרים אין יכולים להוליכן אלא כרגליו, ובביצה (ל"ט). פירש רש"י ד"ה כרגלי, הטעם, משום דסבר יש ברירה להחמיר והוברר הדבר שהוא של זה שמילא הראשון, והרשב"א פירש בשם הראב"ד דכרגלי הממלא היינו כל זמן שהוא הבעלים, אבל אם הקנה את המים לאחר יהיו כרגלי השני, והקשה ממה נפשך, דאי סבירא ליה להראב"ד דאין קונה שביתה כלל ביו"ט, גם כשהם ברשות הראשון ויכולו להוליכם חוץ לתחומן, ואי סבירא ליה שקנו שביתה ביום טוב איך תיבטל אותה שביתה כשהקנה המים להשני, ותירץ בשם הראב"ד, דבאמת לא קנו המים שביתה כלל ביום טוב, רק כיון שזכה בהם הכניסום בכלל נכסיו להיות כרגליו, ואם הקנה המים לאחר הכניסום בכלל נכסיו השני להיות כרגליו.

צט) גמ', קשוין אהרדי. הקשה הרש"ש אמאי לא אמרינן דהכא נמי מיירי בסמוך לעיר, ולכך יש להם אלפים לכל רוח, ותירץ דאם כן היה לברייתא לומר דהרי הן כאנשי העיר (כברייתא דלעיל), עוד תירץ דהיה לברייתא לומר הדין בגוונא דאין סמוכה לעיר, ולומר דהרי הוא כרגלי הממלא.

ק) רש"י ד"ה כרגלי אותה העיר, אלפים לכל רוח. דהיינו דסבר דאם מילא אחד מאותה עיר, אין יכול להוליכם כרגליו, אלא כרגלי העיר דהיינו אלפים לכל רוח, אבל הרשב"א כתב דכיון דקיימא לן דיש ברירה בדרבנן, הכי נמי אמרינן דזה שמילא הוברר הדבר דשלו הם וקנו שביתה כרגליו. (ועיין באות קא)

קא) רש"י ד"ה יש להן, משמע וכו' דהיינו נמי אלפים לכל רוח, רש"י לשיטתו (עיין באות הקודמת) דכרגלי העיר היינו אלפיים לכל רוח, ואם כן פירש קושית רבי יוסף, דבין אם יאמר כרגלי העיר ובין אם יאמר אלפים לכל רוח בתרווייהו הוה חד דינא דיש להם אלפים לכל רוח, והיה לו לכתוב לשון דכרגלי העיר, והרשב"א כתב דאף לשיטת רש"י עדיין יש לחלק בין הלשונות, דכשאומר אלפים לכל רוח היינו ממקום שהיו בין השמשות, אבל כרגלי העיר היינו אלפים לכל רוח מסוף העיר, עוד כתב הרשב"א דלפי מה שפירש לעיל (עיין

הדרך היומית

מסכת עירובין דף מו

יג אייר התשע"ג

הרא"ש דכונתם להוכיח מרש"י שחזר בו ממה שכתב בביצה דכרגלי הממלא וכרגלי כל אדם אינו בענין אחד, שהרי כתב כאן שהראיה לסברא דמינך ניידי משום דמיירי כאן בבור של יחיד, ולפי דבריו בביצה בלאו הכי מוכח דסברת הברייתא משום דניידי, דאי לאו הכי, אפילו אי מיירי בבור של רבים לימא כרגלי הממלא.

קז) גמ', הלכה כדברי המיקל בעירוב. הרא"ש בפרק ב' (סימן ד') כתב בשם רבינו מאיר, דהיינו דוקא בפלוגתא דתנאי ולא דאמוראי, ודוקא בעירוב הלכה כמקיל ולא במחיצות, ורבינו חננאל פליג דאף בדאמוראי הלכה כדברי המיקל, ואף במחיצות. (ועיין באות קלד).

קח) גמ', קמ"ל הלכה כדברי המיקל. פירש רש"י דבאדם הלכה כרבי יוחנן בן נורי, כיון דנייעור קנה ישן נמי קנה, והקשה הרמב"ן, דאם כן הרי ריב"ל דעה שלישית, דרבי יוחנן בן נורי משום [דס"ל] חפצי הפקר קונין שבייתה מיקל באדם ומחמיר בכלים, ורבנן משום דאין קונין שבייתה מחמירין באדם ומקילין בכלים, ותרווייהו ס"ל דלא אמרינן הואיל, ורבי יהושע בן לוי סבר חפצי הפקר אין קונין שבייתה כרבנן, ואדם מותר משום הואיל, וליכא בתנאי מאן דסבר כותיה, ועוד אי הכי היכי אקשינן ולימא הלכה כדברי המיקל בעירוב בלחוד, דאי מההיא הוה אמינא טעמא דרבי יוחנן בן נורי משום חפצי הפקר הוא ולא מיקל הוא, ותירץ, דודאי טעמא דרבי יוחנן בן נורי משום חפצי הפקר, ורבי יהושע בן לוי משום דמקילינן בעירוב כקולי דמר וכקולי דמר, ותלה בטעמא דהואיל כדי שלא יראה כתרתי דסתרן אהדדי, וכתב דלו נראה, דכי לא עבדינן כתרתי בחד גברא וחד מקום אבל בתרי גברי עבדינן כדפסחים (י'). בבאין לישראל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו דברי הכל טהורין, הילכך בבא לישראל על אדם מקילין כרבי יוחנן בן נורי ובבאין לישראל על כלים מקילין כרבנן.

קט) גמ', אבל יחיד במקום רבים אימא לא. כתב הרשב"א דאחר שאמר רבי יהושע בן לוי דהלכה כרבי יוחנן בן נורי, שוב הדר כללא דהלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו יחיד במקום רבים, והקשה הגאון יעקב מהיכן לגמ' דקא משמע לן רבי יהושע בן לוי דהלכה כרבנן לקולא, וכרבי יוחנן בן נורי לקולא, דילמא הא דאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב היינו דוקא ביחיד במקום יחיד, אבל יחיד במקום רבים הלכה כרבים, והא דאמר הלכה כרבי יוחנן בן נורי היינו משום שכך היתה קבלה בידו. ואם כן הלכה כרבי יוחנן בן נורי בין לקולא ובין לחומרא, ותירץ דלא מסתבר דבכל מקום הלכה כדברי המיקל וכאן יהיה הלכה כרבי יוחנן בן נורי. אפילו להחמיר נגד רבים, ועוד תירץ דכיון דאמר רבי יהושע בן לוי הלכה כדברי המיקל בעירוב, אית לן למימר דהא דאמר הלכה כרבי יוחנן בן נורי לקולא קאמר.

קי) גמ', ומה לי יחיד במקום רבים, הקשה החזון איש (סימן קי"ב ס"ק י') הא אמרינן בע"ז (ז'). דדוקא בשוין אזלינן בתר המיקל בשל סופרים, ופירש דכונת רבא, דאי מיירי בשוין לא איצטריך רבי יהושע בן לוי לאשמועינן דהלכה כדברי המיקל, דהא בכל דברי סופרים אזלינן בתר המיקל, על כרחך דאתא לאשמועינן דבעירוב אף ביחיד במקום רבים הלכה כהמיקל, [וצ"ע שהרי בהמשך הגמ' הקשו מכל מילי דרבנן ומוכח שרבא דיבר בכל מילי דרבנן (י.פ.)], עוד כתב החזון איש דאף דלמסקנת הסוגיא הלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו כנגד רבים, אין הטעם משום דהווי ברבנן ומשום

הכי מקילין, אלא שכן קבעו חכמים בעירוב להקל כיחיד, והיינו דכתב הרא"ש (פ"ב ס"ד) דכלל זה הוא דוקא במחלוקת תנאים, ואפילו למאן דאמר שגם בדאמוראי הלכה כמיקל, מכל מקום במחלוקת הפוסקים אין הלכה כמיקל נגד רבים, כיון שאין זה מטעם קולא בדרבנן, אלא הוי מכללי הש"ס. נוכח יש להוכיח מתוס' ד"ה דאמר, שכתב דהלכה כדברי המיקל באבילות הוא אף ביום ראשון דהוי דאורייתא ומוכח דהוא מכללי הש"ס, אבל יש לעיין שהרי בבכורות (מט.) אמרינן דהלכה כדברי המיקל באבילות אף במקום ספק ומוכח דאינו כלל במחלוקת אלא בכל ספיקות. י.פ. ואפשר לומר שאף בספיקות גבי אבל הוא מכללי הש"ס דוקא באבילות, ולא משום ספיקא דרבנן. ועוד דאפשר דהתם היינו משום ספיקא דרבנן אבל כאן אינו משום כך.]

קיב) גמ', מכדי עירובין דרבנן מה לי וכו'. בפשוטו כונתו להקשות למה הוצרך למימרא דהלכה כרבי יוחנן בן נורי, הקשה הגאון יעקב, לרבא למה הוצרך כלל למימרא הלכה כדברי המיקל בעירוב הרי בכל מילי דרבנן הלכה כמיקל אפילו יחיד במקום רבים, וכתב דבאמת כונת רבא נמי להקשות כן, עוד כתב דשמא אתא רבי יהושע בן לוי לאשמועינן, דבכל מקום בעירוב הלכה כהמיקל דלא איתמר הלכתא בשום מקום בעירוב להחמיר, עוד כתב דקא משמע לן רבי יהושע בן לוי דתחומין דרבנן. [ולדברי החזון איש שהובאו באות קי אתי שפיר].

קיג) גמ', לאחר שנזכר דלאו יחיד פליג עליה. משמע דבכל מקום דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים היינו דוקא לכתחילה, אבל בשעת הדחק סומכין על היחיד, וכתב הש"ך בהנהגת איסור והיתר (ח"מ רמ"ה) דהיינו דוקא בשעת הדחק שיש בו הפסד ממון. עוד כתב הש"ך דהיינו דוקא באיסור דרבנן שהקילו רבנן לסמוך על יחיד במקום הפסד, והחזון איש (שביעית סימן כ"ג ס"ק ג') חולק דלעולם אין להקל כיחיד ואף בשעת הדחק, והא דאמרינן בסוגיא דבשעת הדחק סומכין היינו דוקא באופן שמטרו לו רבותיו שהדבר בספק.

קיג) תוס' ד"ה דאמר, ונראה אפילו ביום ראשון וכו'. כתב המהרש"א דלפי זה אין ראייה משמואל דבכל מילי דרבנן אין הלכה כיחיד במקום רבים, דהתם שמא הוצרך לאשמועינן דאפילו בדאורייתא הלכה כדברי המיקל באבל, אלא דהגמ' מייתי ראייה מרבי יוחנן שהוצרך לפסוק גבי שמועה רחוקה כרבי עקיבא דהתם הא הוי דרבנן.

קיד) תוס' שם, והא דאמרינן בכתובות וכו', והרא"ש בכתובות (פ"א סימן ה') תירץ בשם הרמ"ה, דיום א' של שמחת חתן נמי הוי דאורייתא לכך דחיא אבילות, עוד תירץ דאין כונת ההלכות גדולות דאבילות יום א' הוי דאורייתא, אלא שיש לו סמך מן התורה, וכיון דיו"ט אחרון אינו אלא מנהג דחינן יו"ט אחרון מקמי אבילות.

דף מ"ו ע"ב

קטו) גמ', רב פפא אמר איצטריך, פירש היעב"ץ דאמר כן לרווחא דמילתא, דהרי רב פפא פליג על רבא וסבירא ליה דברבנן נמי הלכה כרבים.

קטז) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ה מיו"ט הי"ד) כתב דבור של עולי בבל כרגלי הממלא, והשיג עליו הראב"ד דהיינו דווקא לרבנן, ואנן הא קיימא לן כרבי יוחנן בן נורי דחפצי הפקר קונין שבייתה, והקשה

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף מז - דף מו

יג אייר - יד אייר התשע"ג

דף מ"ז ע"א

קכד) גמ', ומאן פליג עליה רבי יהודה, פירש רש"י דרבי יוסי נמי פליג וחד מתרי נקיט, והגאון יעקב הוסיף, דאתא לאשמועינן דאף רבי יהודה פליג אף דלא אמר כן בהדיא.

קכה) גמ', מכלל דיחידאה פליג עליה, הגאון יעקב (בדף מ"ו:) פירש דכונת הגמ' להקשות על רב משרשיא, איך הוכיח מכאן דליתא להנהו כללי, דילמא רבי יוחנן בעי לאשמועינן דהלכה כרבי יוסי אף במקום רבים, ולכך אמרינן דהכא נמי אינם רבים אלא יחידאה פליג עליה, (וכן משמע בתוס' ביבמות מ"ב: ד"ה הלכה).

קכו) גמ', למה לי והא אמרת רבי מאיר ורבי יוסי וכו'. הקשה הרשב"א הא ביבמות (מ"ב:) הקשתה הגמ' ארבי יוחנן, דאיך פסק כרבי יוסי נגד סתם משנה, ומשנינן דסתם ואחר כך מחלוקת היא, ואם כן טובא איצטריך לרבי יוחנן לאשמועינן שאין פוסקין כסתם, ותירץ דאין הכי נמי, אלא חד מתרי טעמי נקט.

קכז) רש"י ד"ה לשבות אצל בתו, מאמש וכו'. הביאור הלכה (שע"א ד"ה שהניח) הביא מהמגן אברהם, דדין זה הוא גם בהלך בשבת מביתו לשבות במקום אחר, דשוב אינו אוסר, והוכיח מהא דפסקינן (שם ס"ד) באחד ששכח לערב ומת, ועדיין לא בא היורש דאינו אוסר, וכתב דרש"י דידן פליג וסבר דדווקא בהלך בערב שבת הדין כן, וכתב בשם הבית מאיר דלא דמי להיכא דמת, דכיון שהלך באמצע היום לא אמרינן שהסיח דעתו מדירתו, ועוד הביא לחלק בשם הגאון יעקב, דשאני הכא שכבר קנה שביתה בתחילת שבת, ושוב לא נעקרת שביתתו, מה שאין כן במת דלא שייך ביה שביתה.

קכח) רש"י ד"ה כלהנשים יתארסו, אתנא וכו' ואדרבי יהודה פליג וכו', התוס' ביבמות (מ"ב: ד"ה ורבי הקשה, דאם כן קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי, דהוא מתיר בברייתא ברדופה לינשא מיד וכ"ש בארוסה, לכך פירש כרש"י התם (מ"א.) ד"ה כל, שכתב דרבי יוסי סבירא ליה כרבי יהודה דשרי ארוסות לינשא], ולא פליג עליה אלא באלמנה מפני האיבול.

קכט) רש"י ד"ה ליריד. שוק וכו' מפני שממעטין. אבל הריטב"א פירש דבריים אלו צריכים לו לתשמיש ביתו ואינם נמצאים לו אלא ביריד והוה ליה כדבר האבד.

דף מ"ז ע"ב

קל) גמ', דהא רב לית ליה הני כללי. כתב הרשב"א דמכל מקום אגן קיימא לן כהני כללי, משום דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, ומכל מקום בכל הני דלעיל דפסק רב כרבי שמעון במקום רבי יהודה קיימא לן כרבי שמעון דהיכא דאיתמר איתמר. והריטב"א הוסיף דהלכה כדברי המיקל [ומשמע דאפילו רבי שמעון נגד רבי יהודה].

קלא) גמ', השואל כלי מן הנכרי ביו"ט, כתב הרשב"א דמהכא שמעינן דמסתמא לא חיישינן שמא מחוץ לעיר לנו, ואף למאן דאמר בשבת (קנ"ו ע"א) דחיישינן שמא באו ממקום רחוק, היינו דווקא בגוונא דידוע שבאו ממקום רחוק אלא דלא ידעינן אם הביאו כבר בערב שבת, אלא שלנו חוץ לחומה (במקום קרוב), או שבאו בשבת מרחוק. אבל הכא דאפשר שבאו ממקום קרוב לא חיישינן שבא ממרחק כיון דהם מצויין בעיר והוסיף הריטב"א שהגוי הוא בן עירו. קלב) גמ', וגוי שהביא לו פירות מחוץ לתחום. פירש הרשב"א,

המגיד משנה דהרי אמרינן בסוגיין דהלכה כדברי שניהם להקל, והגאון יעקב תירץ, דהראב"ד סבירא ליה כרב פפא כאן, וסבירא ליה נמי דהלכה כדברי המיקל דוקא בעירווי חצירות, ומה שאמר רבי יהושע בן לוי דהלכה כרבי יוחנן בן נורי הווי מילתא אחריתא, שכן קיבל מרבותיו ואם כן הווי נמי לחומרא. נולפי זה יש לומר כן גם בתירוצו של רבי זירא, דבאמת הלכה כרבים, ודווקא כאן קיבל מרבותיו דהלכה כרבי יוחנן בן נורי, ולפי זה אתי שפיר מה שכתב הרשב"א בשם הראב"ד (מ"ז:) ד"ה מאי, דהלכה כרבים אף בעירוב. וכן כתב בביאור הגר"א (שצ"א ה') שדעת הרי"ף והרמב"ם לפסוק כרבים אף בעירוב, ודווקא כאן הלכה כרבי יוחנן בן נורי. (י.פ.)

קיז) גמ', הני מילי בשיירי עירוב כתב הריטב"א דאין הכונה דווקא בשיירי עירוב ממש, דמשום הא בלחוד לא עביד רבי יהושע בן לוי כללא, אלא כל הלכות שהם בסוף עירוב, או בסוף תחומין דהיינו בתר דאיתחזק, קרי שיירי עירוב.

קיח) גמ', כלשון הזה אמר רבי יעקב בר אידי. פירש רש"י כי האי דאמר כרבי יעקב ורבי זריקא, אבל ברבינו חננאל משמע, דקאי אדלקמיה שאמר בשם רבי יוחנן, רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה וכו', וכן משמע בתוס' ד"ה כרבי.

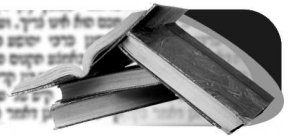
קיט) גמ', אילימא מהא דתנן וכו'. הקשה הרשב"א הא התם הוי בעירווינן ושאני התם דהלכה כדברי המיקל בעירוב, ותירץ דאין הכי נמי, אלא דעדיף ליה לתרץ דהיכא דאיתמר איתמר, שאם תמצא בעלמא דאמר כרבי שמעון תדע דהיכא דאיתמר איתמר, והריטב"א תירץ, דודאי לאו מהאי טעמא פסק כרבי שמעון, דאם כן לישתוק מיניה ואנן ידעינן שהלכה כדברי המיקל בעירוב, (אמנם הביא דרש"י (מט. ד"ה ה"ג) כתב, דהטעם שפסק כרבי שמעון משום דהלכה כדברי המיקל), והרש"ש כתב דהרא"ש (פ"ב ס"ד) כתב, דבמקום שיש כלל לא אמרינן הלכה כהמיקל, והביא שכן כתבו התוס' לקמן (ס"ה:) ד"ה איקלעו דהני כללי דרבי יוחנן הוו אפילו בעירווינן.

קכ) רש"י ד"ה ולא אמרו וכו', שלא לשכח וכו'. הקשה המהרש"א מה איכפת לן שתשתכח תורת עירוב כיון שאין לו שום עיקר, ודוחק לומר דהכונה שמחמת זה תשתכח תורת עירוב תחומין דמה ענין עירוב חצירות לעירוב תחומין, ותירץ דודאי עירוב חצירות משום איסור דרשויות נגעו בה, אלא דדין זה דבעינן שיעור ב' סעודות אינו אלא כדי שלא תשתכח בעירווי תחומין דין זה דבעינן ב' סעודות.

קכא) תוס' ד"ה ואין, וי"ל וכו' דאפילו ידעינן וכו', כתב המחנה אפרים (זכיה ומתנה סימן ו') דהרא"ש (פ"ז סי"ג) פליג, וסבירא ליה שאם גילה דעתו דניחא ליה בעירוב מערבין עליו.

קכב) בא"ד, אע"ג דאיכא קצת נמי חובה. הקשה הגאון יעקב דאף במקום דאיכא חובה הא אין הטעם משום דעירווי חצירות קילי, אלא דכייפינן ליה משום דאסר אבני מבוי, וכתב לפרש דברי רב פפא, דאי הוה אמר הלכה כדברי המיקל הוה אמינא דכונתו דוקא בהך פלוגתא דמערבין עירוב תחומין שלא בפניו, ומשום דזכין לאדם שלא בפניו.

קכג) תוס' ד"ה רבי אסי וכו'. וקשה וכו' כיון דלא איתמר וכו'. הגאון יעקב תירץ דרש"י פירש בד"ה מטין דמאן דאמר מטין ונראין, לא קאי ארבי עקיבא ורבי, אלא ארבי יוסי, דמשום הכי אי לא איתמר נראין הוה מהדרינן עובדא, כיון דיחיד ורבים הלכה כרבים.

הדרגת התורה

מסכת עירובין דף מז - דף מח

יד אייר - טו אייר התשע"ג

קלט בא"ד, שם. והקשה הרשב"א דאם כן, הרי הם כרגלי הממלא ולא כתחום העיר [והוא לשיטתו (בדף מ"ה: ד"ה ושל אותה העיר) דכרגלי העיר היינו כרגלי הממלא, והובא באות ק].

קמ תוס' ד"ה דכולה מברכתא וכו', בריש וכו' משמע דלא חשיב כד' אמות וכו'. **הרא"ש** כתב (סימן י) דראיה לכך מדתנן בראש השנה (כ"ג:): גבי העדים שבאו לירושלים מחוץ לתחום להעיד על קידוש החודש, לא היו זוים ממקומם אף שהיו בתוך העיר.

קמא בא"ד, שם. אבל הרמב"ן לעיל (מ"א:): כתב, דאפילו עיר שאינה מוקפת מחיצות כד' אמות דמיא, והוסיף עוד, שמותר לו לילך אפילו בעיבורה של עיר, אבל אם נתנהו בעיבורה של עיר אסור להלך בעיר, והמגן אברהם (ת"ה סק"ו) הביא בשם ריא"ז, דאפילו נתנהו בעיבורה של עיר מהלך את כל העיר, אמנם הביאור הלכה (ת"ה ד"ה מוקפת) כתב דדעת הריא"ז כהרמב"ן.

קמב תוס' ד"ה חרם, אבל לרבי יוחנן וכו'. **הריטב"א** פירש בשם הר"מ בר שניאור, דכל דבר שהוא בר שביטה והוא בתוך תחום העיר, העיר מושכתו לשביטתה, והתוס' הרא"ש משמע דהטעם משום שבאמת דעת בני העיר עליהם קצת, ומהני על כל פנים לדבר שהוא בר שביטה שיהיה כתחום העיר.

קמג בא"ד, דאם כן אמאי נקט וכו', הקשה המהרש"א לדבריהם נמי אכתי תינקוט הברייתא שהיה בתוך תחום עיר אחת, וצריך מחיצה להפסיק בין המים שבתוך התחום שיש להם תחום העיר, למים שחוץ לתחום שקנו במקומן, והחזון איש (סימן פ', לדף מז:): **ורבי אלעזר משה הורוויץ** תירבי דתוס' סברי דהברייתא מיירי שהיו המים מובלעים בין התחומין, וצריך מחיצה דלא ליערב מיא ששייכים לב' העיירות. [ועיין במשנה ברורה (ת"ב סק"ג) שכתב דבכהאי גוונא אמרינן ברירה, ודין המים כרגלי הממלא, ואפשר דדבריו דווקא לרבנן].

קמד בא"ד, לא תועיל להכניסם לעיר, הקשה החזון איש (סימן פ' לדף מז:): הא כיון שעשה מחיצה שוב דעת בני העיר עליהם, ואם כן יכול להכניסם לכל העיר, ותירץ דכוונתם לאפוקי מלומר דאיירי ברחוק מהעיר, דבכה"ג אין דעת בני העיר עליהם כמו שכתבו לעיל (ד"ה כלים).

דף מ"ח ע"א

קמה גמ', אילימא משום דתני לה כרבי יוחנן בן נורי. מוכח דהאי דינא לרבי יוחנן בן נורי דווקא, אבל למאי דפסקינן כרבנן, שוב אין צריך מחיצה (וכמו שפירשו תוס' ד"ה חרם), אבל הרי"ף והרא"ש (סימן י"א) העתיקו דין חרם אף שפסקו כרבנן, ופירש המגן אברהם (ת"ב סק"א) דכל מה שאמרה הגמ' כן, היינו בהווה אמינא, אבל במסקנא הווי נמי לרבנן, וכן כתב תוס' רי"ד, ובביאור הגר"א כתב, דהרי"ף והרא"ש לא גרסו דברים אלו בגמ'.

קמו גמ', קל הוא שהקילו וכו'. פירש הרשב"א מפני שהוא מצוי תדיר וצריך, עוד פירש בשם הראב"ד, דהקילו במים מפני שהן למעלה מעשרה ולא קנו שביטה, והקשה עליו דהא בהדיא אמרינן לעיל (מ"ה:): דמים קנו שביטה באוקיינוס.

קמוז גמ', כרבעא מיניה וכו'. הקשה הרשב"א אמאי הביא הא דרב ושבק למתניתין דלקמן (פ"ו). גבי בור שבין ב' חצירות שעושה לו מחיצה ומתיר (דאין אוסרין זה על זה).

דמיירי שלא הובא בשבילו, דאם הובא בשבילו אף במקומם אסורין לו באכילה. והריטב"א כתב דאסורין לו גם בטלטול.

קלג גמ', ורב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן וכו'. הרמב"ם (פט"ו הי"ג) כתב דחפצי גוי קונים שביטה במקומן, וכן כתב בשולחן ערוך (ת"א ס"א), ודייק הביאור הלכה (ד"ה קונין) דסבירא להו, דהחפצים קונין שביטה בעצמן ולא כרגלי הגוי [ונפקא מינה כשהגוי במקום רחוק דמכל מקום יש להם אלפים], ודחה דיוקו, דאפשר דמה דנקט הרמב"ם במקומן משום דמיירי כשהגוי בעיר, והביא מהגאון יעקב דסבירא ליה דהכלים כרגלי העכו"ם גזירה אטו ישראל.

קלד גמ', והא שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן, הרא"ש (פ"ב אות ד') הוכיח מכאן דבמקום שיש כלל אין הולכים אחר המיקל בעירוב, והרשב"א כתב דרש"י פליג דהא כתב לקמן (מט.) ד"ה עירבה, דשמואל פסק כרבי שמעון נגד חכמים משום דהלכה כדברי המיקל, ואף דיש כלל דרבי שמעון וחכמים הלכה כחכמים. וכתב בשם הראב"ד, דבמחלוקת אמוראים אין הולכים אחר המיקל, ופירש הרשב"א טעמו, משום דרבי יהושע בן לוי דקאמר האי כללא דהלך אחר המיקל בעירוב, לא ידע מחלוקת האמוראים שאחריו [עיין לעיל אות קז ואות קין].

קלה תוס' ד"ה והכלים והאוצרות וכו', ומ"מ בני שביטה הן וכו'. הקשה בחידושי רבינו עקיבא איגר דבמשנה דביצה (ל"ט:): איתא, דמי שהיו פירותיו בעיר אחרת לא יביאו לו הפירות ביו"ט, וביאר הרמב"ם (פ"ה מיו"ט הי"ג) דהטעם משום דפירותיו כמוהו, ומוכח דאף כשהוא חוץ לתחום פירותיו כמוהו, ובאבן העזר כתב, דמתניתין דביצה כרבנן, ותוס' כתבו אליבא דרבי יוחנן בן נורי, וכתב רבי אלעזר משה הורוויץ דלפי ביאור הרמב"ם דאף כשפירותיו חוץ לתחומו הווי כרגליו ואסור להזיזם ממקומם, יש ליישב בפשיטות מה שכתוב בברייתא ששבתו בתוך התחום, דאם הם מחוץ לתחום אסור להזיזם ממקומם.

קלו בא"ד, מה לי תוך התחום וכו'. והרשב"א תירץ דעת רש"י, לפי מה שפירשו התוס' בדעתו, דמיירי שהבעלים היו מחוץ לתחום הכלים דקנו הכלים שביטה בעצמן, והווי דוקא אם היו הפירות בתחום העיר, דדעת הבעלים שיקנו כאנשי העיר, אבל אם היו מחוץ לתחום העיר לא קנו שביטה, והוכיח כן מרבנן דר"י בן נורי דישן לא קנה שביטה, ומכל מקום אם היה סמוך לעיר קנה שביטה העיר, והמאירי והגאון יעקב לעיל (מה.) דייקו כן מדתנן, מי שישן בדרך דמשמע דבעיר קנה שביטה, עוד אפשר לפרש דהרשב"א גרס בדף מ"ה. במשנה ראשונה כהשאלתנות (שהובא במסורת הש"ס שם) מי שישן בדרך ועמד וראה וכו' דאמרינן שקנה שביטת העיר. והריטב"א רצה לבאר, דמיירי בשל נכרי, ולפיכך בתוך התחום הרי הן כתחום העיר, ודחה הדברים משום דכלי נכרי שביטתן במקומן ואפילו שבתו בתוך תחום העיר. [ועיין לעיל אות קלג].

קלז בא"ד, דהתם אנשי העיר דעתם עליהם וכו', הריטב"א כתב טעם נוסף, דהתם הם ראויים לכל העיר, מה שאין כן הכא, דאינם ראויים אלא לאחד, וכל חד וחד אמר שמא יקדימני חברי לזכות בהם.

קלח בא"ד, אלא מן העיר. כתב המהרש"א דהיינו דווקא בכלי הפקר, אבל לרש"י דפירש דמיירי בכלי של בעלים, אי אפשר לומר שיהיו הכלים כרגלי העיר [ודלא כהרשב"א שהובא באות קלז].

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף מח

טו אייר התשע"ג

לזה האמצעי יזכירם.

קנו גמ', כגון שנתנה אמצעית וכו'. הקשה החזון איש (פ"ה סק"ח) איך מהני, הא כיון דנתנה אמצעית עירוב בחיצונה, השניה עקרה דירתה מחיצונה הראשונה, ותירץ דעירוב לא מהני למיעקר דירה ואפילו היא דירה שנקבעה על ידי עירוב.

דף מ"ח ע"ב

קנו גמ', אפילו תימא בית הלל וכו' אבל בשני בתים לא. המשנה ברורה (שעב, כו) הביא מהפרישה דב' חצירות שמערבין ביחד צריך שב' העירובין יהיו בבית אחד, וכמו כן מבואר בריטב"א (לקמן טו: ד"ה אמר אביי, עיין שם). ובחזון איש (פג, ח / פה, ט) הוכיח משמעתין דכשר גם בשני בתים, דהא כשנתנו עירובן באמצעית בשני בתים שרינן לאמצעית בשניהם, ואף על גב דאין העירוב של החיצונה באותו בית שהניחה אמצעית עירוב שלהן, דכיון שהניחו בב' בתים על כרחך דעירוב של אחת מהן הוא בבית חוץ מן הבית שהניחו בו עירובן. וטעמא דמילתא דכיון שעירבה אמצעית לעצמה היא לא חדא וכחבורה אחת, וכעירוב בא אצלן מחצר אחרת אין נפקותא באיזה בית בא עירוב של חצר אחרת. וזוהי סברת המקשה דכיון דלביית הלל שרי אף בב' כלים הכא נמי יהא שי בב' בתים דעל ידי שעירבו בני החצר האמצעית הוו כל בתי האמצעית כחד. [ועיין במשנה ברורה (שסו, לג) שנקט כדעת החכם צבי שאין לערב בשני בתים אפילו כשמוכה לכולם וצ"ע].

קנח גמ', איך שליחותא עבדה. הקשה השפת אמת מאי קשיא הא איכא למימר דמיירי כשנתנה רמזעית עירוב שאין בו כשיעור אלא לאמצעית לבדה כגון שבאמצעית יש ו' דיורין והיה בעירוב ג' גרוגרות.

קנט גמ', גליא דעתיה וכו', החזון איש (פ"ה סק"ח) נסתפק בשלחה החיצונה לאמצעית להדיא לערב על ידה בחיצונה האחרת, דאפשר דכיון דבסתמא לא חשיב שליחות גם כשפירשה בהדיא לא תיקנו שיועיל שליחות משום דאין עירוב בלא פת.

קס תוס' ד"ה אבל, והא דלא מוקי וכו'. החזון איש (צ, יא) כתב לתרץ על פי דבריו [שהובאו באות קנו] דכל שעירבו כל בני אמצעית הוו להו כחד ואם כן יש לומר דסבר רב יהודה דאף דנותנין בב' בתים מתערבין החיצונות בהדדי.

קסא בא"ד, שם. מבואר דרב יהודה לא סבר לה כרב ששת, וכתבו הרשב"א והריטב"א דהראיה מלישנא דאמר רב ששת אפילו תימא וכו', דמשמע דבא להוסיף, ודקדקו עוד מלשון זה דרב ששת אית ליה דרב יהודה, וכתבו הרשב"א והריטב"א דמהבעל המאור משמע איפכא שכתב דהלכה כרבי יהודה להקל משמע דרב ששת פליג אדרבי יהודה ורבי יהודה מודה לרב ששת.

קסב תוס' ד"ה יאמרו, והא דאמרין וכו'. הגאון יעקב כתב ליישב דהתם כיון דפנימית אוסרת על החיצונה הוו להו כחד דיורין וגם דהתם כיון דהחיצונה אסורה אפילו בפני עצמה אם לא תתן עירוב בפנימית הוו דיורין חשובין ואוסרין, מה שאין כן הכא דאפילו בלא עירוב כל חצר מותרת לעצמה. וכן מבואר גם בחידושי המאירי (ד"ה והדר), ועיין שם שהבין בקושית הגמרא דלרב ששת תיהוי כ"ה דיורין וכו' דהיינו על ידי שעירבו שנעשו כחצר אחת ולכך יאסרו, ודלא כהבנת רש"י (ד"ה לרב ששת) דביאר דיאסרו על ידי העירוב.

קמח גמ', שמונה על שמונה איכא בינייהו. כתב הבעל המאור (י"ג ע"א מדפי הרי"ף) דהוא הדין לכל ד' אמות שקונות לו לאדם בכל מקום כולן, ח' על ח' הן והוא באמצען.

קמט גמ', איכא בינייהו ארבע אמות מצומצמות. פירש רש"י, לרבי יהודה מצומצמות, ולרבי מאיר מרווחות, אבל רבינו חננאל והרי"ף פירש להיפך, דלרבי מאיר מצומצמות ולרבי יהודה מרווחות.

קנ גמ', לעולם באמה דידיה יהבינן ליה. ברש"י ד"ה גבי משמע, דהספק היה גבי ד' אמות דיוצא חוץ לתחום וכן כתב התוס' רי"ד, אבל הרמב"ם (פ"ב משבת ה"טו) כתב דין זה גם לגבי טלטול ד' אמות ברשות הרבים, ותמה עליו האור גדול (משנה א') דמאי שייכא לילך בזה בתר דידיה הא אף ברחוק ממנו אסור לטלטל ד' אמות, והפרי מגדים (שמט מ"ז אות ט"ו) ביאר, דודאי מודה הרמב"ם דד' אמות דטלטול בשל קודש משערינן, אלא שהוסיף דיש עוד דין דרבנן דאסור לטלטל מחוץ לד' אמות דידיה על ידי מקל ארוך, אבל השער הציון (שמט סק"ג) פליג וכתב דאף בטלטול בדידיה משערינן, והוכיח מדברי רבי מאיר שלוקח חפץ מראשותיו וכו'. [ועיין בחזון איש קי"ב סק"א שדייק כן מהרשב"א כאן].

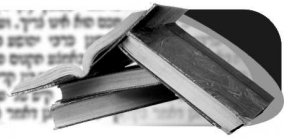
קנא גמ', ננס באבריו. פירש רש"י שגופו בינוני ואמתו קצרה, ודקדק השער הציון (שמט סק"ד) שאם היה גופו קטן נותנים לו אמות קטנות, ועיין באור גדול (משנה א') שנסתפק בננס באבריו אם נותנים לו לפי גופו, או באמה של קודש. והרשב"א כתב דעוג, וננס באבריו, אזלינן בתר אמות דגופו דאם לא כן היכי יתיב, והריטב"א כתב דכל זה בננס באבריו וגופו בינוני, שאינו יכול לשבת באמות דידיה, אבל גדול באבריו וננס בגופו משערינן באבריו.

קנב תוס' ד"ה רבי יהודה היינו וכו', בסוף הדיבור ומסתמא דיש להם וכו'. הקשה המהרש"א למה להו לתוס' לומר כן, דילמא סבר המקשן דבין לחכמים ובין לתנא קמא לאיזה רוח שירצה, ותירץ דבאמת גם לפירוש תוס' קשה, דילמא רבי אליעזר לפרושי לתנא קמא קאתי, ולכך נקט תנא קמא ד' אמות, שיוכל רבי אליעזר לפרש דבריו, וכתבו תוס' דהמקשן הבין דתנא קמא דומיא דרבי יוחנן בן נורי קאמר, דהיינו ד' אמות לכל רוח, והקשה דהוה ליה לתנא קמא לומר אין לו אלפיים ותו לא, והב"ח מחק תיבות אלו.

קנג תוס' ד"ה גופו וכו', ועוד וכו' היינו בלא ראשו. הקשה הרש"ש דאם כן כשפושט ידו למעלה מראשו, נמצא המרפק כנגד סוף ראשו, ומשם עד אצבעותיו עוד אמה, והוו יותר מד' אמות, והחזון איש (ל"ט סקט"ו) כתב, דמיירי שאינו פושט ידו לגמרי, (וכן משמע לשון הריטב"א בשבת צ"ב. ד"ה אישתכח).

קנד בא"ד, שם. ואמנם דעת הרשב"ם בב"ב (קשה ע"ב ד"ה והזוכין) והרמב"ן שם, דגופו עם ראשו הוו ג' אמות, והוכיח הרמב"ן מסוגיין דאמרין גופו ג' אמות.

קנה גמ', התם אוושי דיורין. פירש רש"י דדיורי החצר מרובים. והקשה הרשב"א דאם כן בחצירות של יחידים מודו לרבי שמעון, והוה להו לפרש, ותירץ הריטב"א דלא פלוג, כיון דרוב חצירות דרבים הם, והביא שהראב"ד פירש דבחצירות שהחצר האמצעית כולה מותרת לשלשתן, אין להם היכר, אבל הכא שאין כל חלק האמצעי מותר לשני החיצונים, יש להם היכר. והביא מרבינו חננאל שגרס, דבחצירות לא אוושי דיורין, ופירש שאינם יושבים ביחד, אבל כאן השלשה יושבים יחד, ואם יבואו החיצונים לטלטל מזה

הדרגת היוזמי

מסכת עירובין דף מח – דף מט

טו אייר – מז אייר התשע"ג

דעת שמסתלקת החצר ממבוי זה. אבל אה"נ כשעירבה החצר לעצמה פשיטא שמותר המבוי כיון שהחצר עצמה מותרת. אמנם ברש"י ד"ה אוסרת, מבואר דבעינן דוקא שתערב עם מבוי אחד כדי להתיר השני, ולא סגי שתערב לעצמה.

קסח גמ', וכגון זה כופין על מדת סדום. פירש הריטב"א דאין כוונת הגמ' שכופין אותו, אלא כמו שמצינו בעלמא במצב שזה נהנה וזה לא חסר כופין על מדת סדום, הכא נמי לא נאסור מבוי זה בחינם, ונדון בזה כאלו נסתלקה מן הרגילה שלא תאסור עליה, והמאירי כתב שדוחין אותו אצל המבוי שאינה רגילה בו, כדי שלא ליאסור על הרגיל, וכן פסק השולחן ערוך (סימן רפ"ו ס"ט) שכתב ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מותר, וכתב המשנה ברורה (ס"ק נ"ח) דהיינו שלא יעבור עליו בשבת. אמנם החזון איש (צ"ה כ') פליג וכתב דאין איסור בהעברה כלל, וביאר דאף כשעוברים שם הוי כאורח ולכן אינו אוסר.

קסט גמ', המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב. כתבו התוס' לקמן (סח.) ד"ה כיון דצריך לזוהר שלא לערב בדבר שמקפיד עליו כגון בדבר שתיקן לצורך שבת, או ככר נאה, דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו בטל עירוב, וכן פסק בשולחן ערוך (שס"ו ה'). וכתב המשנה ברורה (שם סקל"ו) דנראה דאם מחשב להדיא שאם יבקשו יתן ולא יקפיד, מהני אף בכהאי גוונא.

קע גמ', שם. כתב הביאור הלכה (שס"ו ה' ד"ה ואם) דמשמע בבית יוסף דסגי שאינו מקפיד בבין השמשות שזה זמן קניית העירוב, אבל אם אחר בין השמשות בא חברו לאכול ועיכב עליו, לא בטל העירוב מחמת זה.

קעא גמ', שם. לקמן (סח.) אמרינן דאי אפשר לערב בדבר דאי בעו מיניה לא יהיב להו, וכתב הרא"ש (בפירקין סימן י"ב) דמוכח מזה דהלכה כשמואל דהמקפיד על עירובו אינו עירוב, ודלא כרבי חנינא. אבל הרשב"א מוכיח מהרי"ף דפסק כרבי חנינא דהוי עירוב, ולפי זה צריך לחלק כמו שכתב הראב"ד בהשגות (פ"ה מעירובין ה"ב) דמה שאמר לקמן דלא מהני היינו דוקא כשזיכה העירוב משלו, דכיון דלא יהיב אי בעו מיניה, לא גמר ומקנה מעיקרא, אבל אם השתתפו שנתנו כל אחד משלו לא שייכא הא מילתא דסוף סוף יש לו חלק בשיתוף. וכן פירש רש"י לקמן (סח.) בד"ה כיון, דהטעם משום שאין בליבו להיות בו חלק גמור, ולפי זה לא שייך לסוגיא דהכא דמקפיד על עירובו, דמטעמא אחרינא הוא כפירוש רש"י בד"ה עירוב שמו, שיהו כולן מעורבין ומרוצין בו, שלא ימחה זה בחבירו, אלא שותפות נוחה ועריבה.

קעב גמ', החולק את עירובו אין עירובו עירוב. פירש רש"י, בשני כלים, וכן כתב השולחן ערוך (שס"ט ב') שצריך ליתן כל העירוב בכלי אחד. ובביאור הלכה (שם ד"ה כליו) מוכיח מהירושלאמי והרמב"ם דלאו דוקא הוא, ואינו תלוי דוקא בכלי, דאם הוא במקום אחד מהני אף בלא כלי כלל, ואם חילקו לבי מקומות (אף שהיה בבית אחד) אף שאינו בכלים חשיב חולק ואינו עירוב.

קעג שם. כתב המשנה ברורה (שס"ו סקל"א) דלכאורה כל פסול חולק אינו אלא כשכל אחד נתן חלקו לעירוב, אבל כשזיכה משלו לכולם לא שייך זה (כיון דכולם שותפים בהכל ואין משמעות לחלוקת הכלים), אמנם מדלא חילקו הפוסקים בזה משמע דסובריים דלא פלוג רבנן במילתייהו וגם בכה"ג לא יועיל וסיים בצ"ע.

קסג תוס' ד"ה רשות, לכן נראה לר"ת וכו' דליכא למיגזר כולי האי שתוציא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו אבל החיצונות אסורות עם האמצעית דילמא אתי להחליף כלים ששבתו בחיצונה זו לחיצונה זו. ביאר המהרש"א החילוק בין החיצונה לאמצעית, דלא חיישינן שיוציאו מחיצונה זו לחיצונה זו ממש כיון שיודעים שלא עירבו זו עם זו לא יטעו בזה, ולכן אין חשש שהאמצעית תוציא מחיצונה זו לחיצונה זו, אבל בחיצונות חיישינן שאם נתיר לו להשתמש עם האמצעית יכניס אליו מהאמצעית הכלים ששבתו בחיצונה השניה. ונראה שלא ניחא למהרש"א לפרש שהגזירה שמה כשיוציא כליו להאמצעית ימשיך להוציאם לחיצונה שניה, דהתוס' לקמן (עד. ד"ה הכא) כתבו דלא גזרינן בהוצאה למקום המותר שמה יוציא כלים אלו למקום האסור. י.פ.]. אמנם בתוס' הרא"ש מבואר דהגזירה שמה יוציא בני חיצונה כליהם לאמצעית ומשם ימשיכו ויוציאו לחיצונה שניה כיון שרואים שבני האמצעית מוציאים כליהם לחיצונה שניה.

קסד בא"ד, וקשה למהר"י וכו'. ונראה לפרש וכו'. ואמצעית בחיצונות ליכא למיגזר שמה תולין כלי חיצונה זו לאחרת דסתמא דמילתא כי משתמש איניש במאני דידיה קא משתמש. הקשה המהרש"א אם כן אמאי גזרינן לגבי החיצונות [דהרי כל החשש שמה יכניסו כלי חיצונה שניה לתוך חצרם וזה לא מאני דידהו. והמהרש"א לשיטתו [באות הקודמת] שכל הגזירה משום הכי, אבל לדברי התוס' הרא"ש שהגזירה שמה יוציא כלים שלהם לחיצונה שניה ניחא, א.ג.]. וביאר המהרש"א דלעולם גזרינן אטו כלים שאינן שלהם כשהחשש שיכניסו מאמצעית לחיצונה שבוה יש חשש שיטעו, וכל הסברא דלא גזרינן במאני דלאו דידיה היינו כלפי החשש שיוציאו להדיא מחיצונה לחיצונה ביחד עם כלים שלהם, ולזה מהני הסברא דלאו קא מישתמשי במאני דלאו דידהו, ובוה אין חשש שיטעו כיון שיודעים שלא עירבה זו עם זו].

קסה בא"ד, משתמש אין יש במאני דידיה קמשתמש ולא במאני דחבריה כדמפרש לקמן (דף עד.). דבר זה לא נמצא שם, וצריך לומר כדמפרש רש"י לקמן צב. ד"ה וא"ת.

דף מט ע"א

קסו גמ', לא עירבה עם שניהם אוסרת על שניהן. כתבו הרשב"א והריטב"א דלמאי דקיימא לן (לקמן עה.) דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה (כלומר דחצר פנימית אינה אוסרת על החיצונה מחמת דריסת הרגל שלה בחיצונה, אם עירבה הפנימית לעצמה, ואף שלא עירבה עם החיצונה), לפי זה צריך לומר דהכא מיירי שהחצר לא עירבה לעצמה, דאי עירבה לעצמה לא תאסור המבואות כיון שמותרת במקומה.

קסז גמ', אם עירבה עם שאינה רגילה בו הותר רגילה לעצמו. הקשה הרשב"א אמאי בעינן שתערב עם שאינה רגילה, ומטעם גילוי דעת שנסתלקה מהמבוי השני, תיפוק ליה אפילו עירבה החצר לעצמה לא תאסור המבואות כיון דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה. ותירץ בשם הראב"ד דמיירי שאינה מותרת במקומה, דנשתתפה החצר עם המבוי ולא עירבה, ולדעת רבי מאיר (לקמן עא:) דשיתוף לא קאי במקום עירוב לא הועיל עירוב זה להתיר, וקא משמע לן דמכל מקום המבוי השני מותר מדין גילוי

קפ) גמ', א"ל אביי לרבה לדירך קשיא ולשמואל קשיא. ביאר התורת חיים דאביי סבר, דעירוב לא משום קנין, ולא משום דירה, אלא העירוב גופא מצרפן להדדי הואיל ויש לכולן חלק בו.

קפא) מתניתין, מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפיים אמה. פירש רש"י בד"ה ושמואל, דאליבא דשמואל מיירי שכל האילן ונופו תוך אלפיים אמה לרגליו. וכתב המהרש"ל דלפי זה, הא דקתני מהלך עד עיקרו אלפיים לאו דוקא אלא מעט פחות, שהרי האלפיים כלים בסוף הנוף ולא בעיקרו של אילן.

קפב) מתניתין, מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזווית. דעת רבינו תם לקמן (נא.) תוס' ד"ה כזה, דלעולם שיעור תחום שבת הוא אלפיים ואלכסונו (דלכל צד מודדין כאילו הוא מרובע שיש בתוכו עיגול של אלפיים), והקשה המגיד משנה (פכ"ז מהלכות שבת ה"ב) דלפי זה אינן מרובעות כטבלא מרובעת אלא עגולות, דהרי לכל צד נותנין לו אלפיים ושמונה מאות. והביא יש מפרשים (וכן דעת רש"י לקמן (נא.) ד"ה הן) שאם הולך כנגד פניו יש לו רק אלפיים, וכשהולך לאלכסון יש לו אלפיים ואלכסונו, והיינו מרובעות כטבלא מרובעת. ונלכאו' כוונתו דהיינו לפי רוחות העולם, דבאלכסון של רוחות העולם נחשב אלכסון, וכעין שהביאו תוס' (נא.) ד"ה כזה, בשם רבינו שמואל לגבי ד' אמות].

קפג) מתניתין, כטבלא מרובעת. הרמב"ם בפירוש המשנה מבאר, דאי אפשר לצמצם מדידת הריבוע שיהיה מדוקדק, ולכן אמר כטבלא מרובעת כלומר כפי יכולת בני אדם לרבע וכפי שעושים טבלא.

קפד) רש"י ד"ה וזהו שאמרו. כגון זה שהוא בא בדרך ואין עמו פת. ובד"ה ואחד עשירי. היושב בביתו. וכתב הבית יוסף (סימן ת"ט י"ב) דמבואר מדבריו דתרתני בעינן, א. שיהיה בדרך, ב. שאין לו פת, דמי שהולך בדרך ויש עמו פת לא התירו לו לערב ברגליו, וכן להיפך ביושב בביתו אף שאין לו פת הוי כעשירי. והדרישה (שם) כתב דאין הכרח מרש"י, ולעולם סגי במה שאין לו פת, ובא בדרך מסתמא אין לו פת, וכן הביא מרש"י לקמן (נא:) ד"ה איהו, דסגי במה שמהלך בדרך, וטעמא דמסתמא אין לו פת בדרך. והרמב"ם (פ"ז מעירובין ה"ב וג') כתב להדיא דסגי בחדא מינייהו, או שהוא עני או שהוא בא בדרך. והרשב"א והריטב"א לקמן (נא:) כתבו, דהכל תלוי בדרך, והיינו שכל מי שלא יצא לכתחילה בשביל לערב ועתה הוצרך לקנות שביתה הוי כעני אף שיש פת עמו, דלא פלוג רבנן כיון דסתמא דמילתא אין לו פת, ואם אינו בדרך אף שהוא עני חשיב כעשירי, דסתמא דמילתא יש לאדם בביתו פת.

קפה) תוס' ד"ה ואמר. דבלא אמירה נמי קני. מראיית התוס' מדפליגי רבנן וכו' משמע דאין צריך אפילו כונה, וכן מבואר בדברי הרא"ש (סימן י"ג). ולגבי האומר שביתתי במקום פלוני שכתבו התוס' דצריך אמירה, כתב הביאור הלכה (סימן ת"י ס"ה ד"ה כיון) דשמא דבריהם לאו דוקא וסגי בכונה, והביא מדברי הרמב"ם (פ"ז מעירובין ה"ג) דמשמע דסגי בכונה.

קפו) תוס' ד"ה ואפילו. בעומד בעירו לא עקר דעתיה מעירו, ודעתו שאם לא יקנה שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו. אבל בתוס' רבינו פרץ כתב, דשביתת ביתו חשובה היא ואינו מאבדה בקל, אבל שביתת רגליו אינה חשובה ולהכי מאבדה בקל, [ביאור דבריו, דאין החילוק בדעת האדם, אלא דכח השביתה בביתו אלים טפי. (א.ג.)]

קעד) גמ', אלא דמליין למנא ואייתר. והביא המשנה ברורה (שס"ו סקל"ב) דיש אומרים דהיינו דווקא כשהחילוק שלא מרצונו, אבל אם ידע מתחילה שלא יספיק לו כלי זה, והיה לו כלי אחר גדול שיכל להכיל כל העירוב, הוי כמו חולק לכתחילה.

קעה) גמ', אמר שמואל עירוב משום קנין. וקשה אמאי אמר שמואל לעיל דהחולק את עירובו ומקפיד על עירובו אינו עירוב, דלגבי הקנין בבית מאי נ"מ בעירוב עצמו. ובסוכה (ג.) הוכיחו תוס' ד"ה ואין, מדאמרינן אליבא דשמואל דבית שהעירוב בתוכו אינו צריך ליתן כיון דכולהו הכא דיירי, ואע"ג דלדידיה עירוב משום קנין, על כרחך דאליבא דשמואל נמי תלוי גם בדירה, דמשום הדירה מקני אהדדי. והרשב"א (לקמן ע"ב) נמי כתב מהאי טעמא דאמרינן אליבא דשמואל דכולהו הכא דיירי, דהיינו דהקנין הוא קנין לדירה.

קעו) גמ', שם. פירש רש"י, דיש לכולם קנין בבית זה שהעירוב מונח בו. אבל תוס' ד"ה עירוב כתבו, דמיקני רשות להדדי, וכן בסוף הדיבור כתבו כאילו הקנו זה לזה, ומשמע דכל אחד מקנה לחברו ונעשו שותפים בכל הבתים, ולא שרק אחד מקנה לכולם. וקשה דאמרינן בגמרא בסמוך דאי משום קנין בעינן שוה פרוטה בעירוב, ואם כל אחד זוכה בכל הבתים איך מהני פרוטה אחת לזה, דכיון שקונה מהרבה בני אדם יצטרך לתת פרוטה לכל אחד, שהרי מכל אחד הוא מעשה קנין בפני עצמו. וצ"ע. (א.ג.) ואולי אפשר לומר שכיון שהוא נותן לכל אחד חלק בביתו ממילא הם נותנים לו חלק בביתם ולא רק לו עצמו אלא לכל מי שיש להם חלק בביתו דהיינו כל מי שנתן לו שוה פרוטה.

קעז) גמ', דאתי עירוב לאיקלקולו. ובריטב"א איתא נאתי עירוב לאיקלקולו.

קעח) גמ', עירוב משום דירה. פירש רש"י שהדירה היא בבית שהעירוב שם וכל רשות החצר משועבדת לרשותם זו והלכך מהני, דהיינו דהדירה במקום העירוב. אבל לשון הרמב"ם (בפ"א מעירובין ה"ו), שיתערבו במאכל אחד וכו' כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחברו, אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאר לכולנו כך יד כולנו שוה בכל מקום שיאחו כל אחד לעצמו, והרי כולנו רשות אחד. ומבואר בדבריו דיסוד העירוב הוא דחשיב שדירת כולן היא בכל בתי החצר. ובאבן האזל (פ"ג מעירובין הכ"ה) כתב (לבאר פלוגתת הרמב"ם והראב"ד שם) דהרמב"ם סובר כצד הראשון שדירת כולן היא בבית של העירוב, כיון שעיקר דירתו שם ממילא בטלין שאר הבתים ואינן אוסרין. ונדחק בלשון הרמב"ם הנוכח, דמה שכתב כך יד כולנו שוה בכל מקום אין הכונה דדירתם בכל החצר, אלא לגבי היתר הטלטול, דשרי לכולן לטלטל בכל החצר כיון שיד כולן שוה במקום העירוב, ובדעת הראב"ד כתב, דסובר דבאמת עיקר דירת כולן היא בכל החצר, דכמו שזה חשיב שותף במקום זה שהניח עירובו, ה"נ זה שדר במקום העירוב, חשיב שותף במקום השני ויש לו שם רשות.

קעט) תוס' ד"ה איכא בינייהו, בעי נמי וכו'. יש לבאר הטעם דכיון שאינו עושה בפירוש לשם קנין, אם כן הטעם דמהני הוא משום הקירוב דעת (כדין נשתתפו בתוס' ד"ה עירוב), וזה דוקא על ידי חשיבות אוכל. [י.פ.].

הדרק היוזמי

מסכת עירובין דף מט - דף נ

מז אייר - יז אייר התשע"ג

ואלו מיקרו פרוטות כיון דחציין חולין.

קצג) גמ', ואיתמר תודה שנשחטה וכו' חזקיה אמר קדשו וכו' רבי יוחנן אמר לא קדשו וכו'. והא דמקשינן הכא מחזקיה אף דרבי יוחנן פליג עליה, ביאר רש"י בקידושין (נא.) ד"ה לא, דחזקיה היה רבו של רבי יוחנן [וכדאיתא לעיל כד.] וכן כתב הרשב"א כאן.

קצד) רש"י ד"ה דליתה בטעות. שאם הפריש מ' לתודתו ושחט הזבח עליהן וחזר והפריש לה מ' אחרות לא קדשי. הקשה הרש"ש דהרי בלאו הכי בכהאי גונא שמקדיש לאחר שחיתת הזבח לא קדשי ואפילו היה מביא רק מ', דרך השחיטה מקדשת הלחם וכמו שהביא רש"י בסוף הדיבור. (ועיין לעיל אות קצב).

דף נ' ע"ב

קצה) תוס' ד"ה ומר סבר. תיפוק ליה דרבי יוחנן לית ליה ברירה. כתב המהרש"א דמה שלא הקשו כן התוס' גבי הא דאמרין דבאמר יקדשו מ' מתוך שמונים דקדשי אף לרבי יוחנן, דשאני התם דמברר דבריו מתחילה שאומר שיחול ברירה, ובכהאי גונא אית ליה נמי לרבי יוחנן ברירה, וכמו שכתבו התוס' לעיל (לו. ד"ה דברי ר"מ). אמנם הקרני ראם הקשה דהתם מבואר דרבי יוחנן עצמו אינו מחלק בהכי, ואפילו בכהאי גונא לית ליה ברירה.

קצו) בא"ד. אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין. וכתב הלחם משנה (פ"ח מתמידין ומוספין הי"ב) דכיון דאין ברירה יאכלו כל שאר החלות בירושלים כדין לחמי תודה, ואי אפשר שיצאו מ' לחולין. והרמב"ם (בפי"ב מפסוה"מ הט"ו) פליג על תוס' וכתב דבורר מ' מתוך השמונים ומתוך מ' אלו מרים ד' חלות, והארבעים האחרים יפדו ויצאו לחולין. והקשה הלחם משנה (הנ"ל) הא קיימא לן דבדאורייתא ליכא ברירה, ואיך מהני מה שבורר מ' חלות אלו ויריים החלות מתוכן, ודילמא הא דחולין קא שקיל, ועוד איך יצאו הארבעים האחרים לחולין על ידי פדיון, הא כיון דאין ברירה, דילמא הנהו קא קדשו בקדושת הגוף.

קצז) גמ', תרי אלפי וארבע גרמידי וכו' ואי לא לא מצי אזיל. פירש רש"י בד"ה דאי, דאין לו אלא ד' אמות, וכפשטות לישנא דגמרא. אבל דעת הרמב"ם (פ"ז מערובין ה"ג) שאם אמר שיקנה לו שביתה במקום רחוק יותר מאלפיים, לא קנה במקום שרצה אבל קונה שביתה במקומו, (והראב"ד שם השיג עליו וטובר כרש"י). וכתב המגיד משנה (בהלכהה) דהרמב"ם יפרש מה שאמרו כאן לא מצי אזיל, דהיינו לאחר שיגיע לסוף אלפיים ממקום עמידתו.

קצח) גמ', שם. כתב הבית מאיר (ת"ט י"א) דמסברא נראה פשוט, דהא דבעינן שיהיה המקום שרוצה לקנות תוך שיעור אלפיים וד', היינו כלפי מקום עמידתו בשעת בין השמשות שהוא זמן קנין העירוב, ואין צריך שיהיה תוך התחום למקום שעומד בשעה שאומר, והביא שכן משמע בדברי הרמב"ם (פ"ז מערובין ה"ג), ונתקשה בלשון השו"ע (ת"ט י"א) שכתב מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים דמשמע שם דאולינן על מקום של האמירה.

קצט) גמ', טעה ועירב לשתי רוחות וכו'. כתב הרשב"א (לעיל לח.) במתניתין דיום טוב הסמוך לשבת, דקתני אליבא דרבנן דמספקא להו בקדושה אחת, דאינו מערב יום אחד למזרח ויום אחד למערב, אלא מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, ומשמע מהאי לישנא דרבנן, דאם עשה עירובו יום אחד למזרח ויום אחד למערב לא חייל

קפז) רש"י ד"ה ושמואל. ומשם עד ביתו יש יותר מאלפיים כל רוחב נוף האילן. כתב המהרש"א דלאו דוקא כל רוחב הנוף, דהרי קתני במתניתין דמעיקרו של אילן עד ביתו יש אלפיים, וא"כ אין יותר מאלפיים רק צד הנוף שלצד רגליו, וכן מה שכתב רש"י בד"ה מודדים, ונמצא רחוק (מביתו) שלשים אמה לאו דוקא, דכל רוחב הנוף שלצד ביתו הוא בכלל האלפיים שעד ביתו. וא"כ כשמודדים מתחילת הנוף שלצד רגליו אלפיים נמצא רחוק מביתו כשיעור הנוף של צד זה, ולא כל רוחב האילן.

דף נ' ע"א

קפח) תוס' ד"ה שאני מעשר. ולר"י נראה לפרש וכו' חל מעשר על סאה אחת והאחרת תהיה טבל. המהרש"ל תמה מה הרויחו בזה לתרץ מה שהקשו על פירוש רש"י ממעשר בהמה, הא לפירוש ר"י נמי לגבי מעשר בהמה בלאו הכי קשה איך שניהם קדושים בתורת ודאי. והמהרש"א תירץ על פי משמעות מסקנת התוס' בד"ה ואמר, דעיקר קושיית הגמ' הוא מקמא דקדיש, ואם כן אם היה מעשר בהמה לחצאין, הוה ניחא מה דקמא קדיש.

קפט) רש"י ד"ה והרי מעשר. בעו תרווייהו תנופת חזה ושוק וסמיכה. בשער המולך (פ"ג ממעה"ק הי"ג) כתב דהדבר תמוה, איך אפשר לסמוך על שניהם הא נמצא עושה עבודה בקדשים בזה שהוא מעשר, וכדאיתא בפסחים (פט.) וברש"י שם ד"ה בעי, דאין סומכין מספק דקא עביד עבודה בקדשים. ותירץ על פי מה שהוכיח בספר קרבן אהרן (על תורת כהנים בפרבי ויקרא מדברי רש"י בחולין (פה.) ד"ה סומכות, דלרבי יוסי הא דנשים סומכות רשות, היינו סמיכה בכל כוחו, ולא מיקרי שעובדת בקדשים כיון דאיתא בהא קיום מצוה דרשות, ואף שאינן חייבות בסמיכה, ולפי זה כתב לחדש דה"נ במעשר, הא דאין בו מצות סמיכה היינו שאין חיוב לסמוך עליו, אבל מ"מ מקיים מצוה דרשות בסמיכתו, ומשום הכי לא מיקרי עבודה בקדשים.

קצ) תוס' ד"ה עשירי. דשניהם ירעו לפי שאין מתן דמיהם שוה. הקשה השער המולך (פ"ג ממעה"ק הי"ג), הא מצינו בבכורות (ס:) גבי יצאו שנים בעשירי [דעשירי וי"א מעורבין זה בזה], תני חדא יקרבו וקרבי שמעון דמביאין קדשים לבית הפסול, ותני חדא ירעו עד שיסתאבו, ומטעם דאין מביאין קדשים לבית הפסול, [נדממעט זמן אכילתו של שלמים שזמנו ליאכל לבי' ימים, ומשום שהוא ספק מעשר יהיה נאכל רק ליום ולילה]. וחזינן דלא חיישינן להא דאין מתנותיהן שוות בין לרבי שמעון בין לרבנן.

קצא) גמ', והרי תודה דליתה בטעות. עיין רש"י בד"ה דליתה בטעות (ועיין לקמן אות קצה), והרשב"א כתב לפרש בשם הראב"ד, כגון שבשעת שחיתת הזבח הכניס לה ארבעים חלות שנתקדשו לתודה אחרת, ושחטה עליהן. ובקידושין (נא.) פירש רש"י בד"ה דליתנהו, שאם שחט תודה על חלות ונתכוין לשחורות ונמצאו לבנות שאינן אותן שבדעתו. [מבואר מדברי הראב"ד ורש"י בקידושין, דאם לא יהיה בטעות אלא מדעת, תועיל השחיטה לקדש החלות שלא הוקדשו לשם תודה זו. (א.ג.)]

קצב) גמ', שם. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דתודה ליתא לחצאין, דהיינו דאם אמר תקדוש פלגא פלגא לא מהני, והוא משום דדרשינן במנחות (עו:) מדכתיב אחד מכל קרבן, דאחד היינו שלא יטול פרוס,

מפסיד, ובדברי רש"י מפורש דאף מביתו מפסיד. ולקמן (ס.) כתב רש"י בד"ה ואסור כדברי התוס' הנ"ל, וסותר לדבריו כאן. עוד הוסיף, דמקושיית הגמרא הכא מוכח כרש"י כאן, דמשמע בברייתא דמייירי בסתם אדם שהוא בביתו, ואי נימא דבכהאי גונא לא מפסיד תחום ביתו, מה מקשי אדרב, דלכך יהבינן ליה לילך מאי דשיירו לו ב' העירובין כיון דלא עקר דעתו ושבייתו מביתו. וכתב לחלק, דבנתגלגל עירובו שלא ידע המציאות שהתגלגל אמרינן דאם היה יודע לא היה עוקר דעתו מביתו, אבל הכא דלא טעה במציאות, ובכונה עירב לב' הרוחות, אם כן בודאי נתכוין לעקור דעתו מביתו, (אף על פי שלא ידע הדין שלא קונה העירוב), אבל הקשה דהתוס' הנ"ל לא חילקו בהכי. ורבינו עקיבא איגר והרש"ש כתבו, דמקושיית הגמרא כאן לא קשיא מידי על התוס', דאה"נ לרב לא הפסיד שבייתו ביתו, אבל אמאי מהלך לצפון כעירובו לדרום. דכיון דלא קנו ב' העירובין היה לו להיות כבני עירו ולהלך אלפיים לכל רוח, וזו קושיית הגמ' אדרב.

רב בא"ד. וללשון ששמעתי קשיא לי וכו'. הקשה רבינו עקיבא איגר דבפשטות נוחא קושיית הגמ' גם לפי לישנא בתרא, דבשלמא לשמואל כשעירב במקום שאינו מסויים לא הפסיד מקום שבייתה לגמרי, ומספיקא יהבינן ליה או ממקומו או ממקום שאמר ולחומר, וניחא הברייתא דקתני דאזיל לחומר לצפון ולדרום. נדהיינו לחומר כב' העירובין וכביתו, אבל לרב דמקום שאינו מסויים מפסיד תחום מקומו לגמרי הוה ליה למימר דלא יזוז ממקומו, וממש כמו ללשון ראשון. ובהגהות הרש"ש ורבי אלעזר משה הורביץ פירשו כוונת רש"י דתיקשי אדשמואל נמי מסברא ועיי"ש.

עירובו כלל, ובשלמא לרב נוחא דהוי כמו דלא סיים אתריה, דחשיב כמו שעירב בב' מקומות בבת אחת, ולכך לא קני כלל, אבל הווי דלא כשמואל, ואם כן אמאי לא הקשתה מינה הגמ' כאן לשמואל, ולסייעיה לרב, ועל כן כתב, דצריך לפרש אליבא דשמואל הלשון אינו מערב כל עיקר, היינו שלא חל כמו שחשב שיהיה יום אחד לכאן ויום אחד לכאן, אבל קני בתרוייהו בתורת ספק ולחומר, ובא למדוד מן הצפון מודדין מן הדרום, בא למדוד מן הדרום מודדין מן הצפון.

ר גמ', לימא תהוי תיובתא דרב רב תנא ופליג. הקשה הרמב"ן במלחמות דלכאורה אינו קושיא אלא אליבא דלישנא בתרא דרבה, דטעמא דרב משום כל שאינו בזה אחר זה וכו', אבל ללישנא קמא דרבה, דטעמא דרב משום דלא מסיים אתריה לא דמי לכאן, דהרי סיים ב' מקומות, ואם כן לא היה לגמרא להקשות על רב ולומר דתנא הוא ופליג, אלא להקשות אלישנא בתרא דרבה, ותירץ דכל דברי רב דלא מסיים אתריה, היינו משום דסבר דאין אדם קונה לשבייתה שלו שמונה אמות ולפיכך צריך לקנות רק ד' ואינן מסויימים, אבל בברייתא חזינן דמצי קני בתורת ודאי שמונה אמות, אפילו בב' מקומות חלוקין, ויש לו שבייתה כאן וכאן למקום הראוי לשניהן, ואם כן גבי אילן נמי יקנה גם ד' אמות דלצפון, וגם ד' אמות דלדרום, ויזכה בתחום הראוי לשניהם בלבד.

רא רש"י ד"ה לימא. דאי לרב אפילו לא מיצעו את התחום לא יזוז ממקומו דבביתו לא רצה לקנות וכו'. הקשה המהרש"א, דתוס' לעיל (מט:): ד"ה ואפילו הוכיחו ממתניתין דנתגלגל עירובו, דבעומד בעירו לא מפסיד תחום ביתו אם לא קנה עירובו, דדוקא בבא בדרך

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח כאהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>